

ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน
ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร
THE PARENTS' OPINIONS TOWARD THE VIRTUES AND ETHICS OF
STUDENTS AT BUDDHIST SUNDAY EDUCATIONAL CENTER,
WAT YANNAWA, BANGKOK.

พระครููปภากรวิหารกิจ (ปภากรโร)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๕

ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน
ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร

พระครููปภากรวิหารกิจ (ปภากรโ))

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๕
(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**THE PARENTS' OPINIONS TOWARD THE VIRTUES AND ETHICS OF
STUDENTS AT BUDDHIST SUNDAY EDUCATIONAL CENTER,
WAT YANNAWA, BANGKOK.**

PhrakruPaphakornviharakit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Educational Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

C.E.2012

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์การศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบบัณฑิตวิทยาลัย

ประธานกรรมการ

(พระครูปลัดमारุต วรมงคลโต, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.เรงชัย หมั่นชนะ)

กรรมการ

(ผศ.ดร.สิน งามประโคน)

กรรมการ

(ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

กรรมการ

(ผศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ)

คณะกรรมการควบคุมบัณฑิตวิทยาลัย

ผศ.ดร.สิน งามประโคน

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

กรรมการ

ผศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูภากรวิหารกิจ (ปกากโร))

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัย : พระครูปลาทองวิฑูรกิจ (ปลาทอง)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: ผศ.ดร. สีน งามประโคน. พธ.บ., M.A., Ph.D. (Edu.)

: ผศ.ดร. สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย. พธ.บ., M.Ed., Ph.D.

: ผศ.ดร. อินตา ศิริวรรณ พธ.บ., M.Ed., Ph.D.

วันที่สำเร็จการศึกษา : ๒๑ มกราคม ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ ๑. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม และ ๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำนวนประชากรทั้งหมด ๗๐๐ คน และได้คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ เครจซีและมอร์แกน (R. V. Krejcie and D. W. Morgan) ได้จำนวน ๒๖๐ ตัวอย่าง ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด ๒๖๐ คน

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นผู้หญิงมีจำนวน ๑๗๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๑ ผู้ชายมีจำนวน ๘๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๙ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๕๑ ปีขึ้นไปมีจำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๕ มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด มีจำนวน ๑๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๒ ประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจมากที่สุด มีจำนวน ๑๑๕ คนคิดเป็นร้อยละ ๔๑.๘ ส่วนใหญ่มีรายได้ ๒๐,๐๐๑ ขึ้นไปมากที่สุด จำนวน ๑๔๓ คนคิดเป็นร้อยละ ๕๕.๐

๒) ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ปกครองนักเรียน มีความคิดต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม อยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับ

มาก ตามลำดับดังนี้ ๑) ด้านความกตัญญู ๒) ด้านความซื่อสัตย์ ๓) ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความรับผิดชอบ ๕) ด้านความขยันหมั่นเพียร ๖) ด้านความเสียสละ

๓) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพส่วนตัวของผู้ปกครองได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาอาชีพรายได้โดยภาพรวมพบว่าผู้ปกครองมีความคิดเห็นคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จาก ผศ.ดร.สิน งามประโคน ประธานกรรมการที่ปรึกษา ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, ผศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ที่ได้ให้คำปรึกษา และชี้แนะแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์ พร้อมกันนี้ต้องขอขอบคุณ ผศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู้, ผศ.ดร.สมชัย ศรีนอก, ผศ.ดร.ชวาล ศิริวัฒน์, รศ.พิเศษ.ดร.อำนาจ เดชชัยศรี และ รศ.พิเศษ.ดร.วิชชุดา หุ่นวิไล ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถาม เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือในการวิจัย

ขอขอบคุณ พระมหาสุพจน์ ปญญาปทีโป เลขานุการ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดราชสิงขร ที่ได้เมตตาให้ความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถาม และพระมหาวิมล วิญญาณ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดยานนาวา เลขานุการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร พร้อมกับ ครูผู้สอน และผู้ปกครอง ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ทุกท่านที่มีส่วนร่วม และอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลต่าง ๆ เพื่อการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้เป็นอย่างดี จนกระทั่งมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สิ่งอันเป็นสาระประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาวิจัยขอมอบให้เป็นธรรมทานแก่ผู้ที่ต้องการศึกษาค้นคว้า และขออนุญาตถวายเป็นพุทธบูชาแด่องค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า พร้อมทั้งขออานิสงส์ในส่วนนี้ จงบังเกิดมีแต่ท่านผู้มีพระคุณทุกท่าน คือ คุณบิดาและมารดา และผู้มีส่วนช่วยเหลือทุกรูป/คน ขอจงเป็นผู้มีส่วนในกุศลนี้ด้วย แต่หากมีข้อผิดพลาดประการใดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขออน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

พระครูปกาศกรวิหารกิจ (นิ่มอนงค์)

Thesis : The Parents' Opinions toward the virtues and ethics of Students at
Buddhist Sunday Educational Centre, WatYannawa, Bangkok.

Researcher : PhrakruPaphakornviharakit

Degree : Master of Arts (Educational Administration)

Thesis Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Sin NgampraKhon, B.A., M.A., Ph.D.

: Asst. Prof. Dr. Suddhipong Srivichai B.A., M.Ed., Ph.D.

: Asst. Prof. Dr. Intha Siriwan B.A., M.Ed., Ph.D.

Date of Graduation : January 21, 2013

ABSTRACT

The research on the Parents' Opinions toward the virtues and ethics of Students at Buddhist Sunday Educational Centre, WatYannawa, Bangkok. This research is a survey one with 2 objectives, namely:- 1. The study of opinions of parents, students, the morality and ethics. and 2. To compare the opinions of parents and students the virtues and ethics of Students at Buddhist Sunday Educational Centre, WatYannawa, Bangkok..The numbers of all the exemplary populations are 700 which are counted from the complete square given by R. V. Krejcie and D. W. Morgan which consist of 260 examples. This, the researcher has fixed all the exemplary groups of 260 persons which are used in the research.

From the research, it is found that

1. Most of the persons who answered the questionnaires were the women of the numbers of 177 at the percentage of 68.1 and men of the numbers of 83 at the percentage of 31.9. Most of them were of the ages of 51 years on onward of the numbers of 113 persons at the percentage of 43.5 with the most level of education of B. A. of the number 198 persons, at the percentage of 76.2. They worked as the government officials and as the state business men of the numbers of 119 at the percentage of 41.8. Most of them have the income of 20,001 Bath onward of the numbers of 143 persons at the percentage of 55.0.

2. From the students' parents' views toward the students' morality and ethics at Buddhist Sunday Educational Centre, WatYannawa, Bangkok, it is found that the students' parents have the ideas toward the virtues and ethics possessed by the students at Buddhist Sunday

Educational Centre, WatYannawa, Bangkok, are, in general, at the high level. When it is considered side by side, it is found that every side is at the high level in order as follows:- 1. On the side of the gratitude, 2. On the side of the honesty, 3. On the side of having the order and the discipline, 4. On the side responsibility, 5. On the side of effort, and 6. On the side of sacrifice.

3. The comparison of the parents' views toward the virtues and ethics possessed by the students at Buddhist Sunday Educational Centre, WatYannawa, Bangkok, can be divided according to the sex, the age, the educational level, the occupation and the income. In general, it is found that the parents are of the same opinions about the students' virtues and ethics at Buddhist Sunday Educational Centre, WatYannawa, Bangkok with the important point in statistics with the important point at the level of 0.05 which is not in compliance with the statistical research.

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภูมิ	ญ
บทที่ ๑. บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามเฉพาะศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ	๖
บทที่ ๒. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม	๗
๒.๑.๑ ความหมายความคิดเห็น	๗
๒.๒ ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม	๑๐
๒.๒.๑ ความหมายของคุณธรรม	๑๐
๒.๒.๒ ความสำคัญของคุณธรรม	๑๕
๒.๒.๓ ความหมายของจริยธรรม	๑๗
๒.๒.๔ ความสำคัญของจริยธรรม	๒๑
๒.๓ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจริยธรรม	๒๔
๒.๓.๑ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)	๒๔
๒.๓.๒ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)	๒๔
๒.๓.๓ ทฤษฎีการพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Development Theory)	๒๕

เรื่อง	หน้า
๒.๓.๔ ทฤษฎีการกระจ่างค่านิยม (The Theory of Values Clarification)	๒๕
๒.๓.๕ ทฤษฎีการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification Theory)	๒๖
๒.๓.๖ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Piaget	๒๖
๒.๒.๗ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg	๒๘
๒.๔ การส่งเสริมและปลูกฝังจริยธรรม	๓๐
๒.๕ คุณธรรมและจริยธรรมที่โรงเรียนควรส่งเสริม	๓๕
๒.๕.๑ คุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน	๓๘
๑) จริยธรรมด้านความรับผิดชอบ	๔๐
๒) จริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย	๔๖
๓) จริยธรรมด้านความซื่อสัตย์	๕๐
๔) จริยธรรมด้านความเสียสละ	๕๓
๕) จริยธรรมด้านความขยันหมั่นเพียร	๕๕
๖) จริยธรรมด้านความกตัญญูทดแทน	๕๖
๒.๖ โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์	๕๘
๒.๖.๑ วัตถุประสงค์ของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์	๕๙
๒.๖.๒ ลักษณะของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์	๖๐
๒.๖.๓ แนวทางในการดำเนินงานของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์	๖๐
๒.๖.๔ หลักสูตรโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์	๖๑
๒.๖.๕ การสอน	๖๒
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๔
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๕
บทที่ ๓. วิธีการดำเนินการวิจัย	๗๖
๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๗๖
๓.๒ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๖
๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๘
๓.๔ การวิเคราะห์และ สถิติที่ใช้ในการวิจัยข้อมูล	๗๘

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๘๐
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถาม	๘๑
๔.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลการแสดงความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร	๘๔
๔.๓ วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพส่วนตัวของผู้ปกครองได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาอาชีพรายได้	๘๑
บทที่ ๕. สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๘๖
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๖
๕.๒ การอภิปรายผล	๑๐๐
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๔
บรรณานุกรม ๑๐๖	
ภาคผนวก	๑๑๓
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๑๘
ภาคผนวก ข รายนามผู้เชี่ยวชาญ	๑๒๖
ภาคผนวก ค หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๓๓
ประวัติผู้วิจัย	๑๓๕

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๔.๑	แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองในด้านเพศ ๘๑
๔.๒	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองในด้านอายุ ๘๑
๔.๓	แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองในด้านการศึกษา ๘๒
๔.๔	แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองด้านอาชีพ ๘๒
๔.๕	แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองในด้านรายได้ ๘๓
๔.๖	แสดงผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปกครองในภาพรวม ๘๔
๔.๗	แสดงผลความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านความรับผิดชอบ ๘๕
๔.๘	แสดงผลความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านความมีระเบียบวินัย ๘๖
๔.๙	แสดงผลความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านความซื่อสัตย์ ๘๗
๔.๑๐	แสดงผลความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านความเสียสละ ๘๘
๔.๑๑	แสดงผลความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านความขยันหมั่นเพียร ๘๙
๔.๑๒	แสดงผลความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านความกตัญญู ๙๐
๔.๑๓	แสดงวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ๙๑
๔.๑๔	แสดงผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ ๙๒
๔.๑๕	แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา จำแนกตามการศึกษา ๙๓

ตารางที่

หน้า

- ๔.๑๖ แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม
ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา จำแนกตามอาชีพ ๕๔
- ๔.๑๗ แสดงวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม
ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา จำแนกตามรายได้ ๕๕

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๓๕

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ มากมาย ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง ทำให้สังคมนั้น ๆ เกิดความเจริญเติบโตเฉพาะแต่ในตัวเมืองใหญ่อย่างรวดเร็ว จึงทำให้เกิดปัญหาการย้ายถิ่นฐานบ้านเรือนจากชนบทเข้ามาสู่สังคมเมืองเพื่อมุ่งมาหางานทำ ซึ่งการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานนี้ทำให้เกิดปัญหาทางสังคมต่าง ๆ มากมาย ทั้งปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาการทะเลาะวิวาท และปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วมักจะเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน เพราะสภาพแวดล้อม อันเกิดจากการกระตุ้นของสื่อต่าง ๆ เช่น จากภาพยนตร์, อินเทอร์เน็ต, เกม , วิทยุ รวมไปถึงต้นแบบจากครอบครัว ซึ่งนับเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานาน และจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือในการแก้ไข ปัญหาจากทุกภาคส่วนในสังคม

การพัฒนาประเทศที่เน้นด้านเศรษฐกิจเป็นเรื่องสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ทำให้เกิดการแข่งขันกันในทางสังคมเศรษฐกิจอย่างเห็นได้ชัด เพราะต่างมุ่งแสวงหาแต่วัตถุและความสุขจากวัตถุนั้น ๆ เป็นเหตุให้การแข่งขันทางวัตถุเพื่อควมมีฐานะและการยอมรับในสังคม จนทำให้เกิดกระแสการใช้เงินเกินความจำเป็น ทำให้เกิดสถานะหนี้สินเกินตัวเป็นจำนวนมาก การที่คนไทยเร่งรีบต่อการดำรงชีวิตและการทำงาน ทำให้คนเข้าวัดน้อยลง และห่างไกลศาสนามากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาด้านความเสื่อมไปแห่งศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม มากขึ้น ดังคำของท่านพุทธทาสภิกขุได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “สังคมไทยปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัตถุเป็นอย่างมาก แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวหาได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขที่แท้จริงของคนไทยไม่ คนนิยมวัตถุหรือวัตถุนิยมมากขึ้น มีกิเลสมากขึ้น และสิ่งที่ขาดคือศีลธรรม สภาพสังคมเกิดความเสื่อมโทรมเพราะรับอิทธิพลอารยะธรรมตะวันตกที่แพร่หลายเข้ามามากเกินไป และคนไทยรับเอาโดยไม่มีวิจารณญาณ” ปัญหาสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของเยาวชนไทยตกต่ำทำให้เยาวชนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญให้กับประเทศชาติในอนาคตเป็นผู้ไม่มีคุณภาพเต็มศักยภาพ การพัฒนาและปลูกฝังจริยธรรม เป็นวิธีหนึ่งที่จะพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้มีจริยธรรม วัฒนธรรม อันดีงามเพราะจริยธรรมเป็นกลไกที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขบนรากฐานของการไม่ทำให้ตนเอง ผู้อื่น

^๑ พุทธทาสภิกขุ, ท่านพุทธทาสกับการศึกษา, วารสารครุศาสตร์ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: มกราคม, พ.ศ. ๒๕๒๕), หน้า ๕๐.

และสังคมเดือดร้อน การปลูกฝังจริยธรรมอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอนอกจากจะทำให้เกิดความละเอียดต่อการกระทำความชั่วต่าง ๆ แล้ว ยังช่วยปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม อันจะช่วยป้องกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่าง ๆ ในสังคมได้

และเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาไว้ใน มาตรา ๔ กำหนดความหมายของการศึกษาไว้ว่า “การศึกษา” เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรยาบรรณ ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัยที่เกี่ยวข้องให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และในมาตรา ๖ กำหนดความมุ่งหมายและหลักการการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข^๒ การศึกษาจึงเป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศ เพราะความเจริญที่ปรากฏทั้งด้านวัตถุและด้านคุณธรรม จริยธรรมนั้น เป็นผลสะท้อนถึงคุณภาพของสังคม อันเป็นผลจากการอบรมพื้นฐานจากครอบครัวและสถาบันการศึกษา

ในอดีตกาลผ่านมาวัดและพระสงฆ์ต่างมีบทบาทในด้านการเผยแผ่ วัดส่วนใหญ่จะเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาของชุมชน ซึ่งจะมีพระภิกษุเป็นผู้สอน โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านจะนิยมส่งบุตรหลานของตนเข้ามาอาศัยอยู่ในวัดเพื่อให้ได้รับการศึกษา ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าวัดเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับกุลบุตร^๓ แม้ในปัจจุบันการศึกษาได้กระจายไปทั่วประเทศ แต่วัดก็ยังคงดำเนินบทบาทในด้านการศึกษา โดยเปิดเป็นสถานศึกษาต่าง ๆ เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรม, มหาวิทยาลัยสงฆ์, ศูนย์อบรมเด็กเล็กก่อนวัยเรียน, ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ฯลฯ ตลอดจนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังต่างประเทศ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นบทบาทที่สำคัญของพระสงฆ์ ในการให้ความรู้เกี่ยวกับภาษาไทย วัฒนธรรม และเรื่องของศีลธรรม^๔

^๒ พระราชกิจจานุเบกษา, (เล่มที่ ๑๑๖), พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๒), หน้า ๒ - ๔.

^๓ พระราชวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), การศึกษาของสงฆ์สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ ๕ ถึงรัชกาลที่ ๖), ๑๐๐ ปี มหามกุฏราชวิทยาลัย ๒๔๓๖ - ๒๕๓๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๔๓๖.

^๔ งานวิจัยวัฒนธรรม, ความขัดแย้งทางสังคมและแนวทางในการแก้ไขตามพุทธศาสตร์, วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๕, ๕๒-๕๓.

ซึ่งการอบรม เผยแผ่ต่าง ๆ นั้นล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยพระภิกษุสงฆ์เป็นหลัก โดยเฉพาะ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หมายถึง หน่วยเผยแพร่วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาที่วัด มูลนิธิ สมาคม สถานศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐ ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษ อบรม ปลุกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน มีชื่อย่อว่า “ศพอ.” ศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาองค์กรหนึ่งที่พระสงฆ์ได้จัดตั้งขึ้นมา เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์นอกระบบโรงเรียน ให้การศึกษอบรมประชาชน ซึ่งกลุ่มเป้าหมาย ส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนที่กำลังอยู่ในวัยแห่งการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้รู้จักใช้เวลาว่างใน วันหยุดเรียน เข้ามาศึกษาหาความรู้ความเข้าใจตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วน้อมนำไป ประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน^๕

โดยเฉพาะ ศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดยานนาวา แขวงยานนาวา กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้เปิดทำการเรียนการสอนวิชาทางพระพุทธศาสนาแก่เด็กและเยาวชน ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเริ่มเปิดทำการสอนตั้งแต่วันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นต้นมา จวบจนปัจจุบัน โดยยึดหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นแกนกลาง และดี เก่ง มีความสุข มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความรู้และเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รู้จักดำเนินชีวิตตามแนวคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยมีพระเดชพระคุณ พระพรหมวชิรญาณ เจ้าอาวาสวัดยานนาวา กรรมการมหาเถรสมาคม ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ วัดยานนาวา

ดังนั้นผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม ของผู้ปกครองของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร เพื่อต้องการทราบถึงการมี คุณธรรมและจริยธรรมในผู้ปกครองของนักเรียนศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและ จริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร

^๕http://www.dra.go.th/dra_learn/main.php?filename=index_01 (วันที่ ๑๐/๒/๒๕๕๕)

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑ **ตัวแปรต้น (ตัวแปรอิสระ)** ได้แก่ ๑ เพศ, ๒ อายุ, ๓ ระดับการศึกษา, ๔ อาชีพ, ๕ รายได้

๒ **ตัวแปรตาม** ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของผู้ปกครองของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ใน ๖ ด้าน คือ ๑ ด้านความรับผิดชอบ, ๒ ด้านความมีระเบียบวินัย, ๓ ด้านความซื่อสัตย์, ๔ ด้านความเสียสละ, ๕ ด้านความขยันหมั่นเพียร, ๖ ด้านความกตัญญู

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพมหานคร จำนวน ๓๐๐ คน

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรเป็นผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำนวนประชากรทั้งหมด ๓๐๐ คน และได้คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ เกรจซีและมอร์แกน (R. V. Krejcie and D. W. Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่น ๙๕ % ค่าความเชื่อมั่น ± ๕ ได้จำนวน ๒๖๐ ตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัยเป็นจำนวน ๒๖๐ คน

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

ผู้วิจัยกำหนดสถานที่ ที่จะศึกษาข้อมูลเพื่อประกอบการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๑.๓.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาตั้งแต่เดือน กรกฎาคม ๒๕๕๕ ถึงเดือนธันวาคม ๒๕๕๕ รวมระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานครแตกต่างกันอย่างไร

๑.๔.๒ ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานครทำอย่างไรบ้าง

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ ผู้ปกครอง ที่มีเพศต่างกัน ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

๑.๕.๒ ผู้ปกครอง ที่มีอายุต่างกัน ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานครมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

๑.๕.๓ ผู้ปกครอง ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

๑.๕.๔ ผู้ปกครอง ที่มีอาชีพต่างกัน ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

๑.๕.๕ ผู้ปกครอง ที่มีรายได้ต่างกัน ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ **ความคิดเห็น** หมายถึง การแสดงออกซึ่งความคิดของผู้ปกครองด้านคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๑.๖.๒ **คุณธรรมและจริยธรรม** หมายถึง การแสดงออกพฤติกรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๑) **ความรับผิดชอบ** หมายถึง นักเรียนต้องแสดงออกด้วยการเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ การงานของตนเอง มีความตั้งใจในการที่ปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

๒) **การรักษาระเบียบวินัย** หมายถึง การควบคุมความประพฤติให้ถูกต้องเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ขอบบังคับ ข้อตกลง กฎหมายและศีลธรรม เพื่อความสงบสุขในชีวิตของตนเอง และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

๓) **ซื่อสัตย์สุจริต** หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้องประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง ผู้ที่ประพฤติตรงตามความเป็นจริงทั้งกาย วาจา ใจ และถือเป็นหลักความจริง ความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความละอวางและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด

๔) **ความเสียสละ** หมายถึง การเสียสละส่วนตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานของผู้ที่อยู่ร่วมกันในสังคม

๕) **ความขยัน** หมายถึง ผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียรเรียนรู้ และขยันในการปฏิบัติหน้าที่และอาชีพของตน

๖) **ความกตัญญูกตเวที** หมายถึง การรู้จักสำนึกบุญคุณหรือความดีของผู้ทำประโยชน์ หรือให้ความช่วยเหลือแก่เรา เช่น บิดามารดา ครูอาจารย์ และตอบแทนบุญคุณต่อผู้มีบุญคุณต่อเรา

๑.๖.๓ **ผู้ปกครอง** หมายถึง ผู้ปกครองของนักเรียนที่เรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยแยกตาม ๑ เพศ, ๒ อายุ, ๓ ระดับการศึกษา, ๔ อาชีพ, ๕ รายได้

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๗.๑ ได้ทราบผลของการศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๑.๗.๒ ได้ทราบถึงเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๑.๗.๓ ได้นำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียน โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร จึงได้รวบรวมเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตามลำดับ

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
- ๒.๒ ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม
- ๒.๓ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม
- ๒.๔ การส่งเสริมและปลูกฝังจริยธรรม
- ๒.๕ คุณธรรมจริยธรรมที่โรงเรียนควรส่งเสริม
- ๒.๖ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

๒.๑.๑ ความหมายความคิดเห็น

กู๊ด (Good) กล่าวว่าความคิดเห็นหมายถึงความเชื่อซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจ โดยไม่ได้มีการพิสูจน์หรือทดสอบความถูกต้องก่อนตัดสินใจ^๑

อิสัค (Isaak) กล่าวว่าความคิดเห็นหมายถึงการแสดงออกทางคำพูดของบุคคลที่แสดงออกต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง โดยเฉพาะจากการรับฟังคำถามซึ่งโดยปกติความคิดเห็นจะแตกต่างจากเจตคติคือการแสดงความคิดเห็นมักจะเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะแต่เจตคติจะเป็นการแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องทั่วไปซึ่งมีความหมายกว้างกว่า^๒

เบส (Best) กล่าวว่าความคิดเห็นหมายถึงการแสดงออกของความเชื่อและความรู้สึกของแต่ละบุคคลโดยการพูดหรือการคาดคะเนหรือการแสดงออกในทางพฤติกรรมหรือเหตุการณ์^๓

^๑ Good, C.V. **Dictionary of Education**, (New York: McGraw-Hill.) (1973).p. 339.

^๒ Isaak, A.C. **Scope and Methods of Political Science: An Introduction to the Methodology of Political Inquiry**.(3rd). Illioni: The Dorsey Press. (1981). p. 203.

^๓ Best, J.W. **Research in Education**. (3rd). New Jersey: Prentice Hall. 1977. p. 169.

เรมเมอร์ (Remmer) กล่าวว่าความคิดเห็นจากความรู้ความเข้าใจการมีความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสิ่งนั้นเช่นความรู้ความเข้าใจในทางที่ดีเช่นชอบยอมรับหรือเห็นด้วยส่วนความรู้ความเข้าใจในทางที่ไม่ดีเช่นไม่ชอบไม่ยอมรับไม่เห็นด้วย^๔

เวปเตอร์ (Webster) กล่าวว่าความคิดเห็นหมายถึงความเชื่อที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนความแน่นอนหรือความรู้อันแท้จริงแต่อยู่ในจิตใจการแสดงความคิดเห็นของแต่ละบุคคลที่น่าจะเป็นไปตามที่คิดไว้^๕

นพมาศธีรเวคิน กล่าวว่าความคิดเห็นนั้นถูกจัดว่าเป็นส่วนที่มนุษย์ได้แสดงออกมาโดยการพูดหรือการเขียนมนุษย์นั้นจะพูดจากใจจริงหรือพูดเพื่อเอาใจผู้ฟังแต่เมื่อพูดหรือเขียนก็ทำให้เกิดผลทำให้คนส่วนใหญ่มักจะถือว่าสิ่งที่มนุษย์แสดงออกมานั้นเป็นสิ่งที่ซ่อนความในใจ^๖

สุธรรมธราพร กล่าวว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงทางด้านความรู้สึกหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งซึ่งอาจเกิดจากการประเมนผลสิ่งนั้นหรือเหตุการณ์นั้น โดยมีอารมณ์ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมในขณะนั้นเป็นพื้นฐานการแสดงออกซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ก็ตามอาจจะได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นได้ความคิดเห็นนั้นอาจจะเปลี่ยนได้ตามกาลเวลาการแสดงความคิดเห็นอาจทำได้ด้วยคำพูดหรือการเขียนก็ได้^๗

ออสแคมป์ (Oskamp) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นดังนี้

๑) ปัจจัยทางพันธุกรรมและร่างกายปัจจัยด้านพันธุกรรมจะมีผลต่อระดับความก้าวร้าวของบุคคลซึ่งจะมีผลต่อการศึกษาหรือความคิดของบุคคลปัจจัยทางด้านร่างกายเช่นโรคภัยไข้เจ็บต่างๆหรือการใช้ยาเสพติดจะมีผลต่อความคิดของบุคคล

๒) ประสบการณ์ของบุคคลเมื่อบุคคลได้รับความรู้สึกจากประสบการณ์โดยตรงจะทำให้เกิดความคิดเห็นจากประสบการณ์ที่ตนเองได้รับ

๓) อิทธิพลจากครอบครัวอิทธิพลจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และครอบครัวเมื่อตอนเป็นเด็กจะส่งผลต่อความคิดและการแสดงพฤติกรรมทางด้านร่างกาย

๔) ความคิดเห็นของกลุ่มมีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิดเห็นของแต่ละบุคคลเนื่องจากบุคคลจะต้องอยู่ร่วมกันในสังคมความคิดเห็นจากกลุ่มทำให้เกิดความคิดเห็นคล้อยตามกัน

^๔ Remmer, H.H.. **Introduction to Opinion and Attitude**. New York:Harper and Row.1954 p. 6.

^๕ Webster's New Twentieth. **Country Dictionary**. New York: World Publishing Company. 1968. p. 1254.

^๖ นพมาศธีรเวคิน, **จิตวิทยาสังคมกับชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๓๕, หน้า ๕๕ :[ออนไลน์]. ค้นเมื่อ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒), จาก <http://www.geocities.com/tumbonwadtat/pahupanya.htm>.

^๗ สุธรรม ธราพร, **นวัตกรรมการศึกษา**, (นนทบุรี : ห.จ.ก. เอสอาร์พรินติ้ง, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑.

๕) สื่อไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ภาพยนตร์วิทยุโทรทัศน์จะมีผลทำให้บุคคลที่ได้รับสื่อเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นเป็นไปตามข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากสื่อ^๔

สรุปได้ว่าความคิดเห็นหมายถึงการแสดงออกทางคำพูดของบุคคลที่แสดงออกต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งโดยเฉพาะจากการรับฟังคำถามการพูดการคาดคะเนหรือการแสดงออกในทางพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งซึ่งอาจเกิดจากการประเมินผลสิ่งนั้นหรือเหตุการณ์นั้น โดยมีอารมณ์ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมในขณะนั้นเป็นพื้นฐานการแสดงออกซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ก็ตามอาจจะได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นได้ความคิดเห็นนั้นอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาการแสดงความคิดเห็นอาจทำได้ด้วยคำพูดหรือการเขียนก็ได้ซึ่งโดยปกติความคิดเห็นจะแตกต่างจากเจตคติ

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของความคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

ธงชัย สันติวงษ์ กล่าวว่าไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงความคิดและพูดคุยร่วมกันของกลุ่มบุคคล โดยการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นๆได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาต่างๆด้วยการจัดประชุม หรือแต่งตั้งคณะกรรมการ^๕

อุทัย บุญประเสริฐ กล่าวว่า ความคิดเห็นหมายถึง การแสดงความคิด ความรู้สึกร่วมกัน โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและมีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตัดสินใจ ร่วมจัดการดำเนินการ และร่วมกันรับผิดชอบ ในการดำเนินการจัดการกับบางสิ่งบางอย่างเพื่อประโยชน์ร่วมกันของชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ^๖

สร้อยตระกูล อรรถมานะ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความคิดเห็นว่า หมายถึง การแสดงความคิดร่วมกันของกลุ่มบุคคลเพื่อแก้ปัญหา หรือดำเนินการเพื่อสร้างหรือพัฒนาโดยตอบสนองต่อความต้องการทางสังคมความรักใคร่และความเป็นเจ้าของ^๗

สมยศ นาวิการ ได้ให้คำจำกัดความของความคิดเห็นว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมในการแสดงออกทางความคิด ทัศนคติ เจตคติ เพื่อร่วมกันในการแก้ไขปัญหาและ สร้างเสริมความเชื่อมั่นและความไว้วางใจร่วมกัน^๘

^๔Oskamp, S. *Attitudes and Opinions*. New Jersey: Prentice-Hall, 1977. p 119-133.

^๕ธงชัย สันติวงษ์, *การบริหารงานบุคคล*, (กรุงเทพมหานคร :ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๘.

^๖อุทัย บุญประเสริฐ, *ปฏิรูปการศึกษา : แนวคิดและหลักการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒*, (กรุงเทพมหานคร :วิญญูชน), หน้า ๑๘๕.

^๗สร้อยตระกูล อรรถมานะ, *พฤติกรรมองค์กร : ทฤษฎีและการประยุกต์*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ.๒๕๔๒), หน้า ๑๒๗.

^๘สมยศ นาวิการ, *ทฤษฎีองค์กร*, (กรุงเทพมหานคร :ดอกหญ้า, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๕.

สัมฤทธิ์ การเพ็ง กล่าวถึง ความคิดเห็นว่า หมายถึงการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการทำงาน จะทำให้เกิดความรู้สึก เกี่ยวข้องผูกพันกับงานหรือองค์กร ความรู้สึกผูกพันเกี่ยวข้องหากมีการที่จะตัดสินใจดำเนินการ อย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันแล้วจะเป็นผลให้เกิดข้อผูกมัดหรือผูกพันสิ่งที่ตกลงใจร่วมกัน^{๓๓}

จากแนวคิดของนักการศึกษาสรุปได้ว่า ความคิดเห็นหมายถึง การแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกร่วมกัน โดยการเปิด โอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและมีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการ บริหารตัดสินใจ ร่วมจัดการดำเนินการ และร่วมกันรับผิดชอบ การแสดงความคิดเห็นร่วมกันของกลุ่ม บุคคลเพื่อแก้ปัญหา หรือดำเนินการเพื่อสร้างหรือพัฒนาในการดำเนินการจัดการกับบางสิ่ง บางอย่างเพื่อประโยชน์ร่วมกันของชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ

๒.๒ ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม

๒.๒.๑ ความหมายของคุณธรรม

คุณธรรมและจริยธรรมเป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาก บางคนใช้ควบคู่กันไป หมายถึง ความดี ความงามไม่ว่าจะเป็นด้านกรกระทำหรือจิตใจของบุคคลหนึ่ง นักการศึกษาและ นักทฤษฎีได้ให้ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม ไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ให้ความหมายคุณธรรม จริยธรรม ไว้ดังนี้**คุณธรรม** หมายถึง สภาพคุณงามความดี **จริยธรรม** หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม^{๓๔}

นอกจากความหมายตามพจนานุกรมแล้ว นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของ คุณธรรมจริยธรรม ไว้หลากหลาย ดังนี้

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ กล่าวว่าคุณธรรม คือ อุปนิสัยอันดีงามที่มีอยู่ในจิตใจของคน ซึ่ง อุปนิสัยอันดีงามนี้ได้จากความเพียรพยายามที่จะประพฤติจนกลายเป็นสิ่งเคยชิน^{๓๕}

^{๓๓} สัมฤทธิ์ การเพ็ง, วารสารวิชาการ, (การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ๘(๓) ๒๕๔๕), หน้า ๘-๑๑.

^{๓๔} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทนานมี บุ๊คส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า๑๕๑.

^{๓๕} ธีรรัตน์ กิจจารักษ์, คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร, (เพชรบูรณ์ : สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๔๒), หน้า๖.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ ได้สรุปความหมายของคุณธรรมว่า “คุณธรรมหมายถึง คุณความดีของบุคคลที่ได้กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยมีเป้าหมายว่าเป็นการทำความดี หรือพฤติกรรมที่ดี ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น ความเสียสละ ความมีน้ำใจ ความเกรงใจ ความยุติธรรมและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น”^{๖๖}

ประกาศรี สืออำไพ ให้ความหมายของจริยธรรมว่าหมายถึงหลักความประพฤติที่อบรม กิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้บุคคลอยู่ในครรลองของคุณธรรมหรือศีลธรรมคุณค่าทาง จริยธรรมชี้ให้เห็นความเจริญงอกงามในการดำรงชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผนตามวัฒนธรรมของ บุคคลที่มีลักษณะทางจิตใจที่ดีงามอยู่ในสภาพแวดล้อมที่โน้มนำทำให้บุคคลที่ทำความดีละเว้น ความชั่วมีแนวทางความประพฤติอยู่ในเรื่องของความดีความถูกต้องความควรในการปฏิบัติงานเพื่อ อยู่ในสังคมได้อย่างสงบเรียบร้อยและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นมีคุณธรรมและมโนธรรมที่จะสร้าง ความสัมพันธ์อันดีโดยสำนึกที่จะใช้สิทธิและหน้าที่ของตนตามค่านิยมที่พึงประสงค์”^{๖๗}

พระมหาอดิศร ธิรสีโล ได้อธิบายเกี่ยวกับจริยธรรมว่า มีความประพฤติ การกระทำ ตลอดจนความรู้สึกลึกซึ้งนึกคิดอันถูกต้องดีงาม ที่ควรประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเจริญ รุ่งเรืองแก่ ตนเองและบุคคลทั่วไป”^{๖๘}

พระเมธีธรรมาภรณ์(ประยูร ธรรมจิต โด) ให้ความหมายว่า เป็นเรื่องของความจริงหรือ สัจธรรม คุณธรรมทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติที่ดี ทำให้เกิดการรักษาศีล คุณธรรมเป็นตัวหลัก และกระจายออกเป็นจริยธรรมและจรรยาบรรณ ส่วนจริยธรรมหมายถึง การดำเนินชีวิตให้ สอดคล้องกับสัจธรรม จริยธรรมจึงเป็นหลักแห่งความประพฤติที่ดีงาม เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม”^{๖๙}

^{๖๖}สงวน สุทธิเลิศอรุณ, **ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู**, (กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, ๒๕๒๖), หน้า ๕.

^{๖๗}ประกาศรี สืออำไพ, **พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาจริยธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๓๐.

^{๖๘}พระมหาอดิศร ธิรสีโล, **คุณธรรมสำหรับครู**, (กรุงเทพมหานคร : โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์, ๒๕๔๐), หน้า ๕๕.

^{๖๙}พระเมธีธรรมาภรณ์,(ประยูร ธรรมจิต โด), **พุทธปรัชญากับการพัฒนาประชาธิปไตย**, (กรุงเทพมหานคร : อรุณลาดพร้าว, ๒๕๔๑), หน้า ๕.

พระธรรมปิฎก (ประยูรธ ฺปยุตฺโต) ได้ให้ความหมาย คุณธรรม (Virtue) หมายถึง สภาพคุณงามความดี ซึ่งเป็นหลักของความประพฤติที่เป็นประโยชน์แก่ตัวของผู้อื่นหรือเป็น ความดีงามต่าง ๆ ที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละคน และยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัย^{๒๐}

วิวัฒน์ ชัตติยะมานะ ได้ให้ความหมายว่า คุณธรรมเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ในจิตใจของ มนุษย์ ซึ่งจะแสดงออกมาโดยการกระทำทางกาย ทางวาจา และทางใจที่เป็นหลักในการประพฤติ ปฏิบัติเพื่อเกิดประโยชน์แก่ตนเอง และการประกอบด้วยคุณสมบัติที่เป็นความดีงาม ความถูกต้อง ซึ่งมีอยู่ภายในจิตใจของบุคคล ทำให้บุคคลนั้นพร้อมที่จะกระทำการต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์แก่ ตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น หรือทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น โดยไม่เบียดเบียนตนเอง หรือกระทำการ ที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น^{๒๑}

จ้านง์ อติวัฒน์สิทธิ์ ได้กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่ดำรงของบุคคล เป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งของการปฏิบัติจริยธรรม คุณธรรม เป็นเรื่องของจิตใจ ดังนั้นการพัฒนา คุณธรรมจึงเป็นเรื่องของการพัฒนาจิตใจของบุคคลให้มีความรักความปรารถนาดี มีใจกว้าง มีความ อดทน มีความเสียสละ มีความคิดเห็นในเรื่องที่ถูกต้องดีงามและมีความตั้งใจจริงที่จะงดเว้นจากการ ทำความชั่วและความเสื่อมเสียทุกชนิด^{๒๒}

พนัส หันนาคินทร์กล่าวถึงคุณธรรมในสถานศึกษาสรุปได้ว่า ในการปกครองของครู ในโรงเรียนให้ได้ผลพึงปรารถนานั้น นอกจากครูใหญ่จะมีลักษณะของผู้นำ และมีคุณสมบัติของ ความเป็นครูใหญ่แล้ว ยังต้องเป็นคนมีคุณธรรม นั่นก็คือ การสร้างคุณธรรมและการปฏิบัติตัวให้ เป็นตามคุณธรรมที่ดำรงนั้น^{๒๓}

วศิน อินทสระ กล่าวตามหลักจิตวิทยาว่า คุณธรรม คือ อุปนิสัยอันดีงาม ซึ่งสั่งสม อยู่ในดวงจิต อุปนิสัยอันนี้ได้มาจากความพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน^{๒๔}

^{๒๐}พระธรรมปิฎก, (ประยูรธ ฺปยุตฺโต) **ลักษณะแห่งพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๓๘), หน้า ๓๔.

^{๒๑}วิวัฒน์ ชัตติยะมานะ, **เอกสารประกอบการสอนวิชาคุณลักษณะและจรรยาบรรณครู**, (ภาควิชา หลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑๑.

^{๒๒}จ้านง์ อติวัฒน์สิทธิ์, **สังคมวิทยา**, (พิมพ์ครั้งที่ ๕), (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗๕.

^{๒๓}พนัส หันนาคินทร์, **การบริหารบุคคลในโรงเรียน**, (กรุงเทพมหานคร : เนติกุลการพิมพ์, ๒๕๓๐), หน้า ๒๐๘.

^{๒๔}วศิน อินทสระ, **พุทธจริยศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : ทองกาว, ๒๕๔๑), หน้า ๑๐๖.

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ ได้กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง ความรู้และความเข้าใจถึงธรรมชาติของความจริง ๆ แล้วจะไม่พลาดจากการประกอบความดี จะไม่ทำความชั่ว เพราะความไม่รู้นั่นเอง ทำให้ต้อง ทำความชั่ว ความเขลาเป็นความชั่วร้าย ร้ายพอ ๆ กับความรู้เป็นคุณธรรมหรือความดี ไม่มีใครตั้งใจทำความผิด ที่ทำผิดเพราะไม่รู้^{๒๕}

สมใจ เขียวสด กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึงสภาพคุณงาม ความดีที่สะสมอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล หรือข้อกำหนดอันเป็นปทัสถานสำหรับความประพฤติและการปฏิบัติของบุคคล เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงในฐานะเป็นผู้ประกอบคุณความดี^{๒๖}

เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกูร ได้กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึงพฤติกรรมหรือการกระทำ ทางกาย ทางวาจา ทางใจ อันดีงามที่ควรประพฤติปฏิบัติ^{๒๗}

บรรจง ชูสกุลชาติ กล่าวว่า คนมิใช่เป็นเพียงสิ่งที่มีชีวิต ที่ประกอบด้วย รูปร่างหน้าตาภายนอกที่มองเห็นได้ด้วยตาเท่านั้น แต่หากยังต้องประกอบด้วยคุณสมบัติสำคัญซึ่งทำให้แตกต่างไปจากสัตว์โลกทั่วไป สิ่งนั้นคือ “คุณธรรม” เพราะคุณธรรมนี้เองทำให้คนได้ชื่อว่าเป็น “มนุษย์” อันมีความหมายว่าเป็นผู้มีจิตใจสูง คำว่า “คุณธรรม” จึงหมายถึง สภาพความดีงามทั้งหลาย ซึ่งฝังลึกอยู่ในสำนึกของบุคคล อาจกล่าวได้ว่า คุณธรรมเป็นสมบัติของมนุษย์ชาติ โดยเฉพาะผู้มีคุณธรรมจึงเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยความรู้ ความเข้าใจ อารมณ์ ความรู้สึกและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกอย่างถูกต้องดีงาม^{๒๘}

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ กล่าวว่า คุณธรรมหมายถึง สภาพของคุณงาม ความดี คนที่มีคุณธรรม หมายถึง คนที่มีจริยธรรมอยู่ในระดับสูง ซึ่งคนที่มีคุณธรรมนั้นนอกจากจะไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นและยังมีจิตใจเอื้ออาทรต่อผู้อื่นด้วย^{๒๙}

^{๒๕}ธีรรัตน์ กิจจารักษ์, **คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร**, (เพชรบุรี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑.

^{๒๖}สมใจ เขียวสด, **คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา**, เอกสารประกอบการบรรยาย, (กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครูธนบุรี, ๒๕๔๔), หน้า ๖.

^{๒๗}เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกูร, **ศิลปวัฒนธรรมไทย**, (กรุงเทพมหานคร : วังอักษร, ๒๕๔๗), หน้า ๕๘.

^{๒๘}บรรจง ชูสกุลชาติ, **แนวความคิดปรับปรุงหลักสูตรเกษตรศาสตร์และคหกรรมศาสตร์เพื่อการทำงาน**, **วารสารมิตรครู**, (กุมภาพันธ์, ๒๕๔๒), ๔(๕), ๒๒, หน้า ๕.

^{๒๙}สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, **วิธีการจัดการเรียนรู้**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๓๕.

เนตรพัฒนา ยาวีราข ได้กล่าวว่า คุณธรรมหมายถึง คุณงามความดีของบุคคลที่มี จริยธรรมใจจิตใจมีความเคยชินในการประพฤติดีอย่างใดอย่างหนึ่ง ตรงข้ามกับกิเลส (vice) คุณธรรมคือความดีงามที่เกิดจากการกระทำ ความประพฤติปฏิบัติ ในสิ่งที่ดีงามทั้งต่อตนเอง และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นแลสังคมส่วนรวมได้รับประโยชน์ด้วยคุณธรรมสำคัญ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ การบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่บุคคลต่าง ๆ^{๑๐}

ลิขิต ชีรเวทิน ได้กล่าวไว้ว่า “คุณธรรม คือจิตวิญญาณของปัจเจกบุคคล ศาสนาและ อุดมการณ์เป็นดวงวิญญาณของปัจเจกบุคคลและสังคมด้วย ปัจเจกบุคคลต้องมีวิญญาณ สังคมต้องมี จิตวิญญาณ คุณธรรมของปัจเจกบุคคลอยู่ที่การกล่อมเกลาเรียนรู้โดยพ่อแม่ สถาบันการศึกษา ศาสนา พรรคการเมืองและองค์กรของรัฐ^{๑๑}

ฉลอง มาปรีดา กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง ความดีงามที่อยู่ในจิตใจของบุคคล ได้แก่ ความเมตตา กรุณา ความซื่อสัตย์ สุจริต ความเสียสละ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญู ความ พากเพียร ความเห็นอกเห็นใจ ความละเอียดต่อความซื่อ และความกล้าที่จะทำความดี สิ่งเหล่านี้ต้อง สร้างให้เกิดขึ้นกับจิตใจของบุคคลให้คงอยู่ตลอดไปเมื่อไม่มีศีลธรรมประจำใจจึงกลายเป็นคนแข็ง กระด้าง หยาบคาย หรือก้าวร้าว ไร้มนุษยธรรม แม้จะเป็นคนฉลาด บริหารงานเก่ง แต่เป็นที่รังเกียจของ คนทั่วไป^{๑๒}

สรุปได้ว่าคุณธรรมหมายถึง คุณความดีของบุคคลที่ได้กระทำ จัดเป็นคุณลักษณะที่ดี งามของบุคคลเป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งของการปฏิบัติจริยธรรม คุณธรรม ไปด้วยความสำนึกในจิตใจ ซึ่งเป็นหลักของความประพฤติที่เป็นประโยชน์แก่ตัวของผู้นั้นหรือเป็นความดีงามต่าง ๆ ที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละคน และยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัย ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า คุณธรรมเป็นสมบัติของ มนุษย์ชาติโดยเฉพาะผู้มีคุณธรรมจึงเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยความรู้ ความเข้าใจ อารมณ์ ความรู้สึกและ พฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกอย่างถูกต้องในสิ่งที่ดีงามทั้งต่อตนเอง และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นแล สังคมส่วนรวมได้รับประโยชน์ด้วยคุณธรรมสำคัญ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ การบำเพ็ญ ประโยชน์ให้แก่บุคคลต่าง ๆ และคุณธรรมนั้น

^{๑๐}เนตรพัฒนา ยาวีราข, **จริยธรรมธุรกิจ**, (กรุงเทพมหานคร : เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑.

^{๑๑}ลิขิต ชีรเวทิน, **การเมืองการปกครองของไทย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๓.

^{๑๒}ฉลอง มาปรีดา, **คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๓๗.

๒.๒.๒ ความสำคัญของคุณธรรม

คุณธรรมเป็นปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นมากสำหรับบุคคลต่าง ๆ ที่เสริมสร้างความสุขและความเจริญ ให้กับบุคคลและประเทศชาติเป็นส่วนรวม ดังที่นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ว่า

สมเดช สีแสง ได้สรุปไว้ว่า คุณธรรมเป็นเครื่องช่วยให้แต่ละบุคคลประสบความสุข ความเจริญในหลาย ๆ ทาง คือ^{๓๓}

๑ คุณธรรมเป็นเครื่องธำรงศักดิ์ของความเป็นมนุษย์เรา ไม่ตีคุณค่าของมนุษย์เป็นตัวเงิน แต่จะตีค่ากันด้วยคุณธรรม ผู้ที่มีคุณธรรมจะเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดี เป็นคนมีค่ามาก ส่วนคนไร้คุณธรรมอาจจะถูกประณามว่า “เหมือนมิใช่คน” เป็นคนมีค่าน้อย

๒ คุณธรรมเป็นเครื่องเริ่มบุคลิกภาพ เช่น “ความซื่อตรง” ทำให้คนมีความสมบูรณ์ในความคิดและการกระทำ เพราะไม่มีความขัดแย้งกันระหว่างความคิด คำพูด และการกระทำ

๓ คุณธรรมเป็นเครื่องเสริมมิตรภาพ เช่น “ความจริงใจ” ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอื่นเป็นไปอย่างราบรื่น คนไม่จริงใจย่อมไม่ได้รับความไว้วางใจ จึงทำให้เสียประโยชน์ที่ควรได้

๔ คุณธรรมเป็นเครื่องสร้างความสบายใจ ซึ่งนอกจากจะสบายใจเพราะการกระทำในสิ่งที่ถูกต้องที่ควรแล้วยังสบายใจ เพราะการกระทำในสิ่งที่ถูกต้องที่ควร แล้วยังสบายใจไม่ต้องระแวงอันตรายที่จะมาอีกด้วย เพราะผู้ที่มีคุณธรรมจะเป็นผู้ประพฤติและปฏิบัติที่ถูกต้อง

๕ คุณธรรมเป็นเครื่องส่งเสริมความสำเร็จ และความมั่นคงปลอดภัยในการประกอบอาชีพและการดำรงอยู่

วศิน อินทสระ ได้กล่าวถึงความสำคัญของคุณธรรมว่า คุณธรรม เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติให้คนเป็นคนดี มีความรักสามัคคี มีความรักสามัคคี มีความโอบอ้อมอารี และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บุคคลที่มีคุณธรรมย่อมนำสุขมาให้บุคคลรอบข้าง ทั้งนี้เพราะคุณธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้ง ควบคุมพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อตอบสนองความปรารถนา สามารถมองเห็นได้ว่า อะไรเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของคนกลุ่มใหญ่ และพร้อมที่จะแสดงออกเมื่อมีเหตุการณ์ หรือสิ่งแวดล้อมมากระตุ้น^{๓๔}

^{๓๓}สมเดช สีแสง, คู่มือการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (ฉบับปรับปรุง), (กรุงเทพมหานคร : ชมรมพัฒนาความรู้ด้านกฎหมาย, ๒๕๔๔), หน้า ๒๓๗.

^{๓๔}วศิน อินทสระ, พุทธจริยศาสตร์, หน้า ๑๐๗.

บุญมี แทนแก้ว ได้กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ธรรมชาติหรือหลักธรรมที่บุคคลควรประพฤติ จัดว่าเป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกายในลักษณะที่ดั่งามถูกต้องอันเป็นสิ่งประสงค์ของสังคมและจริยธรรมจะมีได้จำต้องอาศัยหลักคำสอนทางศาสนา อันได้แก่ คีล (precept) หมายถึงหลักหรือกฎเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติเพื่อตัดหรือฝึกหัดกายและวาจาให้เรียบร้อยให้เป็นปกติ กล่าวคือจะพูดหรือทำสิ่งใดให้เป็นไปตามปกติอย่าให้ผิดปกติ (ผิดศีล) เช่น พูดให้ถูกต้อง ให้เป็นธรรม กระทำให้ถูกต้อง ให้เป็นธรรม เมื่อพูดหรือกระทำถูกต้องเป็นธรรม ย่อมมีความสุข ความสบาย เยือกเย็น ไม่เดือดร้อนอันเป็นผลการมีความสุข ความสบาย เยือกเย็น ไม่เดือดร้อน ดังกล่าวจึงเป็นผลของการมีศีลหรือเป็นผลแห่งการมีคุณธรรมในจิตใจ เมื่อมีคุณธรรมในจิตใจแล้วก็เป็นเหตุให้ประพฤติจริยธรรมได้ถูกต้องดังนั้น คุณธรรมและศีลจึงเป็น โครงสร้างจริยธรรม^๕

พิสิษฐ์ ศิริรักษ์ ได้กล่าวว่า คุณธรรมเป็นตัวกำหนดให้คนกระทำแต่สิ่งที่ดีงาม ไม่ก่อความวุ่นวายให้สังคม ถ้าคนเรามีคุณธรรมสังคมก็จะมีแต่ความสงบสุขร่มเย็น แต่ถ้ามุขยัขาดคุณธรรมจะทำให้สังคมเกิดความวุ่นวาย แ่งแย้งชิงดีกัน ซึ่งจะก่อความเดือดร้อนให้แก่บุคคลที่อยู่รอบข้างหรือใกล้เคียง^๖

ดังนั้น คุณธรรม จึงเป็นหลักธรรมสำคัญที่บุคคลทั่วไปควรนำไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดขึ้นในตนเพื่อเป็นการเสริมสร้างให้มีความรักสามัคคี มีความโอบอ้อมอารี เป็นเกราะป้องกันตัว เป็นเครื่องส่งเสริมความสำเร็จ เพราะบุคคลที่มีคุณธรรมย่อมนำสุขมาให้บุคคลรอบข้าง แต่ถ้ามุขยัขาดคุณธรรมจะทำให้สังคมเกิดความวุ่นวาย แ่งแย้งชิงดีกัน ซึ่งจะก่อความเดือดร้อนให้แก่บุคคลที่อยู่รอบข้างหรือใกล้เคียงทั้งนี้เพราะคุณธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้ง ควบคุมพฤติกรรมที่แสดงออก เพื่อตอบสนองความปรารถนา สามารถมองเห็นได้ว่า อะไรเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของคนกลุ่มใหญ่ และพร้อมที่จะแสดงออกเมื่อมีเหตุการณ์ หรือ สิ่งแวดล้อมมากระตุ้น

^๕บุญมี แทนแก้ว, จริยธรรมกับชีวิต (พิมพ์ครั้งที่ ๖), (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๒๕.

^๖พิสิษฐ์ ศิริรักษ์, มนุษยสัมพันธ์, (กรุงเทพมหานคร : พัฒนาวิชาการ, ๒๕๔๐), หน้า ๖๘.

๒.๒.๓ ความหมายของจริยธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฏศีลธรรม^{๓๗}

สมพร เทพสิทธิ์ ได้อธิบายเกี่ยวกับจริยธรรมว่า เป็นลักษณะทางสังคมหลายลักษณะ ของมนุษย์ และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคม ประเภทต่าง ๆ ด้วยลักษณะและพฤติกรรมที่ เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งคือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการไม่ให้ มีอยู่ในสมาชิก เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบให้การสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิด ความพอใจในการกระทำนั้นว่า เป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีกประเภทหนึ่งเป็นลักษณะที่สังคม ไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคมเป็นการกระทำที่สังคมลงโทษหรือพยายามจำกัด และ ผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง^{๓๘}

ดวงเดือน พันธุมนาวิน กล่าวถึงจริยธรรมว่าหมายถึงลักษณะทางสังคมหลายลักษณะ ของมนุษย์และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่างๆด้วยลักษณะ และพฤติกรรมที่ เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภทคือเป็นลักษณะที่สังคม ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคมนั้นคือเป็นพฤติกรรมที่สังคมชมชอบให้การสนับสนุนและ ผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมส่วนอีกประการหนึ่งคือ ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคมเป็นการกระทำที่สังคมลงโทษหรือพยายาม จำกัดและผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควรฉะนั้นผู้ที่มี จริยธรรมสูงคือผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมากและประเภทหลังน้อย^{๓๙}

กรมวิชาการ ได้กล่าวว่าจริยธรรมหมายถึงการประพฤติปฏิบัติที่ดีปฏิบัติชอบทั้งกาย วาจาและใจเพื่อประโยชน์ต่อตนเองผู้อื่นและสังคม^{๔๐}

^{๓๗}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๒๕๑.

^{๓๘}สมพร เทพสิทธิ์, คุณธรรมและจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า๒.

^{๓๙}ดวงเดือน พันธุมนาวิน, ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมการวิจัยและการพัฒนาบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ๒๕๔๔), หน้า ๓.

^{๔๐}กรมวิชาการ, แผนพัฒนาจริยศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

จ้านงค์ ทองประเสริฐ ได้ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรมประกอบด้วย “จริย” แปลว่า ฟัง ประพฤติ, ฟังปฏิบัติ, ฟังดำเนิน กับคำว่า “ธรรม” มีความหมายหลายอย่าง ความหมายอย่างหนึ่งคือ “หลักการ” ดังนั้น จริยธรรม จึงแปลว่า ธรรมที่ฟังประพฤติปฏิบัติหรือหลักดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่จะต้องพัฒนาไปตามลำดับจนถึงขั้นพ้นทุกข์หรือหมดกิเลสทั้งปวง^๑

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า จริยธรรม ในความหมายที่แท้ คือการดำเนินชีวิตทั้งระบบ จริยธรรมในทางตะวันตกเป็นแค่ Morality คือแค่ศีลเท่านั้น แต่ในความหมายทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า “พรหมจรรย์” หรือ “จริยธรรม” ได้แก่ มรรค มีศีล สมาธิ ปัญญา^๒

พระยาอนูมานราชชน กล่าวไว้ว่า จริยธรรม (Moral) โดยทั่วไปมีความหมายใกล้เคียงกับจริยศาสตร์ (Ethics) ในทางปรัชญา (Philosophy) เป็นเรื่องการค้นหาความจริงเกี่ยวกับคุณค่าของความประพฤติในสังคม ซึ่งถือว่าถูกต้อง ดีงาม และสิ่งที่ถือว่าผิด หรือชั่วไม่ควรประพฤติปฏิบัติ^๓

โคลเบอร์ก (Kohlberg, L.) ได้ให้ความหมายจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์ และมาตรฐานของความประพฤติในสังคมซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้นจนมีพฤติกรรมในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้นจนมีพฤติกรรมของตนเองได้นั้น สังคมจะเป็นตัวตัดสินว่า การกระทำนั้นถูกหรือผิด โดยในแต่ละสังคมจะมีเกณฑ์ในการตัดสินของสังคมนั้น^๔

ปราณี วิฑูรวานิชย์ ให้ความหมายของจริยธรรม ว่าหมายถึงความประพฤติและการปฏิบัติที่ถูกต้อง เป็นความประพฤติที่ดีงาม สมควรอย่างยิ่งที่จะปฏิบัติสืบต่อกันไปและถือว่าจริยธรรมเป็นหน้าที่โดยตรงของทุกคนที่จะต้องปฏิบัติ^๕

ทิสนา แคมมณี ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า “จริยธรรม เป็นการแสดงออกทางการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนคุณธรรมภายในให้เห็นเป็นรูปธรรม”^๖

^๑จ้านงค์ ทองประเสริฐ, หลักการครองตน, (กรุงเทพมหานคร : สนุกอ่าน, ๒๕๔๑), หน้า ๑๓.

^๒พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ถึงเวลามารื้อปรับระบบพัฒนาคนกันใหม่, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา กรมวิชาการ, ๒๕๔๑), หน้า ๔.

^๓พระยาอนูมานราชชน, อ้างใน ชุศรี ศิริโคจน์สถิต, การสร้างแบบวัดจริยธรรมการอยู่ร่วมกันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๔), หน้า ๗.

^๔ Kohlberg, L., **Development of moral character and moral ideology in moral reasoning.** Review of child development research. Hartford: Connecticut Printers. 1984, pp. 383 – 432.

^๕ปราณี วิฑูรวานิชย์, จริยธรรมกับชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : คุณมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๒), หน้า ๔.

^๖ทิสนา แคมมณี, การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร:เสริมสิน ปริเพรส ซิสเท็ม, ๒๕๔๑), หน้า ๔.

วารี เกิดคำ กล่าวว่า “จริยธรรม หมายถึง แนวทางการประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีซึ่งมีลักษณะเป็นข้อบังคับให้บุคคลประพฤติเช่นนั้น เช่นนี้อันถือเป็นการกระทำที่ดี”^{๔๓}

โคลเบอร์ก (Kohlberg) ได้ให้ความหมายของคำว่า จริยธรรม ไว้ว่า “จริยธรรมมีพื้นฐานของความยุติธรรมมิได้หมายถึงการทำตามสิ่งที่สังคมเห็นว่าถูกต้องแต่เป็นสิ่งที่ทุกคนควรถือกระทำการตัดสินใจที่ขัดแย้งที่เกิดขึ้น เป็นกฎเกณฑ์ซึ่งมีความเป็นสากลและเป็นหลักของความยุติธรรม ประกอบด้วย การกระจายสิทธิและหน้าที่ และการตอบแทนที่เสมอกัน”^{๔๔}

สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง หลักประพฤติกี่มีการฝึกอบรมให้เป็นความประพฤติของพลเมืองดี โดยเน้นที่รายบุคคลเท่ากับที่ตระหนักถึงผลทางสังคมที่จะดำรงรูปแบบของสังคมนั้น ดังนั้น หลักจริยธรรมจึงไม่มีใคร คนใดคนหนึ่งผูกขาด การตัดสินใจไม่ใช่เรื่องเหนือธรรมชาติไม่สร้างรูปแบบเฉพาะผูกขาดหรือวิถีชีวิตเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง การแปลความหมายคุณธรรม จริยธรรมในชีวิตสังคมซึ่งเต็มไปด้วยการเร่งรัดหน้าที่ จะสร้างลักษณะนิสัยของบุคคลโดยเป็นความสำคัญในด้านจิตใจ ในการจัดจริยศึกษา”^{๔๕}

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ได้กล่าวว่า จริยธรรมหมายถึง ความถูกต้องที่ดีงาม สังคมทุกสังคมจะกำหนดกฎเกณฑ์ กติกา บรรทัดฐานของตนเองว่าอะไร คือสิ่งที่ดีงาม อะไรคือความถูกต้องในสังคม โจร การขโมย การปล้นเพื่อความอยู่รอดถือเป็นเรื่องปกติถูกต้องในหมู่โจร แต่ในสังคมทั่วไปการขโมยการปล้นเขากิน ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เป็นความผิดที่ต้องมีบทลงโทษดังนั้นสิ่งที่ เป็นความดี ความถูกต้องในความคิดของแต่ละบุคคลจึงขึ้นอยู่กับพื้นฐานการขัดเกลาอบรมของบุคคลในสังคมนั้น ๆ”^{๔๖}

^{๔๓}วารี เกิดคำ, เอกสารประกอบคำบรรยายหลักสูตรตัวคุณวิทยาการจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๓๘), หน้า ๕.

^{๔๔} Kohlberg, L. “Moral Stages and Moralization : The Cognitive developmental approach,” *Moral Development and Behavior : Theory, Research and Social Issues. New York : Holt, Rinehart and Winston. 1976, pp. 4 – 5.*

^{๔๕}พัฒนาข้าราชการพลเรือน, สถาบัน, *คุณธรรมจริยธรรม สำหรับผู้บริหาร*, เอกสารประกอบการบรรยาย, (กรุงเทพมหานคร : ๒๕๔๒), หน้า ๕.

^{๔๖}สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, *จริยธรรมทางวิชาการ (พิมพ์ครั้งที่ ๒)*, (กรุงเทพมหานคร : เพ็ญฟ้า, ๒๕๔๒), หน้า ๗.

โบวี และทิล(Bovee,& Thill)ได้กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับมาตรฐานของการควบคุมพฤติกรรมและทางเลือกของบุคคลซึ่งอยู่บนพื้นฐานของกฎ ค่านิยมและความเชื่อด้านศีลธรรม^{๕๐}

จ้านงค์ อติวัฒน์สิทธิ ได้กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง กฎเกณฑ์หรือแนวทางที่พึงปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงคุณงามความดี หรือเพื่อให้เกิดคุณธรรม กฎเกณฑ์หรือแนวทางที่ปฏิบัติได้รับการประเมินค่าว่าเป็นสิ่งที่ดี สามารถนำผู้ประพฤติปฏิบัติตนให้บรรลุผลที่หวังไว้ได้ ขณะเดียวกันก็ไม่สร้างความทุกข์ความเดือดร้อนแก่บุคคลดีหรือสุจริตชนทั้งหลาย การปฏิบัติตามจริยธรรม ย่อมให้ผลดีแก่ผู้ปฏิบัติ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผู้ปฏิบัติตามจริยธรรมย่อมได้ชื่อว่าเป็นคนดี หากบุคคลในสังคมทุกคนปฏิบัติตามหลักจริยธรรม สังคม สิ่งแวดล้อมจะไม่ถูกเบียดเบียนและถูกรบกวนจนเกิดสภาพเสียสุขภาพทางสังคมและระบบนิเวศวิทยา^{๕๑}

สาโรช บัวศรี ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรมคือแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่ออยู่กันได้อย่างร่มเย็นในสังคม จริยธรรมมีโครงสร้างอย่างน้อย ๒ ข้อ คือ คีล ได้แก่ สิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ และคุณธรรม ได้แก่สิ่งที่ควรปฏิบัติ ซึ่งทั้งสองข้อรวมเรียกว่า “จริยธรรม”^{๕๒}

เสถียรพงษ์ วรรณปก ได้อธิบายถึงจริยธรรมในลักษณะกว้าง ๆ ว่า “จริยธรรม คือหลักสำหรับให้คนเรายึดถือในการปฏิบัติตน จริยธรรมตัดสินให้เราเป็นคนดี มีความประพฤติดี ละเว้นความชั่ว ในบางกรณีเราบอกได้ทันทีว่า ความประพฤติใดที่เรียกว่าดี ความประพฤติใดที่เรียกว่าชั่ว แต่ในบางกรณีเราจะต้องพิจารณาก่อนที่จะบอกได้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว ความเห็นของคนเราเกี่ยวกับเรื่องดีหรือชั่วไม่เหมือนกัน เพราะต่างฝ่ายต่างก็มีมาตรฐานสำหรับการวัดหรือตัดสินใจไม่เหมือนกัน มาตรฐานการตัดสินความดี ความชั่ว อาจมองได้เป็น ๔ ด้าน คือ ด้านสังคม, ด้านเศรษฐกิจ, ด้านปรัชญา, และด้านศาสนา”^{๕๓}

^{๕๐} Mescon, M. H., Bovee L. & Thill, J. V., **Business Today (9th ed.)**. (New Jersey: Prentice-Hall, 1999), p. 89.

^{๕๑} จ้านงค์ อติวัฒน์สิทธิ, สังคมวิทยา, หน้า ๑๕๕.

^{๕๒} สาโรช บัวศรี, จริยธรรมไทยในปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศาสนา, ๒๕๓๔), หน้า ๗.

^{๕๓} เสถียรพงษ์ วรรณปก, สอนทางนิพพาน, หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ฉบับวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๓๐, (กรุงเทพมหานคร), หน้า ๑๔.

กริฟฟิน และ อีเบิร์ต (Griffin, & Ebert) ได้กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ความเชื่อว่า สิ่งใดคือความถูกต้องและสิ่งใดคือความไม่ถูกต้องหรือพฤติกรรมใดเป็นสิ่งที่ดี หรือพฤติกรรมใด เป็นสิ่งที่ไม่ดีทั้งนี้ พฤติกรรมเหล่านี้ย่อมมีผลกระทบต่อบุคคลอื่น^{๕๕}

แอนเดอร์สัน (Anderson) ได้กล่าวว่า จริยธรรมเป็นเขตของความเชื่อในสังคมหนึ่ง ๆ เกี่ยวกับอุปนิสัยและความประพฤติว่าจะอะไรเป็นสิ่งที่คนทั้งหลายพยายามที่จะประพฤติปฏิบัติ^{๕๖}

พจนานุกรมลองแมน (Longman Dictionary) ได้ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม ใช้คำ ภาษาอังกฤษว่า “moral” แปลว่า เรื่องที่เกี่ยวกับอุปนิสัย ความประพฤติ หรือการกระทำของบุคคล ซึ่งตัดสินว่าดีหรือชั่ว ถูกหรือผิด โดยถือว่า ต้องการกระทำสิ่งที่ดี ที่ถูก เพื่อให้พฤติกรรมหรือการ กระทำของตนบริสุทธิ์ สิ่งที่เป็นจริยธรรม สิ่งนั้นควรกระทำ ควรประพฤติ^{๕๗}

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ได้ให้ความหมายว่า “จริยธรรมหมายถึง สิ่ง ที่ควรประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความดีและความถูกต้องแก่สังคมในระดับต่าง ๆ^{๕๘}

จากความหมายของนักวิชาการ จริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่ดีปฏิบัติชอบ ทั้งกายวาจาและใจเพื่อประโยชน์ต่อตนเองผู้อื่น หรือเป็นหลักในการประพฤติที่มีการฝึกอบรมให้ เป็นความประพฤติของพลเมืองดี และการปฏิบัติที่ถูกต้อง เป็นความประพฤติที่ดีงาม ที่ถูกต้อง เหมาะสมตามหลักศีลธรรมของศาสนา หรือหลักความเชื่อในวัฒนธรรม ประเพณี ระเบียบ แบบ แผนของสังคม ส่งผลดี ให้กับตนเอง และสังคม ที่ให้สังคมเจริญงอกงาม

๒.๒.๔ ความสำคัญของจริยธรรม

จางงัก ทงประเสริฐ ได้กล่าวถึงความสำคัญของจริยธรรมว่า บุคคลใดที่มีจริยธรรม เป็นแนวทางในการปฏิบัติตน จะทำให้เป็นผู้ที่มีแต่ความเจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคงในหน้าที่ การงาน ได้รับการยกย่องสรรเสริญและเคารพเชื่อฟังจากบุคคลทั่วไป มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมี ความสุข ไร้ภัยอันตรายใด ๆ เพราะแวดล้อมด้วยความรัก ความนับถือจากบุคคลที่อยู่รอบข้าง และ ครอบครัวจะมีความอบอุ่นมั่นคง ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ฝืดเคือง^{๕๙}

^{๕๕} Griffin, R. W. & Ebert, R. J. *Business* (5th ed.). (New Jersey: Prentice-Hal, 1999), p. 64.

^{๕๖} Anderson, H. M., ‘Self Instruction as a Method of Preparing Elementary School Social Studies Teacher Trainees Apply an Inductive Teaching Mode,’ *Dissertation Abstracts International*. 1968, 42(11) : 4795-A.

^{๕๗} Longman Dictionary of Contemporary English. Burnt Mill : Pitman.1984, p. 706.

^{๕๘} กรมสามัญศึกษา (หน่วยศึกษานิเทศน์), การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน มัธยมศึกษา เล่มที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : กรมสามัญศึกษา, ๒๕๒๕), หน้า ๕.

^{๕๙} จางงัก ทงประเสริฐ, หลักการครองตน, หน้า ๑๔.

ปราณี วิฑูรวานิชย์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของจริยธรรมว่า จริยธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อมนุษย์อย่างมาก ทั้งนี้เพราะจริยธรรมเป็นสิ่งที่จะช่วยให้คนประพฤติและปฏิบัติตนให้อยู่ในสิ่งที่ดีงาม จริยธรรมจะช่วยให้มนุษย์มีแนวทางในการดำเนินชีวิต มีหลักการครองตนที่ถูกต้องสมบูรณ์ และสามารถนำพามนุษย์ไปสู่จุดหมาย คือ ความดีทุกข์ หรือ ความหมดสิ้นปัญหาอยู่อย่างเป็นอิสระไร้ทุกข์^{๖๐}

ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องช่วยกันแก้ปัญหาในด้านต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ การเมือง สังคม รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรมของประชาชนการปลูกฝังจริยธรรม จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการแก้ปัญหาและการพัฒนาประเทศไทยยิ่งขึ้น จะเห็นได้จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ทรงต้องการปลูกฝังจริยธรรมเพื่อให้เป็นสมบัติของคนไทยทั้งประเทศ ดังมีพระราชดำรัสในพระราชพิธีบรมวงสรวง ณ ท้องสนามหลวง เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๓๓ สรุปความว่า จริยธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติมีอยู่ ๔ ประการซึ่งประกอบด้วย

๑. การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

๒. การรู้จักข่มใจตัวเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติอยู่ในความสัตย์ความดีนั้น

๓. การอดทน อดกลั้นและอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์ สุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด

๔. การรู้ละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

จริยธรรมทั้ง ๔ ประการนี้ หากแต่ละคนพยายามนำมาประพฤติปฏิบัติและเผยแพร่โดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์

ปราณี ตั้งใจดี ได้กล่าวถึงความสำคัญของจริยธรรม ดังนี้^{๖๑}

๑. จริยธรรมเป็นพื้นฐานการแสดงออกของการกระทำที่เป็นประโยชน์ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งคุณธรรมที่เป็นบ่อเกิดซึ่งเป็นแก่นของค่านิยม

๒. จริยธรรมเป็นสิ่งที่ดีงามที่ควรปลูกฝังและดำรงรักษา

^{๖๐}ปราณี วิฑูรวานิชย์, *จริยธรรมกับชีวิต*, หน้า ๖.

^{๖๑}ปราณี ตั้งใจดี, “การสร้างแบบสังเกตคุณธรรมด้านความใฝ่รู้ ความมีระเบียบวินัย ความอดทน และการตรงต่อเวลา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๐)*, หน้า ๕.

๓. จริยธรรมนั้นผูกพันอยู่กับความสุข คือ จริยธรรมเป็นเหตุ
๔. จริยธรรมเป็นวิธีการที่ดีที่สุดใน การดำเนินกิจกรรมทุกอย่าง จึงควรสร้างสม จริยธรรม เพื่อนำมาซึ่งความเป็นอยู่ที่ดี และความเต็มสมบูรณ์ในชีวิต
๕. จริยธรรมเป็นสิ่งผูกพันกับคนดีและความดี และจริยธรรมเป็นสิ่งที่อยู่ในความควบคุมของเรา
๖. จริยธรรมเกี่ยวข้องกับความสุขของการประพฤติดี ตรงกันข้ามกับกิเลสซึ่งเป็นความเคยชินกับการประพฤติชั่ว
๗. จริยธรรมก่อให้เกิดจริยธรรมอื่นๆ คือ เมื่อฝึกจริยธรรมหนึ่งแล้ว ก็จะเกิด จริยธรรมด้านอื่นๆ ไปด้วย

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความสำคัญของจริยธรรม นั้นเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน จะทำให้เป็นผู้ที่มีแต่ความเจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคงในหน้าที่การงาน ได้รับการยกย่องสรรเสริญ และเคารพเชือฟังจากบุคคลทั่วไป มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขประพฤติและปฏิบัติตนให้อยู่ในสิ่งที่ดีงาม จริยธรรมจะช่วยให้มนุษย์มีแนวทางในการดำเนินชีวิต มีหลักการครองตนที่ถูกต้องสมบูรณ์ และสามารถนำพามนุษย์ไปสู่จุดหมาย คือ ความดับทุกข์ หรือ ความหมดสิ้นปัญหา อยู่อย่างเป็นอิสระไร้ทุกข์

จริยธรรมจึงเปรียบเสมือนแนวทางการประพฤติหรือปฏิบัติเพื่อให้คุณธรรมเกิดขึ้นใน ตัวบุคคลประกอบด้วยความรู้ ความประพฤติ และความรู้สึก ซึ่งเป็นแนวทางของการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี เพื่อประโยชน์สุขของตนเองและสังคมส่วนรวม เป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางกาย ในลักษณะที่ถูกต้องเป็นมาตรการตัดสินใจว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำอย่างไรก็ตาม คำว่าคุณธรรมจริยธรรมนั้น เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน ทั้งในวงการศึกษาสังคมวิทยาปรัชญา และศาสนาทั่ว ๆ ไป ดังนั้น คุณธรรมจึงมักใช้ในลักษณะที่ครอบคลุมความหมายของจริยธรรมด้วย ทั้งในด้านศัพท์ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ กล่าวคือ จริยธรรมเป็นการแสดงออกให้ผู้อื่นเห็นคุณธรรมที่อยู่ภายในจิตใจแต่ละบุคคลนั่นเอง ความประพฤติหรือการกระทำทั้งทางกาย วาจา ใจ ที่ดีงามอันเป็นที่ยอมรับของสังคมนั้นทั้งหลักเกณฑ์และมาตรฐานของความประพฤติอันเป็นแนวทางการปฏิบัติต่อเนื่อง ทั้งต่อผู้อื่น และต่อสังคม เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

๒.๓ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจริยธรรม

นักจิตวิทยาได้ศึกษาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม ส่วนใหญ่เชื่อว่าโดยส่วนใหญ่การพัฒนาบุคคลต่าง ๆ นั้นจะมีลำดับการพัฒนาที่คล้ายกัน และนอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางคุณธรรมและจริยธรรม ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ทางสังคม และพยายามค้นคว้าทฤษฎีต่าง ๆ ดังนี้

๒.๓.๑ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)

นักจิตวิทยาในกลุ่มจิตวิเคราะห์ พยายามค้นคว้าทฤษฎี ที่จะอธิบายหาพัฒนาการด้านต่างๆ ของมนุษย์รวมถึงด้านจริยธรรมด้วย นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มี ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เป็นผู้นำของกลุ่ม ฟรอยด์ เชื่อว่าบุคลิกภาพของมนุษย์จะพัฒนาขึ้นจากพลังงานทางจิตที่เรียกว่า อิด (id) อีโก้ (ego) และซูปเปอร์อีโก้ (Superego) ตามลำดับ อิดเป็นสิ่งที่ติดตัวทารกมาตั้งแต่เกิด และจะผลักดันให้เด็กสนองความต้องการตามสัญชาตญาณ ในขณะที่เดียวกันก็กระตุ้นให้แสวงหาความสุขให้ตนเองด้วย แต่อาศัยการทำงานของอิดอย่างเดียว บางครั้งก็ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ อีโก้ จึงพัฒนาขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการคิดและวางแผนตอบสนองความต้องการ โดยการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ครั้งต่อมาเมื่อเด็กมีอายุประมาณ ๓-๖ปี ซูปเปอร์อีโก้จึงเริ่มพัฒนาขึ้นมา เพื่อควบคุมระบบจริยธรรมในตัวบุคคล ทำให้บุคคลได้รับการถ่ายทอดค่านิยม และมาตรฐานทางจริยธรรมของสังคมโดยผ่านกระบวนการเลียนแบบผู้อบรมเลี้ยงดู ซึ่งโดยมากก็คือ พ่อแม่นั่นเอง^๒

จากการศึกษาตามแนวนี้ จะพบว่า จริยธรรมควรเริ่มปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก และบุคคลจะเป็นผู้มีจริยธรรมได้จะต้องขึ้นอยู่กับคุณธรรมของแต่ละบุคคล และการได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้อง

๒.๓.๒ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีนี้ได้อธิบายวิธีการและกระบวนการที่บุคคลได้รับอิทธิพลทางสังคม ทำให้เกิดการยอมรับลักษณะและกฎเกณฑ์ทางสังคมมาเป็นลักษณะของตน ทฤษฎีนี้ได้นำเอาหลักการเสริมแรง (Principle of Reinforcement) และหลักการเชื่อมโยง (Principle of Association) มาใช้อธิบายปรากฏการณ์ในสังคม โดยเน้นการเรียนรู้โดยบังเอิญและการเลียนแบบเป็นสำคัญ ซึ่งทำให้

^๒ธีระพร อุวรรณโณ, “การสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัยด้านจริยธรรม,” เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการสร้างเสริมลักษณะนิสัยระดับปฐมวัยศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๒๘), หน้า ๑๕.

บุคคลมีพฤติกรรมที่แปลกใหม่หรือแตกต่างไปจากเดิมได้โดยง่าย ทฤษฎีนี้จะให้ความสำคัญกับสถานการณ์ซึ่งจะเป็นเครื่องกระตุ้นให้บุคคลกระทำซ้ำ ๆ จนกลายเป็นลักษณะนิสัยของบุคคลนั้น ในที่สุด สิ่งที่กระตุ้นให้บุคคลกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ก็คือ ความพอใจและการหลบหนีจากความทุกข์ การเลียนแบบลักษณะการกระทำของบุคคลอื่นเป็นบ่อเกิดของการยอมรับลักษณะทั้งที่ดีและไม่ดี จากบุคคลอื่น^{๖๓}

๒.๓.๓ ทฤษฎีการพัฒนากายสติปัญญา (Cognitive Development Theory)

โดยนักจิตวิทยาผู้หนึ่งในกลุ่มนี้คือลอเรนซ์ โคลเบิร์ก (Lawrence Kohlberg) โคลเบิร์ก เชื่อว่าจริยธรรมหรือความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการตัดสินใจความถูกต้องของการกระทำ มิได้เกิดจากการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) แต่เกิดจากการคิดไตร่ตรองตามเหตุผลของแต่ละบุคคล และเนื่องจากการเกิดไตร่ตรองตามเหตุผลขึ้นอยู่กับ พัฒนาการทางสติปัญญา ซึ่งผูกพันกับอายุของแต่ละบุคคลจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมจากขั้นต่ำ ไปสู่ขั้นที่สูงกว่าทีละขั้น ไม่มีการย้อนกลับและไม่มีการเร่งขึ้น

๒.๓.๔ ทฤษฎีการกระจ่างค่านิยม (The Theory of Values Clarification)

ผู้เสนอทฤษฎีนี้คือ Rath, Hamlin and Simaon โดยใช้แนวคิดของทฤษฎีสัมพันธสภาพการณ์ต่างๆ ในหลักการของทฤษฎีการกระจ่างค่านิยมจะไม่กำหนดจริยธรรมที่จะปลูกฝังมีการยอมรับ การตัดสินใจ ความรู้สึก และค่านิยมที่เลือกแล้วของผู้เรียนอย่างไม่มีเงื่อนไข โดยครูมีหน้าที่ในการปลูกฝังค่านิยมคือ การชี้แนะ หรือการจัดการให้มีการชี้แนะโดยการตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนเกิดการคิดขึ้นมาว่าความเชื่อ ทศนคติ พฤติกรรม และความรู้สึกของตนที่มีต่อสิ่งหนึ่งๆ นั้น เป็นไปตามเกณฑ์ ๖ ประการของกระบวนการของค่านิยมหรือไม่ กล่าวคือ^{๖๔}

- เกิดจากการเลือกของตนอย่างอิสระหรือเปล่า
- ได้พิจารณาทางเลือกอื่นหรือเปล่า
- ได้พิจารณาผลของทางเลือกต่างๆ หรือ เปล่า
- มีความภูมิใจหรือยินดีในสิ่งที่ตนเลือกหรือเปล่า
- จะยืนยันการตัดสินใจเลือกของตนเองอย่างเปิดเผยหรือไม่
- จะทำตามที่ตนตัดสินใจเลือกหรือไม่

^{๖๓} ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, จิตวิทยาสังคม : ทฤษฎีและการปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕), หน้า ๖๓.

^{๖๔} ชัยพร วิชชาวุธ, พฤติกรรมจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษาแนวทางจิตวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๒๑.

- จะกระทำซ้ำหรือไม่

๒.๓.๕ ทฤษฎีการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification Theory)

นักทฤษฎีกลุ่มนี้ คือ Skinner ทฤษฎีนี้ประยุกต์มาจากทฤษฎีการวางเงื่อนไข
กรรมวิบาก (Operant Conditioning) ที่อธิบายหลักการเรียนรู้ว่า มนุษย์สามารถพัฒนาตนได้ โดย
อาศัยหลักการปรับพฤติกรรม ซึ่งจะเจาะจงเฉพาะกระบวนการเรียนรู้แบบการกระทำ อันเป็นการ
เรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างผลกรรมที่เกิดขึ้น จากพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก จะมีผลในการ
กำหนดถึงการแสดงพฤติกรรมนั้นในอนาคต

วิธีการของทฤษฎีนี้ ตั้งอยู่บนรากฐานความเชื่อว่าพฤติกรรมของคนเราถูกควบคุม
โดยเงื่อนไข การเสริมแรง และเงื่อนไขการลงโทษ วิธีการปลูกฝังจริยธรรมตามความคิดนี้ หาก
ต้องการปลูกฝังพฤติกรรมใดก็ต้องจัดเงื่อนไขต่างๆ เพื่อให้ผู้กระทำพฤติกรรมนั้นได้รับแรงเสริม
และหากต้องการลดพฤติกรรมใดก็ต้องจัดเงื่อนไขเพื่อให้ผู้กระทำพฤติกรรมนั้นได้รับแรงเสริม^{๖๕}

๒.๓.๖ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Piaget

ทฤษฎีนี้ Piaget เป็นบุคคลแรกที่ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องจริยธรรมของเด็ก ซึ่งเน้น
ความสำคัญของสติปัญญา โดยเข้าเชื่อว่าการพัฒนาการทางจริยธรรมนั้นขึ้นอยู่กับพัฒนาการทาง
สติปัญญาเป็นสำคัญ เขาอธิบายว่า จริยธรรมมีแฝงอยู่ในกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทุกชนิดและในการเล่นต่าง ๆ
ของเด็กก็จะมีกฎเกณฑ์ที่เป็นระบบซับซ้อนแฝงอยู่ในการเล่นนั้น ๆ ดังนั้นในการเล่นของเด็กเขา
ให้ข้อสังเกตว่าในกฎเกณฑ์การเล่นนั้นมีปรากฏการณ์ที่ควรศึกษาสองประการคือ^{๖๖}

๑) การฝึกหัดกฎเกณฑ์หรือระยะที่เด็กยึดถือกฎเกณฑ์จากภายนอกซึ่งอยู่ในช่วง
อายุก่อน ๘ ปี เป็นระยะที่พ่อแม่ ผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของเด็กอย่างเคร่งครัด เด็กจะยึดถือ
กฎเกณฑ์ตายตัว คิดเป็นคิด ถ้าทำผิดต้องได้รับโทษมีค่านึงถึงแรงจูงใจหรือเหตุแห่งการกระทำนั้น

๒) ความสำนึกในกฎเกณฑ์หรือระยะที่เด็กมีกฎเกณฑ์ของตัวเอง กฎเกณฑ์ในการเล่น
ก็คือน่าคิดที่เด็กในระดับอายุต่าง ๆ คิดขึ้นมาเล่นระยะนี้ที่จริยธรรมของเด็กพัฒนาขึ้นสู่
ระดับที่มีความคิดเป็นของตนเอง เด็กจะมีจริยธรรมในลักษณะที่ค่านึงถึงคามยุติธรรม และพิจารณา
ถึงเหตุและผลของการกระทำด้วย

^{๖๕} สมโภช เอี่ยมสุภามิตร, *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม*, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๘.

^{๖๖} Piaget, อ้างใน สมบูรณ์ ศาลาชีวิน และคนอื่น ๆ, *การศึกษาพัฒนาการการใช้เหตุผลทาง
จริยธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๒๕), หน้า ๒๕ – ๓๐.

นอกจากนั้น Piaget ยังได้จำแนกกฎเกณฑ์ของการให้เหตุผลทางจริยธรรม โดยแบ่งออกเป็น ๖ เกณฑ์ดังนี้

๑) การตัดสินจากความเจตนากระทำ (Intentionally in Judgment) เด็กเล็กจะมีแนวโน้มที่จะตัดสินการกระทำอย่างหนึ่งว่าไม่ดีโดยตัดสินจากปริมาณความผิดที่เกิดขึ้น แต่เด็กโตจะตัดสินจากความเจตนาจะกระทำของบุคคล เช่น การให้เด็กตัดสินใจว่าในระหว่างเด็กที่ทำด้วย ๕ ใบแตกในขณะที่ช่วยแม่ล้าง กับเด็กที่ทำด้วย ๑ ใบแต่ในขณะที่ขโมยขนม ใครจะเป็นคนไม่ดี ซึ่งในเด็ก (๔ ปี) เกือบทั้งหมดตอบว่าคนที่ทำของเสียหายมากเป็นคนไม่ดี ส่วนในเด็กโต (๕ ปี) ส่วนใหญ่ตอบว่า คนที่ขโมยเป็นคนไม่ดี

๒) การตัดสินที่เกี่ยวข้องมาจากบุคคลอื่น (Relativism in Judgment) เด็กเล็กจะตัดสินการกระทำถูกผิดจากความเชื่อว่าคุณอื่นก็คิดเช่นเดียวกันนี้ และเชื่อว่าความเห็นของผู้ใหญ่ย่อมถูกเสมอ ตัวอย่างเช่น ครูห้ามเพื่อน ๆ ไม่ให้ช่วยเด็กขี้เกียจคนหนึ่งทำเลขแต่เพื่อรักของเขาแอบช่วยเพื่อนคนนี้ตลอด ซึ่งเด็กเล็ก (๖ ปี) ส่วนใหญ่ตอบว่าผิด แต่เด็กโต (๕ ปี) ตอบว่าต้องแล้วแต่สถานการณ์เพื่อเหตุผลแค่นี้ตัดสินไม่ได้

๓) ความไม่เกี่ยวข้องกับบทลงโทษ (Independence of Sanction) เด็กเล็กมักจะตัดสินการกระทำอย่างหนึ่งว่าไม่ดีเพราะจะทำให้ถูกลงโทษ ส่วนเด็กโตจะตัดสินการกระทำว่าไม่ดีเพราะสิ่งนั้นไปขัดกับกฎเกณฑ์และจะเกิดอันตรายกับบุคคลอื่น ดังตัวอย่างเด็กที่อยู่ในโอวาทคนหนึ่งแม่ให้เลี้ยงน้องในขณะที่แม่ไม่อยู่บ้าน แต่เมื่อแม่กลับมาถึงบ้านเห็นน้องร้องไห้ เนื้อตัวสกปรกมอมแมมอยู่ได้เดียว ในขณะที่เด็กคนนั้นกำลังขงนม แม่จึงตีเด็กคนนั้นเป็นการลงโทษในกรณีที่คุณเลี้ยงไม่ดี ในเด็กเล็ก (๔ ปี) ส่วนใหญ่จะตอบว่าเด็กคนนั้นเป็นเด็กไม่ดีเพราะถูกแม่ทำโทษ ส่วนเด็กโต (๗ ปี) ส่วนใหญ่ตอบว่าเด็กนี้ดีแม้ว่าจะถูกลงโทษก็ตาม

๔) การใช้ระบบตาต่อตา (Use of Reciprocity) ในเด็กเล็กมักจะไม่ใช่ระบบตาต่อตา ในการพิจารณาตัดสินบุคคลแต่ในเด็กโตมักจะใช้บ่อย เช่น เด็ก ๑๐ ปี เมื่อถามว่าถ้ามีคนมาทุบเราเราควรทำอะไร เขาจะได้คำตอบว่าให้ทุบเขากลับคืนไป

๕) การใช้การลงโทษ เพื่อล้างบาปและดัดนิสัย (Use of Punishment as Restitution and Reform) ในเด็กเล็กจะสนับสนุนให้มีการลงโทษอย่างหนักเพื่อดัดนิสัยผู้กระทำผิด ส่วนเด็กโตขึ้นไปจะมีความคิดเช่นนี้น้อยลง

๖) การยึดหลักธรรมชาติของความโชคร้าย (Naturalist Views of Misfortune) ในเด็กเล็ก (๖ ปี) มีแนวโน้มที่จะคิดว่าคนที่กำลังทำผิดแล้วเกิดมีอุบัติเหตุขึ้นนั้นเป็นเพราะพระเจ้าลงโทษ ตัวอย่างเช่น คนกำลังขโมยของอยู่แล้วถูกไฟฟ้าดูดตาย เด็กเล็กจะถือว่าเป็นการลงโทษของพระเจ้า ส่วนเด็กโตจะไม่เชื่อเช่นนั้น

๒.๒.๓ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg

จากทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Piaget ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น โคลเบิร์ก Kohlberg ได้นำมาสร้างเป็นทฤษฎีการพัฒนาการด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยเห็นว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นพื้นฐานในการจัดระดับจริยธรรมของบุคคลโดยได้แบ่งระดับจริยธรรมออกเป็น ๓ ระดับ พัฒนาการทางจริยธรรม มีทั้งหมด ๖ ชั้น คำอธิบายของระดับและขั้นต่าง ๆ มีดังนี้^{๖๓}

ระดับที่ ๑ ระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม (Preconvention Level) ในระดับนี้เด็กจะรับกฎเกณฑ์และข้อกำหนดของพฤติกรรมที่ “ดี” “ไม่ดี” จากผู้มีอำนาจเหนือตน เช่น บิดา มารดา ครู หรือเด็กโตและมักจะคิดถึงผลตามที่จะนำรางวัลหรือการลงโทษมาให้

พฤติกรรม “ดี” คือ พฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รับรางวัล

พฤติกรรม “ไม่ดี” คือ พฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รับโทษ

โคลเบิร์ก ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้ เป็น ๒ ชั้น คือ

๑ กฎเกณฑ์ และการเชื่อฟัง

๒ กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของตน

ระดับที่ ๒ ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม (Conventional Level) พัฒนาการจริยธรรมผู้ทำถือว่าการประพฤติตนตามความคาดหวังของผู้ปกครอง บิดา มารดา กลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกหรือของชาติเป็นสิ่งที่ควรจะทำ ผู้แสดงพฤติกรรมจะไม่คำนึงถึงผลตามที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเอง ถือว่าความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดีเป็นสิ่งสำคัญ ทุกคนมีหน้าที่จะรักษามาตรฐานทางจริยธรรม ระดับนี้เป็น ๒ ชั้น คือ

๑ ความคาดหวังและการยอมรับในสังคม สำหรับ “เด็กดี”

๒ กฎและระเบียบ

ระดับที่ ๓ ระดับจริยธรรมตามหลักการด้วยวิจาร์ญาณ หรือ ระดับเหนือกฎเกณฑ์สังคม (Post conventional Level) พัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้ ผู้ทำหรือผู้แสดงพฤติกรรมได้พยายามที่จะตีความของหลักการและมาตรฐานทางจริยธรรมด้วยวิจาร์ญาณ ก่อนที่จะยึดถือเป็นหลักของความประพฤติที่จะปฏิบัติตามการตัดสินใจ “ถูก” “ผิด” “ไม่ควร” มาจากวิจาร์ญาณของตนเองปราศจากอิทธิพลของผู้มีอำนาจ หรือกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก โคลเบิร์ก แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรม ระดับนี้เป็น ๒ ชั้น คือ

^{๖๓} เดิมศักดิ์ คทวณิช, จิตวิทยาทั่วไป (General Psychology), (กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๔๖), หน้า ๓๒-๓๔.

๑ สัญญาสังคม หรือหลักการทำตามคำมั่นสัญญา

๒ หลักการคุณธรรมสากล

สรุปแล้ว พัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบิร์ตก็มี ๓ระดับ และ ๖ขั้น ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ ๑ การลงโทษ และการเชื่อฟัง

โคลเบิร์ต กล่าวว่า ในขั้นนี้เด็กจะใช้ผลตามของพฤติกรรมเป็นเครื่องชี้ว่า พฤติกรรมของตน “ถูก” หรือ “ผิด” เป็นต้นว่า ถ้าเด็กถูกทำโทษก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนทำ “ผิด” และจะพยายามหลีกเลี่ยงไม่ทำสิ่งนั้นอีก พฤติกรรมใดที่มีผลตามด้วยรางวัลหรือคำชม เด็กก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนทำ “ถูก” และจะทำซ้ำอีกเพื่อหวังรางวัล

ขั้นที่ ๒ กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของตน

ในขั้นนี้เด็กจะสนใจทำตามกฎข้อบังคับ เพื่อประโยชน์หรือความพอใจของตนเอง หรือ ทำดีเพราะอยากได้ของตอบแทนหรือรางวัล ไม่ได้คิดถึงความยุติธรรมและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นหรือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น พฤติกรรมของเด็กในขั้นนี้ทำเพื่อสนองความต้องการของตนเอง

ขั้นที่ ๓ ความคาดหวังและการยอมรับในสังคมสำหรับ “เด็กดี”

พัฒนาการทางจริยธรรมขั้นนี้เป็นพฤติกรรมของ “เด็กดี” ตามมาตรฐานหรือความคาดหวังของบิดามารดา หรือเพื่อนวัยเดียวกัน พฤติกรรม “ดี” หมายถึง พฤติกรรมที่จะทำให้ผู้อื่นชอบและยอมรับ

ขั้นที่ ๔ กฎและระเบียบ

โคลเบิร์ต อธิบายว่า ในขั้นนี้ถือว่าสังคมจะอยู่ด้วยความมีระเบียบเรียบร้อยต้องมีกฎหมายและข้อบังคับ คนดี หรือคนที่มีพฤติกรรมถูกต้องคือคนที่ปฏิบัติตามระเบียบบังคับหรือกฎหมาย ทุกคนควรเคารพกฎหมาย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความเป็นระเบียบของสังคม

ขั้นที่ ๕ สัญญาสังคม

ขั้นนี้เน้นถึงความสำคัญของมาตรฐานทางจริยธรรมที่ทุกคนหรือคนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องสมควรที่จะปฏิบัติตาม โดยพิจารณาถึงประโยชน์และสิทธิของบุคคลก่อนที่จะให้มาตรฐานทางจริยธรรมได้ใช้ความคิดและเหตุผลเปรียบเทียบสิ่งไหนผิดและสิ่งไหนถูก ในขั้นนี้การ “ถูก” และ “ผิด” ขึ้นอยู่กับค่านิยมและความคิดเห็นของบุคคลแต่ละบุคคล แม้ว่าจะเห็นความสำคัญของสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างบุคคลแต่เปิดใจให้มีการแก้ไข โดยคำนึงถึงประโยชน์และสถานการณ์แวดล้อมในขณะนั้น

ขั้นที่ ๖ หลักการคุณธรรมสากล

ขั้นนี้ เป็นหลักการมาตรฐานจริยธรรมสากล เป็นหลักการเพื่อบุคคลเพื่อความสะดวกในสิทธิมนุษยชน และเพื่อความยุติธรรมของมนุษย์ทุกคนในขั้นนี้สิ่งที่ “ถูก” “ผิด” เป็นสิ่งที่ขึ้นกับมโนธรรมของแต่ละบุคคลที่เลือกยึดถือ

ดังนั้นจากทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมดังกล่าว สรุปได้ว่า ทฤษฎีต่าง ๆ นั้นล้วนแล้วแต่เป็นลักษณะทางจริยธรรมของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการได้รับการปลูกฝังมาอย่างใกล้ชิด การพัฒนาการทางจริยธรรมจะพัฒนาไปตามขั้นตอนของการเจริญเติบโตในทุกวัฒนธรรม อายุ สังคม สภาพแวดล้อม ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของเด็ก ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกอาจเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ เช่น บุคคลใกล้ชิด อายุ สังคม หรือแม้แต่สภาพแวดล้อม ซึ่งผู้ปกครองหรือบุคคลใกล้ชิดต้องพยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และเน้นการพัฒนาในด้าน ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยมุ่งให้เป็นคนดี มีความสามารถตามศักยภาพและมีความสุข

๒.๔ การส่งเสริมและปลูกฝังจริยธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้กล่าวถึงการส่งเสริมพัฒนาจริยธรรมสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้^{๖๔}

๑ การให้ความรู้ขั้นสูงขึ้น วิธีการฝึกฝนเด็กซึ่งให้หลักเหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นต่ำให้สามารถใช้เหตุผลในขั้นที่สูงขึ้นไป

๒ การอบรมทางศาสนา ประเพณีของผู้นับถือศาสนาพุทธได้เปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

๓ การให้แสดงบทบาทสมมติ โดยให้เด็กแสดงบทบาทเป็นตัวสำคัญในเรื่องที่มีปัญหาขัดแย้งทางจริยธรรม จะเป็นเครื่องช่วยให้เด็กมีความผูกพันใกล้ชิดกับปัญหาของตัวเองในเรื่องเหมือนกับเป็นปัญหาของตนเอง

๔ การใช้กลุ่มให้เกิดการคล้อยตาม การแสดงเหตุผลเชิงจริยธรรมเพื่อเป็นการยกระดับจิตใจของเด็กนั้น อาจทำได้โดยการใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนซึ่งแสดงออกทางจริยธรรมในระดับเดียวกัน เด็กวัยรุ่นจะยึดถือเพื่อนเป็นแบบอย่างและคล้อยตามลักษณะของเพื่อน ๆ ไปได้ง่าย

๕ การให้เลียนแบบจากตัวแบบ การใช้ตัวแบบแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ให้ผู้ถูกทดลองเห็นจะเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้ถูกทดลองทำพฤติกรรมนั้น ๆ ตามตัวแบบได้

^{๖๔}ดวงเดือน พันธุมนาวิน, จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๔), หน้า ๖๓ – ๖๗.

กรมการศาสนา ได้กล่าวถึงการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียนว่าจะต้องเอาใจใส่กับสิ่งต่อไปนี้^{๖๕}

๑ จริยธรรม หมายถึง คุณภาพจิตที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของตน การสอนจริยธรรมต้องมุ่งที่จิตใจ ไม่ใช่มุ่งควบคุมคำพูดและการกระทำ จริยธรรมเป็นสิ่งที่ส่งเสริมความเจริญแก่ตัวเอง เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษย์ และส่งเสริมชาติบ้านเมือง หน้าที่ของครูสอนจริยธรรม คือ การช่วยปราบอธรรม และช่วยพัฒนาธรรมในจิตใจของนักเรียน

๒ จุดมุ่งหมายของการสอนจริยธรรม ครูต้องพยายามให้เด็กสามารถจดจำข้อเท็จจริง เข้าใจ เกิดการเปลี่ยนแปลงความเห็น ทศนคติและอารมณ์ ตลอดจนการกระทำต่าง ๆ ไปในทางที่ดี

๓ ครูสอนจริยธรรม ต้องศึกษาค้นคว้าในเนื้อหาของจริยธรรมจนเกิดความซาบซึ้ง เพื่อโน้มน้าวจิตใจเด็กให้เกิดความสนใจ และครูควรกระทำตนเป็นตัวอย่าง สร้างศรัทธาแก่เด็กและเรียนรู้สภาพส่วนตัวนักเรียนเท่าที่สามารถทำได้

๔ การสอนจริยธรรมในห้องเรียนก็ต้องมีการเตรียมการดำเนินการ ทบทวน และสรุปย่อ ครูต้องสามารถจุดใจเด็กให้สนใจบทเรียนและมีบทสรุปที่ประทับใจเด็ก นอกห้องก็ต้องมีการสอนจริยธรรมในทันทีที่โอกาสอำนวย เช่น ตามเหตุการณ์เมื่อเด็กทำผิด แนะนำให้ทำกิจกรรมรวมทั้งพาไปคูของจริง

๕ การประเมินผลทางจริยธรรม โดยการทดสอบจากความจำ ความเข้าใจ และความเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมไปในทางที่ดี

ศาสตราจารย์ บัณฑิต กล่าวว่าถึงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนนั้นกระทำได้ดังนี้^{๖๖}

๑ ตั้งคณะกรรมการคุณธรรมจริยธรรมประจำโรงเรียนเพื่อทำหน้าที่กำหนดแผนงาน คุณธรรมจริยธรรม ตลอดทั้งปี และควบคุมดูแลให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดนั้น รวมทั้งดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเป็นการปฏิบัติให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

^{๖๕} กรมการศาสนา, คู่มือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๓๔), หน้า ๑๓ - ๑๔.

^{๖๖} ศาสตราจารย์ บัณฑิต, จริยธรรมไทยในปัจจุบัน, หน้า ๕๕.

๒ จัดให้มีแผนงานการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยดำเนินการดังนี้

๒.๑ สร้างบรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการให้การศึกษ
อบรม และการปฏิบัติ เรื่องจริยธรรม ได้แก่

๒.๑.๑ คณะครูร่วมกันประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

๒.๑.๒ ชี้แจง กระตุ้น โน้มน้าวให้นักเรียนมีความเข้าใจ และเห็นว่าการประพฤติตนตามแนวทางของจริยธรรมเป็นสิ่งที่มีความดีและไม่เป็นสิ่งที่น่าละอายเพราะสิ่งที่น่าละอายนั้น คือการทำ ความชั่ว

๒.๑.๓ ตั้งกลุ่มหรือชุมชนจริยศึกษาขึ้นในโรงเรียน

๒.๒ จัดให้มีการอบรมจริยธรรมโดยต่อเนื่องในโรงเรียน ผู้ให้การอบรม ได้แก่

๒.๒.๑ พระสงฆ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ

๒.๒.๒ ผู้บริหารโรงเรียน

๒.๒.๓ ครูประจำชั้นและครูเวรประจำวัน

๓ จัดให้มีแผนงานควบคุมความประพฤติ เช่น

๓.๑ ผู้ใดประพฤติผิดจริยธรรมหรือละเลยต้องถูกลงโทษตามควรแก่กรณี
อย่างเคร่งครัด

๓.๒ ผู้ใดประพฤติดีเด่นด้านจริยธรรม ต้องยกย่องสรรเสริญให้เกียรติผู้นั้น
อย่างดี

สมพงษ์ จิตระดับ ได้กล่าวถึงแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนไว้ดังนี้^{๑๐}

๑ ในการสอนจริยศึกษา โรงเรียนควรเพิ่มเติมหลักธรรมและแนวทางพุทธศาสนาให้แก่ นักเรียน

๒ การส่งเสริมการปฏิบัติเป็นสิ่งที่ครูต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การยกย่องชมเชย และ ประกาศเกียรติคุณนักเรียนเป็นสิ่งที่ควรได้รับการสนับสนุนจากทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

๓ การให้การอบรม หรือการให้คำแนะนำที่เกี่ยวกับจริยธรรมควรพยายามกระทำเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อยจะได้ผลและน่าสนใจกว่า

^{๑๐}สมพงษ์ จิตระดับ, การสอนจริยศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๑๖๕ - ๑๗๐.

๔ โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่อยู่ใกล้ชิดกับวัดซึ่งอยู่ในชุมชนนั้น จึงควรจัดกิจกรรมที่ก่อประโยชน์แก่หลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น จัดโครงการธรรมทายาทเพื่อบวชเป็นสามเณรในระหว่างปิดภาคการศึกษา เป็นต้น

๕ โรงเรียน คณะครู ควรร่วมมือกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด เช่น พบปะ พูดคุย เชื่อมเขียนตลอดจนปรึกษาหารือร่วมกันตามโอกาสและความเหมาะสม ครูควรหาโอกาสติดตามผลนักเรียนแต่ละคนตามสภาพที่เกิดขึ้นในครอบครัวของนักเรียนด้วย

๖ การจัดสิ่งแวดล้อม บริเวณโรงเรียน อาคารเรียน และห้องเรียนจะต้องสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ ทั้งควรเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมสิ่งแวดล้อมบางอย่างให้น่าสนใจและชวนติดตามเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมอยู่เสมอ เช่น การคิดรูปการ์ตูนทางจริยธรรม คติสอนใจ การจัดป้ายนิเทศ เป็นต้น

๗ ผู้บริหาร โรงเรียน คณะครู ตลอดผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรจะได้มีการร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือ กำหนดแผนงานการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน

๘ การจัดให้มีการศึกษานอกสถานที่ เพื่อจะได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ประสบการณ์ ตลอดจนวิธีการดำเนินงานการส่งเสริมจริยธรรมระหว่างโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่น โรงเรียนควรดำเนินการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ไม่ควรเร่งรัดหรือรีบร้อนเพื่อให้เห็นผลงานในระยะเวลานั้น ๆ เป็นอันขาด

๙ ควรพิจารณาบุคคลในชุมชนที่มีคุณธรรมดีเด่นมาร่วมเป็นวิทยากรบรรยาย

กิริติ ศรีวิเชียร กล่าวถึง แนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนไว้ว่า “การส่งเสริมจริยธรรมจะกระทำให้ได้ผลขึ้นมาไม่ได้ด้วยวิธีการสอนแต่อย่างเดียว แต่จะต้องอาศัยการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม ตลอดจนความประพฤติของครูในโรงเรียนให้สอดคล้องตามไปด้วย นั่น คือ จะต้องส่งเสริมจริยธรรมทั้งในรูปหลักสูตรแฝงและในรูปการสอน ซึ่งการส่งเสริมจริยธรรมในรูปของหลักสูตรแฝง (Hidden Curriculum) จะต้องสร้างความสนใจของนักเรียน ไปที่บรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่มีผลต่อการส่งเสริมจริยธรรม เพราะนักเรียนจะไม่ตระหนักถึงสิ่งที่ครูตั้งใจจะให้นักเรียนได้เรียนรู้ แต่สิ่งนั้นจะมีผลกระทบต่อส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน เช่น การให้เด็กร่วมทำงานเป็นกลุ่ม หรือเป็นหลักสูตรแฝงให้เด็กได้เรียนรู้จากสิ่งที่ครูได้ตั้งใจให้เกิดขึ้นโดยตรง แต่เป็นผลมาจากการปฏิบัติของครูในระบบ โรงเรียน เช่น ความรักใคร่สามัคคีของครู ความสุภาพเรียบร้อยในทางวาจาของครู และความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของคณะครูในโรงเรียน^{๑๒}

^{๑๒} กิริติ ศรีวิเชียร, การจัดจริยศึกษาในโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๔), หน้า ๔๑-๔๒.

อำนวยการ ทะพิงค์แก และ ชยันต์ วรรณะภูติ ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนไว้ว่า “การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนจะต้องปรับปรุงหลักสูตร วิธีการสอนเสียใหม่โดยควรจะมีการเพิ่ม หลักสูตรด้านนี้ให้มากขึ้นและให้สอดคล้องประสานกันทุกวิชา ซึ่งหมายความว่า การสอนจริยธรรมไม่ใช่ตกเป็นภาระของครูสอนหน้าที่ศีลธรรมแต่เพียงอย่างเดียว ผู้สอนวิชาอื่นก็มีหน้าที่ในการส่งเสริมจริยธรรมให้แก่นักเรียนเช่นกัน”^{๓๓} ซึ่งสอดคล้องกับ บรรเทา กิตติศักดิ์ ได้สรุปการปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนไว้ว่า “มีหลักที่ควรยึดถือ ๓ ประการ คือ ประการที่หนึ่ง ต้องให้มีการปฏิบัติมากกว่าการเรียนรู้เนื้อหาวิชา ประการที่สอง จริยธรรมต้องสอบทุกระดับและสอดแทรกอยู่ในทุกวิชาอย่างสม่ำเสมอ โดยถือว่าเป็นหน้าที่ของครูทุกคน และประการที่สาม การประพฤติและปฏิบัติตัวของครูจะต้องสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการปลูกฝัง และพัฒนาแก่นักเรียน”^{๓๔}

จิตรา ทองเกิด กล่าวว่า กิจกรรมเป็นหนึ่งในกรให้การศึกษาศาสนศึกษาจะต้องจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนได้แสดงความรู้สึก ความถนัด ตามธรรมชาติอันแท้จริง กิจกรรมจะเป็นเครื่องมือช่วยอบรมนักเรียนให้รู้จักปรับตนเองในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบ และความเสียสละเพื่อส่วนรวม ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในระบอบประชาธิปไตย เป็นการสร้างประสบการณ์ตามความแตกต่างของนักเรียนเพื่อสร้างเจตคติที่ดีและพัฒนาบุคลิกภาพอันพึงประสงค์^{๓๕}

สรุปได้ว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนจะกระทำให้ได้ผลขึ้นมาไม่ได้ด้วยวิธีการสอนแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องอาศัยการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม ตลอดจนความประพฤติของครูในโรงเรียนให้สอดคล้องตามไปด้วย และ ต้องปรับปรุงหลักสูตร วิธีการสอนเสียใหม่โดยควรจะมีการเพิ่ม หลักสูตรด้านนี้ให้มากขึ้นและให้สอดคล้องประสานกันทุกวิชา ซึ่งหมายความว่า การสอนจริยธรรมไม่ใช่ตกเป็นภาระของครูสอนหน้าที่ศีลธรรมแต่เพียงอย่างเดียว ผู้สอนวิชาอื่นก็มีหน้าที่ในการส่งเสริมจริยธรรมให้แก่ นักเรียนเช่นกัน

^{๓๓} อำนวยการ ทะพิงค์แก และชยันต์ วรรณะภูติ, รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๒), หน้า ๔๑.

^{๓๔} บรรเทา กิตติศักดิ์ (ม.ป.ป.), จริยธรรมทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), หน้า ๕๗.

^{๓๕} จิตรา ทองเกิด, กิจกรรมที่จัดในโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร : วิชาการ, ๒(๑), กุมภาพันธ์, ๒๕๔๒), หน้า ๒๘.

๒.๕ คุณธรรมและจริยธรรมที่โรงเรียนควรส่งเสริม

เนื่องจากเยาวชนเป็นกลุ่มคนที่ยังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน โรงเรียนทุกโรงเรียนจึงต้องช่วยเตรียมตัวเด็กนักเรียนตั้งแต่ประถมศึกษาให้มีความสามารถในการสร้างความสุขให้กับตนเอง และมีภูมิคุ้มกันจากปัญหาต่าง ๆ รอบด้านจากสังคมในยุคปัจจุบัน การศึกษาจึงไม่ควรมุ่งมั่นให้เด็ก ๆ แข่งขันช่วงชิงในด้านการเป็นคนเก่ง ในทางตรงกันข้ามการศึกษาต้องช่วยให้นักเรียนเป็นคนดีเหนือสิ่งอื่นใด ให้ทุกคนสามารถมีชีวิตที่เต็มไปด้วยความสุข อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การศึกษาต้องไม่ใช่สอนให้เราแค่มีความสามารถในการทำมาหากินเลี้ยงชีพเท่านั้น แต่ควรสอนให้เรารู้จักเส้นทางไปสู่การมีชีวิตที่สมบูรณ์ เห็นถึงคุณค่าความดีงามมากกว่าความเก่งซึ่งไม่ได้ช่วยจรรโลงส่วนรวมให้ดีขึ้น^{๖๖} ดังนั้นเพื่อตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญจำเป็นของการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักเรียนในสถานศึกษา ทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และมาตรฐานการศึกษาของชาติ ได้กำหนดให้คุณธรรมพื้นฐาน ๘ ประการ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้และอยู่ดีมีสุขด้วย ๘ คุณธรรมพื้นฐาน อันประกอบด้วย^{๖๗}

๑ **ความขยัน** ผู้ที่มีความขยัน คือ ผู้ที่มีความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การงานอย่างจริงจังและต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกที่ควร ใฝ่ใจมีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รักงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง

๒ **ความประหยัด** ผู้ที่มีความประหยัด คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออมถนอม ใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อ รู้จักทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ของตนเองอยู่เสมอ

๓ **ความซื่อสัตย์** ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อเวลา ต่อหน้าที่และต่อวิชาชีพ มีความจริงใจ ปลอดจากความรู้อิจฉาเอียง หรืออคติ ไม่ใช่เล่นหักหลังโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รับรู้หน้าที่ของตนเองปฏิบัติอย่างเต็มที่และถูกต้อง

^{๖๖} อัจจง ชุมสาย ณ อยุธยา, **คุณธรรมนำความรู้ (ฉบับปรับปรุงใหม่)**, (กรุงเทพมหานคร : ปรินายณ์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒.

^{๖๗} กระทรวงศึกษาธิการ, **การปฏิรูปการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์(ร.ส.พ.), ๒๕๔๓), หน้า ๓.

๔ **ความมีวินัย** ผู้ที่มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตนในขอบเขต กฎ ระเบียบของสถานศึกษา สถาบัน องค์กร และประเทศ โดยที่ตนยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจยึดมั่นในระเบียบแบบแผนข้อบังคับ และข้อปฏิบัติ รวมถึงการมีวินัยทั้งต่อตนเองและสังคม

๕ **ความสุภาพ** ผู้ที่มีความสุภาพ คือ ผู้ที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ มีสัมมาคารวะ เรียบร้อยไม่ก้าวร้าว รุนแรง หรือวางอำนาจข่มผู้อื่น ทั้งโดยวาจาและท่าทางเป็นผู้มีมารยาทดีงาม วางตนเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย

๖ **ความสะอาด** ผู้ที่มีความสะอาด คือ ผู้ที่รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องตามสุขลักษณะ ฝึกฝนจิตใจให้ขุ่นมัว มีความแจ่มใสอยู่เสมอ ปราศจากความมัวหมองทั้งกาย ใจ และสภาพแวดล้อมมีความโปร่งใสเป็นที่เจริญตาทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น

๗ **ความสามัคคี** ผู้ที่มีความสามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบต่อคนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วง สามารถแก้ปัญหา และจัดการความขัดแย้งได้ เป็นผู้มีเหตุมีผล ยอมรับความแตกต่าง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิดและความเชื่อ พร้อมทั้งจะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติและสมานฉันท์

๘ **ความมีน้ำใจ** ผู้ที่มีน้ำใจ คือ ผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น เห็นอกเห็นใจ และเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ และผู้ที่มีความเดือดร้อน มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกายและสติปัญญา ลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหาหรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กำหนดแนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ มีส่วนหนึ่งเป็นการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ซึ่งตรงและใกล้เคียงกับคุณธรรมพื้นฐาน ๘ ประการ ได้แก่^{๑๘}

๑ **ซื่อสัตย์สุจริต** หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้องประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง ผู้ที่ประพฤติตรงตามความเป็นจริงทั้งกาย วาจา ใจ และถือเป็นหลักความจริง ความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความสะอาดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด

^{๑๘} สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, เอกสารประกอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑, แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑), หน้า ๒๐๓ – ๒๐๐.

๒ มีวินัย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม ผู้มีวินัย หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์และระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและสังคมเป็นปกติวิสัย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

๓ อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข คนที่อยู่อย่างพอเพียง จัดเป็นคนที่มีความรอบคอบ ระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยงและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

๔ มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบในการทำหน้าที่การทำงานด้วยความเพียรพยายาม อดทน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้ที่มุ่งมั่นในการทำงาน จัดเป็นผู้ที่มีความพยายามปฏิบัติหน้าที่ของตนที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ ในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดด้วยความรับผิดชอบ และมีความภาคภูมิใจในผลงานนั้น

๕ มีจิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคมด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน ผู้ที่มีจิตสาธารณะ จัดเป็นผู้ที่คิดที่จะช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยแรงกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดในชุมชนโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

จากนโยบายและมาตรฐานการศึกษาดังกล่าวสรุปได้ว่า คุณธรรมเป็นนโยบายเร่งรัดในการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดหลักคุณธรรมพื้นฐาน ๘ ประการ นำความรู้เพื่อพัฒนาคน การปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐาน ๘ ประการในสถานศึกษา จึงมีความรอบคอบและเหมาะสมกับนักเรียนในโรงเรียนที่นำคุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนาและสถานการศึกษา เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้และอยู่ดีมีสุข

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของคุณธรรมจริยธรรมที่ควรปลูกฝังให้กับเยาวชน ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน คือ^{๗๕}

- ๑ ความตรงต่อเวลา
- ๒ ความมีระเบียบวินัย
- ๓ ความรับผิดชอบ
- ๔ ความมีจิตสำนึกสาธารณะ ความไม่เห็นแก่ตัว ความเสียสละเพื่อประโยชน์

ส่วนรวม

- ๕ การรู้จักหน้าที่และสิทธิของตน เคารพในหน้าที่และสิทธิของผู้อื่น
- ๖ การรู้จักประมาณ ไม่ฟุ้งเฟ้อเกินความจำเป็น
- ๗ ความมีเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- ๘ ความเคารพต่อกฎหมาย กฎ ระเบียบ กติกาของสังคม
- ๙ ความมีสติสัมปชัญญะ ความไม่ประมาท อดทนอดกลั้นต่อกุศล กิเลสตัณหา

ทั้งปวง

- ๑๐ ความเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่ข้องแวะเกี่ยวกับอบายมุขและสิ่งชั่วร้ายทั้งหลายในยุค

ปัจจุบัน

- ๑๑ ความกตัญญูกตเวทีต่อบิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณ
- ๑๒ ความสำนึกในความเป็นไทย

๒.๕.๑ คุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน

กรมวิชาการได้กล่าวถึงคุณธรรมและจริยธรรมที่นักเรียนควรมีทั้งสิ้น ๑๐ ด้าน คือ^{๗๖}

๑. ความซื่อสัตย์ หมายถึง ความประพฤติของนักเรียนที่แสดงออกชัดเจน ทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเอง สังคมและผู้อื่น รวมถึงมีความละเอียดเกรงกลัวต่อบาป ความซื่อสัตย์นี้รวมถึงความซื่อตรงต่อหน้าที่ ความสุจริตต่ออาชีพ ความซื่อตรงต่อผู้อื่น จักเป็นที่เชื่อถือ เคารพนับถือในสังคม

^{๗๕} สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, บทบาทครู, พัฒนาเยาวชนให้เป็นคนซื่อสัตย์, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๖), หน้า ๕๓ – ๕๔.

^{๗๖} กรมวิชาการ, แผนพัฒนาจริยศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

๒. **ความยุติธรรม** หมายถึง การปฏิบัติตนด้วยความเที่ยงตรง การตัดสินเรื่องราวต่างๆ โดยใช้เหตุผล มีหลักฐานชัดเจน และปราศจากความลำเอียงการปฏิบัติตนด้วยความเที่ยงตรง ไม่ตกอยู่ในอคติ

๓. **ความเมตตากรุณา** หมายถึง ความรัก ความสงสาร และปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่น อยากให้ผู้อื่นพ้นทุกข์มีความสุข ทั้งแสดงออกทางกาย วาจา ใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน และร่วมทั้งมีความเมตตากรุณาต่อสัตว์ด้วย

๔. **ความกตัญญูกตเวที** หมายถึง การรู้จักสำนึกบุญคุณหรือความดีของผู้ทำประโยชน์ หรือให้ความช่วยเหลือแก่เรา เช่น บิดามารดา ครูอาจารย์ และตอบแทนบุญคุณต่อผู้มีบุญคุณต่อเรา

๕. **การรักษาระเบียบวินัย** หมายถึง การควบคุมความประพฤติให้ถูกต้องเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ขอบบังคับ ข้อตกลง กฎหมายและศีลธรรม เพื่อความสงบสุขในชีวิตของตนเอง และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

๖. **ความรับผิดชอบ** หมายถึง นักเรียนต้องแสดงออกด้วยการเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ การงานของตนเอง มีความตั้งใจในการที่ปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้ นักเรียนต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม ครอบครัว สถาบันการศึกษา และเพื่อน

๗. **ความเสียสละ** หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว การให้แก่บุคคลที่ควรให้ด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา และรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์แก่ส่วนร่วม

๘. **ความสามัคคี** หมายถึง ความร่วมมือ ร่วมใจ ของคนในหมู่คณะ ในการประกอบกิจการงาน ทั้งนี้ความสามัคคีจะเกิดได้ บุคคลในหมู่คณะจะต้องเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์แก่ส่วนร่วม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และรู้จักการแบ่งหน้าที่ในกลุ่ม เพื่อให้งานนั้นสำเร็จบรรลุไปด้วยดี

๙. **การประหยัด** หมายถึง การยับยั้งระมัดระวัง การใช้สิ่งของทั้งหลาย ด้วยความพอเหมาะพอควร เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เช่น การประหยัดเวลา การประหยัดทรัพย์ การประหยัดถ้อยคำ

๑๐. **ความมีเหตุผล** หมายถึง การใช้สติปัญญา พิจารณา ไตร่ตรอง และพิสูจน์ ให้ประจักษ์ โดยไม่ต้องหลงงมงาย ไม่เป็นคนหูเบาเชื่อคนง่าย

ดังนั้นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนตามแนวทางต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้น จัดว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง และมีได้จำเพราะว่าการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนนั้นเป็นหน้าที่ของใครหรือกลุ่มใด แต่เป็นกาประยุกต์ สร้างสรรค์ ให้เป็นรูปธรรมภายใต้ความร่วมมือร่วมใจระหว่างสถาบันครอบครัว วัด และสถานศึกษาโดยในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือก

คุณธรรมและจริยธรรมที่สำคัญ ๕ ด้าน คือ ๑ ด้านความรับผิดชอบ, ๒ ด้านความมีระเบียบวินัย, ๓ ด้านความซื่อสัตย์, ๔ ด้านความเสียสละ, ๕ ด้านความเมตตา กรุณา, ๖ ด้านความกตัญญูมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย ดังนี้

๑) จริยธรรมด้านความรับผิดชอบ

สมพงษ์ เกษมสิน กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง พันธะผูกพันในการที่จะปฏิบัติหน้าที่การงานให้สำเร็จลุล่วง ความสำเร็จของงานย่อมหมายถึงการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งความสำเร็จนี้ย่อมเกี่ยวพันกับปัจจัยสำคัญ ๓ ประการคือ พันธะผูกพัน (Obligation) หน้าที่การงาน (Functions) และวัตถุประสงค์ (Objective)^{๕๑}

วิภา พงษ์พิจิตร ได้กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะหนึ่งของบุคคลที่แสดงถึงความเอาใจใส่และรับเป็นภาระหน้าที่การงานพยายามทำหน้าที่ต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค^{๕๒}

กรมสามัญศึกษา ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง การมีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การงานให้บรรลุสำเร็จตามความมุ่งหมาย ยอมรับผลการกระทำนั้นและพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น^{๕๓}

จากความหมายของความรับผิดชอบดังกล่าว พอสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบหมายถึง ความสนใจ ความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายาม ละเอียดรอบคอบเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย ยอมรับผลการกระทำของตน ทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย ทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

๑.๑ ประเภทของความรับผิดชอบ

นักวิชาการ และหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน ได้ให้ความสนใจในเรื่องของความรับผิดชอบจึงได้จัดแบ่งประเภทออกไว้ดังนี้

^{๕๑}สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหารงานบุคคลแผนใหม่, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๘), หน้า ๓๘.

^{๕๒}วิภา พงษ์พิจิตร, ลักษณะของนิสิตหอพักจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๓๘.

^{๕๓}กรมสามัญศึกษา, ชุดการสอนปลูกฝังและการสร้างค่านิยมพื้นฐานเรื่องความรับผิดชอบ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศรีเมืองการพิมพ์, ๒๕๓๖), หน้า ๓๕.

พิจิตรา พงษ์จินดากร ได้แบ่งความรับผิดชอบออกเป็น ๒ ประเภท คือ^{๔๔}

- ๑) ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง ลักษณะดังนี้
 - ๑) รู้จักระวังรักษาสุขภาพอนามัยของตนให้สมบูรณ์เสมอ
 - ๒) ตั้งใจเล่าเรียน หมั่นใฝ่หาความรู้
 - ๓) ประพฤติตนให้เหมาะสม ละเว้นความชั่ว
 - ๔) รู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น
 - ๕) มีความประหยัด
 - ๖) สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
 - ๗) ตรงต่อเวลา
 - ๘) สามารถควบคุมตนเองได้
 - ๙) พึ่งตนเองได้
- ๒) ความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่
 - ๑) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมือง ได้แก่ การปฏิบัติตามระเบียบของสังคม รักษาทรัพย์สินของสังคม ช่วยเหลือผู้อื่น ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น
 - ๒) ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ได้แก่ เคารพเชื่อฟังผู้ปกครอง ช่วยเหลืองานบ้าน รักษาชื่อเสียงของครอบครัว
 - ๓) ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ครู อาจารย์ ได้แก่ ตั้งใจเรียน เชื่อฟังครู/อาจารย์ ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน รักษาสมบัติของโรงเรียน
 - ๔) ความรับผิดชอบต่อเพื่อน ได้แก่ ช่วยตักเตือนแนะนำเพื่อที่หลงผิด ช่วยเหลือเพื่อนอย่างเหมาะสมให้อภัยเมื่อเพื่อทำผิด ไม่ทะเลาะกัน ไม่เอาเปรียบเพื่อน เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

^{๔๔}พิจิตรา พงษ์จินดากร, การทดลองสอนความรับผิดชอบแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาแตกต่างกัน โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์, ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๕), หน้า ๓๗.

วัฒนา สิงห์สัมฤทธิ์^{๔๕} ได้แบ่งความรับผิดชอบออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ๔ ประเภท คือ^{๔๕}

๑) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่การงานของตนด้วยความเอาใจใส่ขยันหมั่นเพียรอดทนต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ไม่ย่อท้อ มีความละเอียด รอบคอบ และป้องกันความบกพร่อง เสื่อมเสียในการงานที่ตนรับผิดชอบ

๒) ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรักษาป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากอันตรายโรคภัยไข้เจ็บ รักษาร่างกายให้แข็งแรง บังคับควบคุมจิตใจไม่ให้ตกเป็นทาสของกิเลส ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมละเว้นความชั่ว รู้จักประมาณการใช้จ่ายตามสมควรแก่ฐานะ หมั่นศึกษาเล่าเรียนจนประสบผลสำเร็จ

๓) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมของหมู่คณะ ครอบครัว โรงเรียนและชุมชน อย่างเต็มกำลังความสามารถ ร่วมมือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ประพฤติและปฏิบัติตนตามกฎหมาย งดเว้นการกระทำอันเป็นผลเสียหายแก่ส่วนรวม ดูแลทรัพย์สินสมบัติ สาธารณะและสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่ส่วนรวม

๔) ความรับผิดชอบในการกระทำของตน หมายถึง การยอมรับการกระทำของตน ทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ไม่ปิดความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองให้แก่ผู้อื่น พร้อมทั้งจะปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้ผลงานที่ดียิ่งขึ้น ไตร่ตรองให้รอบคอบว่าสิ่งที่ตนทำลงไปนั้นจะเกิดผลเสียขึ้นหรือไม่ และปฏิบัติแต่สิ่งที่ทำให้เกิดผลดี

จากประเภทของความรับผิดชอบดังกล่าว สรุปได้ว่า ประเภทของความรับผิดชอบนั้นมี ๒ ประเภท คือ

๑) ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรักษาป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากอันตรายโรคภัยไข้เจ็บ รักษาร่างกายให้แข็งแรง บังคับควบคุมจิตใจไม่ให้ตกเป็นทาสของกิเลส ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมละเว้นความชั่ว รู้จักประมาณการใช้จ่ายตามสมควรแก่ฐานะ หมั่นศึกษาเล่าเรียนจนประสบผลสำเร็จ

๒) ความรับผิดชอบต่อสังคมหรือส่วนรวม หมายถึง การรู้จักฐานะหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อสังคม อันได้แก่ ความรับผิดชอบต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ประเทศชาติ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยปฏิบัติอย่างถูกต้อง เหมาะสม

^{๔๕} วัฒนา สิงห์สัมฤทธิ์, การสร้างแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความรับผิดชอบสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ในจังหวัดยะลา, ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๗), หน้า ๗๖.

๑.๒ พฤติกรรมของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

อรรถัย จันทวิชานวงศ์ ได้กล่าวไว้ว่า ความรับผิดชอบนั้นสามารถแสดงออกในรูปแบบของพฤติกรรมได้ดังต่อไปนี้^{๕๖}

- ๑) เอาใจใส่ในการทำงานเพื่อผลของงานนั้น ๆ
- ๒) มีความเพียรพยายาม
- ๓) ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่
- ๔) รู้จักหน้าที่และการกระทำตามหน้าที่เป็นอย่างดี
- ๕) มีความซื่อสัตย์
- ๖) เคารพต่อระเบียบ กฎเกณฑ์
- ๗) มีวินัยในตนเอง
- ๘) มีความละเอียด รอบคอบ
- ๙) ตรงต่อเวลา
- ๑๐) มีอารมณ์หนักแน่นเมื่อเผชิญอุปสรรค
- ๑๑) ขอมรับผลจากการกระทำของตน
- ๑๒) ปรับปรุงงานในหน้าที่ที่มีต่อตนเองและสังคมให้ดียิ่งขึ้น

พิจิตรา พงศ์จินดากร กล่าวถึงผู้ที่มีความรับผิดชอบจะมีลักษณะดังนี้^{๕๗}

- ๑) มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นตัวของตัวเอง
- ๒) มีความอดทน ต่อสู้กับอุปสรรคอย่างไม่ย่อท้อ
- ๓) มีความปรารถนาที่จะทำงานให้ดีกว่าเดิม
- ๔) มีความสามารถในการควบคุมตนเอง
- ๕) ยึดมั่นในกฎเกณฑ์
- ๖) เป็นที่ไว้วางใจได้ ตรงต่อเวลาและซื่อสัตย์
- ๗) กล้าเผชิญหน้าต่อความจริง

^{๕๖}อรรถัย จันทวิชานวงศ์, รูปแบบของนิทานที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔, ปรินญาณีพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๓), หน้า ๑๑

^{๕๗}พิจิตรา พงษ์จินดากร, การทดลองสอนความรับผิดชอบแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาแตกต่างกัน โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์, หน้า ๕๖..

อรรถัย โสภาก ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีความรับผิดชอบว่า^{๔๔}

- ๑) ตรงต่อเวลา
- ๒) มีความละเอียดรอบคอบ
- ๓) รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่เป็นอย่างดี
- ๔) มีความเพียรพยายาม ใช้ความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่
- ๕) เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์และมีวินัยในตนเอง
- ๖) มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัว
- ๗) ยอมรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้น
- ๘) มีอารมณ์หนักแน่นเมื่อเผชิญกับปัญหา
- ๙) ไม่ปัดงานที่ได้รับมอบหมายไปให้ผู้อื่น
- ๑๐) ช่วยเหลือกลุ่มในการที่จะทำกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

จากพฤติกรรมและลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ สรุปได้ว่า ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบจะต้องเป็นบุคคลที่มีความละเอียด รู้จักหน้าที่ในตนเอง เคารพต่อกฎระเบียบ มีความซื่อสัตย์ และยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง และรู้จักการพัฒนาปรับปรุงการทำงานต่างในหน้าที่ที่รับผิดชอบให้ดียิ่งขึ้น

๑.๓ การปลูกฝังความรับผิดชอบ

ชม ภูมิภาค ได้กล่าวว่า “การปลูกฝังความรับผิดชอบต่อบุคคลและส่วนรวมว่าจะต้องปลูกฝังด้วยการทำให้เขาได้กระทำมิใช่เกิดขึ้นจากการบอกเล่ากันเท่านั้น วิชาการสอนในโรงเรียนมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การบอกให้จัดงานเป็นรายบุคคลไม่ได้มีส่วนช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบต่อส่วนรวมเลย ควรจะให้เด็กรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นคณะตามความเหมาะสม ในการทำงานเป็นกลุ่มแต่ละคนจะได้รับมอบหมายให้ทำงานอันเป็นส่วนหนึ่งของงานทั้งหมดเพื่อจะให้งานส่วนรวมสำเร็จลงด้วยดี แต่ละคนก็จะทำงานในส่วนความรับผิดชอบของตนอย่างเต็มที่ งานสำเร็จเมื่อแต่ละคนทำงานประสานกัน หากคนใดคนหนึ่งขาดความรับผิดชอบงาน

^{๔๔}อรรถัย โสภาก, การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้และการเรียนตามคู่มือครู, ปรินญา นินพธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๓), หน้า ๗๗.

ก็จะสำเร็จลงได้ยาก นอกจากนี้ควรจัดให้มีครูที่ให้คำแนะนำในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน ด้วยเพื่อฝึกความรับผิดชอบไปในตัว^{๔๕}

ประเทิน มหาจันทร์ กล่าวว่า การสอนเด็กให้มีความรับผิดชอบนั้น ไม่มีเวลาใดที่จัดว่า เร็วเกินไป แม้ว่าเด็กจะอยู่ในวัยทารก พ่อแม่ก็สามารถสอนให้เด็กรับผิดชอบได้ การสอนนั้นผู้ใหญ่ จะสอนได้ดีก็ต่อเมื่อสถานการณ์เอื้ออำนวย หรือผู้ใหญ่พยายามสร้างสถานการณ์ขึ้นในตอนต้น ๆ ของชีวิตเด็ก ความรับผิดชอบที่เด็กพึงมีจะต้องควบคู่ไปกับการเล่นเสมอ ทั้งนี้เพราะเหตุว่าการเล่น เป็นชีวิตจิตใจของเด็ก เป็นสิ่งที่เด็กพึงพอใจ แต่การงานและความรับผิดชอบเป็นความไม่สบายใจ เป็นความเบื่อหน่ายยากลำบาก แต่อย่างไรก็ตามงานเป็นสิ่งที่สร้างความรับผิดชอบให้แก่เด็ก เด็กจะมีความรับผิดชอบได้ดีเมื่อมีงานหรือกิจกรรมให้ทำ แม้ว่าเด็กจะพอใจในการเล่น ถ้าสามารถเปลี่ยนการเล่นของเด็กให้เป็นงานหรือให้เด็กทำงานด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลินเหมือนกับการเล่นได้ ก็จะเป็นการดีที่เด็กสามารถทำงานได้ ความรับผิดชอบมารททำงานได้ ความรับผิดชอบจะเกิดขึ้น การเล่นจึง เป็นปัจจัยสำคัญในการเตรียมตัวเด็กให้มีความรับผิดชอบ เด็กจะเรียนรู้ในการรับผิดชอบถ้าหากว่ามีความพร้อมหรือมีสถานการณ์ดังต่อไปนี้^{๔๖}

๑) เด็ก ๆ รู้จักตัดสินใจ การตัดสินใจที่ถูกต้องของเด็กได้รับความสนใจจากแม่ และเสริมแรงด้วยการให้รางวัลตามความเหมาะสม

๒) พ่อแม่ และครู จะต้องสร้างสถานการณ์ หรือเปิดโอกาสให้เด็ก ได้ตัดสินใจอยู่ เสมอ ผู้ใหญ่จะต้องสร้างบรรยากาศให้เด็กมีความรับผิดชอบละเว้นการตำหนิติเตียน

๓) พ่อแม่ และครู จะต้องหลีกเลี่ยงการตัดสินใจแทนเด็กในสิ่งที่เด็กสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองเพราะการที่ตัดสินใจแทนเด็กจะเป็นการนำไปสู่การไม่รู้จักรับผิดชอบ

เด็กที่มีความรับผิดชอบจะรู้สึกว่าคุณประสบความสำเร็จและความสำเร็จนั้นจะเป็นรางวัลที่กระตุ้นให้ปฏิบัติต่อไป ส่วนเด็กที่ขาดความรับผิดชอบเมื่อผลเสียเกิดขึ้น ผลเสียนั้นจะเป็น การลงโทษและเป็นคำติเตียน เป็นการบั่นทอนกำลังใจของเด็ก เป็นผลทำให้การนับถือตนเองของเด็ก ลดลง เด็กจะไม่เชื่อมั่นในการกระทำของตนเองและการกระทำที่ผู้อื่นปฏิบัติต่อตนเอง ยิ่งไปกว่านั้นเด็ก จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อตนเองและต่อชีวิต ดังนั้นการปลูกฝังความรับผิดชอบให้แก่เด็กต้องสร้าง บรรยากาศของการให้รางวัลเพื่อให้เกิดแรงกระตุ้นในการแสดงพฤติกรรม หากเด็กไม่ได้รับรางวัล หรือคำชมจากพฤติกรรมที่เขาแสดงออกก็เป็นการยากที่จะทำให้เด็กมีความรับผิดชอบได้ ดังนั้นใน

^{๔๕}ชม ภูมิภาค, การปลูกฝังความรับผิดชอบต่อส่วนรวม, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๘), หน้า ๑๐.

^{๔๖}ประเทิน มหาจันทร์, สอนเด็กให้มีความรับผิดชอบ, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๖), หน้า ๒๕-๓๑.

การสอนเด็กให้มีความรับผิดชอบต้องคำนึงถึงการเสริมแรงด้วย เช่น การให้รางวัล คำชมเชย การแสดงความยินดี เป็นต้น

สรุปได้ว่า การปลูกฝังความรับผิดชอบต่อเด็กนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องเสริมสร้างตั้งแต่วัยเด็ก ทั้งที่บ้านและโรงเรียน โดยเริ่มให้ทำงานง่าย ๆ ที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล เมื่อมอบหมายงานให้ทำแล้วก็ควรให้เด็กได้รับผิดชอบอย่างเต็มที่เพื่อให้มีประสบการณ์ในการทำงานด้วยตนเอง เด็กที่มีความรับผิดชอบจะรู้สึกว่าคุณประสบความสำเร็จและความสำเร็จนั้นจะเป็นรางวัลที่กระตุ้นให้ปฏิบัติต่อไป ส่วนเด็กที่ขาดความรับผิดชอบเมื่อผลเสียเกิดขึ้น ผลเสียนั้นจะเป็นการลงโทษและเป็นคำติเตียน เป็นการบั่นทอนกำลังใจของเด็ก เป็นผลทำให้การนับถือตนเองของเด็กลดลง เด็กจะไม่เชื่อมั่นในการกระทำของตนเองและการกระทำที่ผู้อื่นปฏิบัติต่อตนเอง ยิ่งไปกว่านั้นเด็กจะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อตนเองและต่อชีวิต ซึ่งจะพื้นฐานในการพัฒนาตนเองให้มีความรับผิดชอบต่อไป

๒) จริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย

ภิญโญ สาธร กล่าวว่า วินัยหมายถึง ระเบียบข้อบังคับที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเพื่อควบคุมความประพฤติ^{๕๑}

ประเทิน มหาจันทร์ ได้กล่าวว่า วินัย หมายถึงการบังคับตนเองให้อยู่ในระเบียบ แบบแผน ข้อบังคับ กฎหมายและประเพณีอันดีงาม^{๕๒}

พนัส หันนาคินทร์ กล่าวว่า วินัย หมายถึง มาตรการที่สร้างขึ้นเพื่อให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ และเป็นการส่งเสริมให้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ ซึ่งมักจะเรียกกันว่า "วินัย" กับคำว่า "ระเบียบ" เมื่อควบคู่กันเรียกว่า "ระเบียบวินัย"^{๕๓}

จากความหมายของวินัยสรุปได้ว่า วินัยหมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในกฎข้อบังคับ และระเบียบต่าง ๆ ในสังคม โดยแบ่งเป็นระเบียบภายนอก คือ การปฏิบัติตามระเบียบเพื่อไม่ให้ถูกลงโทษ และระเบียบวินัยภายใน คือ การประพฤติตนโดยเกิดจากการสำนึกดีและมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบ โดยไม่มีการบังคับเพื่อให้เกิดความสุขของสังคม

^{๕๑}ภิญโญ สาธร, หลักการบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การค้ำของคุรุสภา, ๒๕๒๖), หน้า ๒๕๕.

^{๕๒}ประเทิน มหาจันทร์, เลี้ยงลูกถูกวิธี, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โรงเรียนสตรีเนติศึกษา, ๒๕๒๗), หน้า ๑๒๔.

^{๕๓}พนัส หันนาคินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๒๕), หน้า ๒๕๒.

๒.๑ ประเภทของวินัย

สุชา จันท์เอม และสุรางค์ จันท์เอม ได้แบ่งวินัยออกเป็น ๒ ประเภทคือ^{๕๔}

๑ วินัยในตนเอง คือ กระบวนการหรือวิธีการควบคุมตนเองโดยตนเป็นผู้แนะนำตนเองให้ประพฤติไปตามแนวทางที่เลือกที่ดี

๒ วินัยทางสังคมและวินัยในหมู่คณะ หมายถึง การใช้ระเบียบข้อบังคับ กฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ เพื่อเป็นเครื่องมือรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสงบสุขในสังคม

วัลลภา จันท์เพ็ญ ได้แบ่งวินัยออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่^{๕๕}

๑ วินัยภายนอก หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งประพฤติปฏิบัติโดยเกรงกลัวอำนาจหรือการถูกลงโทษเป็นการปฏิบัติที่บุคคลดังกล่าวไม่มีความเต็มใจตกอยู่ในภาวะจำยอม ถูกควบคุม วินัยภายนอกเกิดจากการใช้อำนาจบางอย่างบังคับให้บุคคลปฏิบัติตามซึ่งบุคคลอาจกระทำเพียงชั่วขณะเมื่ออำนาจนั้นคงอยู่ แต่เมื่ออำนาจบังคับหมดไป วินัยก็จะหมดไปด้วยเช่นกัน

๒ วินัยในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเลือกข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับคนขึ้นโดยสมัครใจ ไม่มีใครบังคับหรือถูกควบคุมจากอำนาจใด ๆ และข้อประพฤติปฏิบัติต้องไม่ขัดกับความสงบสุขของสังคม วินัยในตนเองเกิดขึ้นจากความสมัครใจของบุคคลที่ผ่านการเรียนรู้อบรมและเลือกสรรไว้เป็นหลักปฏิบัติประจำตน

สรุปได้ว่า วินัย แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ วินัยภายใน ซึ่งเป็นสิ่งที่ตนเองประพฤติปฏิบัติด้วยความเต็มใจ และวินัยภายนอก เกิดจากสภาพแวดล้อมและกฎเกณฑ์ของสังคม เป็นสิ่งกำหนด

ในการเสริมสร้างวินัยนั้นจัดเป็นงานหนึ่งที่มีความสำคัญในงานของกิจกรรมนักเรียน เป็นการดำเนินงานเพื่อให้แก่นักเรียนนั้นมีคุณภาพนอกเหนือจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติในห้องเรียน เป็นงานที่ช่วยสนับสนุนงานวิชาการ โดยช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนตามหลักสูตรบรรลุผลยิ่งขึ้น เพราะการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพนั้นมีไม่แค่การจัดการเรียนการสอนในห้องแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องพัฒนาทางด้านสังคม มีความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น สามารถปรับตัวตามสภาพการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งจะยิ่งทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการดำรงชีวิตในสังคมต่อไป

^{๕๔}สุชา จันท์เอม และสุรางค์ จันท์เอม อังใน กรมวิชาการ, ผู้บริหารผู้นำการพัฒนาการเรียนการสอน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรไทย, ๒๕๔๒), หน้า ๒๓.

^{๕๕}วัลลภา จันท์เพ็ญ, การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรม ตามแนวคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญา, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๘๗.

สมเจตน์ อภิมณฑ์รักษา ได้สรุปถึงความจำเป็นที่จะต้องมีวินัยไว้ดังนี้คือ^{๕๖}

- ๑) ช่วยให้นักเรียนเป็นผู้มีระเบียบเรียบร้อย สวยงาม
- ๒) ช่วยสร้างความรับผิดชอบแก่บุคคล
- ๓) ช่วยให้ครูและนักเรียนอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข
- ๔) ช่วยให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ
- ๕) ช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย
- ๖) ช่วยส่งเสริมหลักประชาธิปไตย ทุกคนจะต้องรับผิดชอบควบคุมตนเอง

พัฒนา สุนทรียะ ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องสร้างวินัยในโรงเรียนว่า “การสร้างวินัยในตนเองในโรงเรียนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ระเบียบวินัยเป็นสิ่งสัมพันธ์กันกับชีวิต ความเป็นอยู่ทางสังคม ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ครูจะต้องเป็นผู้คอยแนะแนวทางการสร้างระเบียบวินัยในโรงเรียนเพราะระเบียบวินัยเกิดจากรากฐานของประสบการณ์ในการเรียนรู้และสภาพแวดล้อม ครูจะต้องเป็นผู้สร้างสิ่งเหล่านี้ให้เด็กตั้งแต่เริ่มเข้าโรงเรียนเนื่องจากโรงเรียนเป็นศูนย์อบรมเด็ก ซึ่งมาจากครอบครัวที่ไม่ซ้ำแบบกันจำนวนมากและเด็กทั้งหลายมีความแตกต่างกันตามธรรมชาติ โรงเรียนจึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดระเบียบต่าง ๆ ขึ้น เพื่อให้ทุกคนปฏิบัติตามเพื่อความสงบสุขของนักเรียนทุกคน^{๕๗}

จากความสำคัญของการเสริมสร้างวินัยในโรงเรียน สรุปได้ว่า การให้นักเรียนมีวินัยเป็นการช่วยให้มีความพร้อมที่จะดำเนินชีวิตในอนาคต มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบภายใต้กฎเกณฑ์ของสังคม ซึ่งจะส่งผลให้สังคมโดยรวมมีความสุข และยังมีส่วนสำคัญต่อการปกครองประเทศภายใต้ระบอบประชาธิปไตยเพราะวินัยเป็นพื้นฐานที่ทำให้คนเคารพกฎหมาย การเสริมสร้างวินัยในโรงเรียนจึงมีความสำคัญที่จะสร้างให้คนมีวินัยในการศึกษาขึ้นพื้นฐานในระดับต่าง ๆ ซึ่งเป็นสถานที่ฝึกฝนและถ่ายทอดประสบการณ์ในการใช้ชีวิตร่วมกันกับผู้อื่น

^{๕๖}สมเจตน์ อภิมณฑ์รักษา, *จิตวิทยาการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๐), หน้า ๒๐๒.

^{๕๗}พัฒนา สุนทรียะ, *การทำจิตวินัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕), หน้า ๑๑.*

๒.๒ แนวทางการเสริมสร้างระเบียบวินัย

ศุภวดี ชูวงศ์ ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการรักษาระเบียบวินัยของนักเรียนไว้ ๓ ประการ คือ^{๕๘}

๑) ควรที่จะให้ครูต่างวัย ต่างระดับ ต่างการศึกษา ต่างหน้าที่ ทั้งชายและหญิงได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการกำหนดระเบียบของโรงเรียน

๒) ในการพิจารณาลงโทษเด็กที่กระทำความผิดหรือฝ่าฝืนระเบียบของโรงเรียน ควรที่จะให้ครูซึ่งเป็นตัวแทนจากกลุ่มครูที่ทำหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียนประชุมร่วมกันกับครูฝ่ายปกครองและครูแนะแนวเพื่อฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกัน อันจะนำมาประกอบการพิจารณาก่อนที่จะลงโทษนักเรียนตามกรณีความผิด

๓) เมื่อเด็กกระทำความผิดระเบียบ ครูควรจะใช้วิธีถามสาเหตุและลงโทษสถานเบาคือ ว่ากล่าวตักเตือนก่อนการลงโทษด้วยวิธีเขียนและทำทัณฑ์บนนั้นใช้ในกรณีที่เป็นการผิดรุนแรงขึ้นต่อไป ส่วนการลงโทษสถานหนักก็คือ ไล่ออกและคัดชื่อออกใช้เมื่อเป็นความผิดที่ร้ายแรงมากและควรเป็นมติของครูปลายฝ่ายร่วมกัน

วนิดา เสวกครุณทร ได้ให้แนวคิดและแนวทางในการสร้างวินัยให้แก่นักเรียนไว้ ดังนี้^{๕๙}

๑) ผู้ใหญ่สามารถสร้างวินัยให้กับเด็กได้ คือ การทำตัวอย่างที่ดีให้เด็กประพฤติปฏิบัติตาม คอยชี้แนะ ตักเตือน รวมทั้งให้เหตุผลข้อดีข้อเสีย ของการประพฤติปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ

๒) ชั้นเรียนกับการสร้างวินัย ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ ในชั้นเรียน ครูต้องควบคุมเอาจริงกับระเบียบข้อบังคับ ถ้าทำผิดก็ลงโทษและทำอย่างต่อเนื่อง

๓) กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมสร้างนิสัยในโรงเรียนประถมศึกษา ครูประจำชั้นมีความใกล้ชิดกับเด็กมากจึงเหมาะที่จะปลูกฝังและสร้างนิสัยให้กับเด็กในหลายโอกาสที่เอื้ออำนวยให้ โดยเฉพาะตอนเช้า และหลังเคารพธงชาติ ซึ่งโรงเรียนส่วนมากมีการจัดกิจกรรมโฮมรูมซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนมีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ การปรับตัว ตลอดจนการฝึกทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และกิจกรรมต่าง ๆ ควรวางโครงการอย่างมีจุดประสงค์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนรวมทั้งมีการประเมิน

^{๕๘}ศุภวดี ชูวงศ์, การศึกษาปัญหาทางวินัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดนครศรีธรรมราชตามทัศนะของครู, *ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๑๕), หน้า ๘๕.

^{๕๙}วนิดา เสวกครุณทร, *วินัย : ปัญหาเก่าแก่ที่ (ยัง) แก้ไม่ได้*, *สารพัฒนาหลักสูตร*, ๑๑๗, (เมษายน - มิถุนายน, ๒๕๑๗), หน้า ๗๒ - ๗๔.

จากแนวทางการเสริมสร้างวินัยนักเรียนที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า การเสริมสร้างวินัยต้องคำนึงถึงพฤติกรรมของตัวผู้เรียนและพฤติกรรมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่จะต้องร่วมกันหาแนวทางเพื่อนำมาปฏิบัติให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในสังคมของนักเรียน โดยยึดกรอบความคิดและแนวทางในการมีส่วนร่วมของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าไม่ได้ถูกบังคับให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน แต่ควรรหาแนวทางเสริมสร้างวินัยให้นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าวินัยเป็นสิ่งที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันในสังคมและพร้อมที่จะปฏิบัติตามกฎ ระเบียบด้วยความเต็มใจ

๓) จริยธรรมด้านความซื่อสัตย์

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้สรุปความซื่อสัตย์สุจริต เป็นรากฐานของความมั่นคงในทุก ๆ ด้าน ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตจะบ่งบอกถึงควมมีคุณธรรมจริยธรรมอันดีงามทำให้เป็นที่ยอมรับและศรัทธาของคนทั่วไป^{๑๑๑}

วรวรรณิณี ราชสงฆ์ กล่าวว่า ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การประพฤติอย่างเหมาะสมและตรงความเป็นจริง เช่น ตรงต่อหน้าที่ ตรงต่อคำพูด ตรงต่อกฎเกณฑ์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น^{๑๑๑}

สุมนธา แก่นกุล กล่าวว่า ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง คุณลักษณะด้านความรู้สึกรู้จักคิดหรือระดับจิตใจของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่น ต่อวัตถุสิ่งของ เมื่อบุคคลนั้นพบปะหรือสัมผัสระดับจิตใจ มีความมั่นคงมิได้ผันแปรไปตามความต้องการของตนเองหรือของผู้อื่น และบุคคลนั้นจะไม่ยึดเอาวัตถุสิ่งของที่ไม่ใช่ของตนเองมาเป็นของตน ทำตามสัญญาและระเบียบถือกฎเกณฑ์ของกลุ่มจะพูดตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจะต่อต้านหรือขัดขวางผู้อื่นที่ปฏิบัตินอกเหนือกฎเกณฑ์^{๑๑๒}

^{๑๑๑}คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ,(สำนักงาน), เอกสารการวิจัยเรื่องค่านิยมเพื่อชีวิตและสังคม, (กรุงเทพมหานคร : กองวิจัยและแผนงานสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๒๓, หน้า ๔๗).

^{๑๑๑}วรวรรณิณี ราชสงฆ์, การเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบและการใช้บทบาทสมมุติที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จังหวัดพัทลุง, ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๑.) หน้า ๓๖.

^{๑๑๒}สุมนธา แก่นกุล, “ศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพะโต๊ะ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๔), หน้า ๕๖.

วิเชียร ขาบุตรบุญทริก กล่าวว่า ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การตรงต่อความเป็นจริง ไม่เบี่ยงเบนหรือแก่งัดไปจากความเป็นจริง นอกจากนี้หมายถึงความจริงจัง และจริงใจ^{๑๐๓}

จากความหมายของความซื่อสัตย์สุจริต สรุปได้ว่า ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง คุณลักษณะด้านความรู้สึกรู้สึกนึกคิดหรือระดับจิตใจของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่น ต่อวัตถุสิ่งของ เมื่อบุคคลนั้นพบปะหรือสัมผัสระดับจิตใจ มีความมั่นคงมิได้ผันแปรไปตามความต้องการของตนเองหรือของผู้อื่น และรวมถึงความประพฤติที่แสดงออกอย่างเหมาะสม ตรงไปตรงมา ด้วยความเต็มใจและจริงใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓.๑ ประเภทของความซื่อสัตย์

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้สรุปผลการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย ว่า ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นจริยธรรมที่เน้นความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หน้าที่การงาน คำมั่นสัญญา แบบแผน กฎหมาย ความถูกต้องอันดีงามและมีพฤติกรรม ดังนี้^{๑๐๔}

- ๑ ซื่อตรงต่อเวลา
- ๒ ซื่อตรงต่องานของตัวเองที่กำหนดไว้
- ๓ ซื่อตรงต่อหน้าที่การงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนเอง
- ๔ ซื่อตรงต่อคุณธรรม ที่ยึดถือปฏิบัติ
- ๕ ซื่อตรงต่อการนัดหมาย
- ๖ ซื่อตรงต่อการให้สัญญา
- ๗ ซื่อตรงต่อคำสั่งของครู
- ๘ ซื่อตรงต่อระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน
- ๙ ซื่อตรงต่อทรัพย์สินของผู้อื่น
- ๑๐ ซื่อตรงต่อหน้าที่การงานของผู้อื่น รู้จักแบ่งงานให้สมาชิกในกลุ่ม ไม่ก้าวล่วงงานของผู้อื่น
- ๑๑ ซื่อตรงต่อระเบียบแบบแผนประเพณี
- ๑๒ ซื่อตรงต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสังคม

^{๑๐๓}วิเชียร ขาบุตรบุญทริก, จริยธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต, (เลข : สถาบันราชภัฏเลย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๕๕.

^{๑๐๔}วิชาการ, (กรม,กระทรวงศึกษาธิการ), แนวทางพัฒนาจริยธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๓), หน้า ๑๔๗ - ๑๔๘.

๑๓ ชื่อตรงต่องานที่หม่อมคณะมอบหมาย

๑๔ ชื่อตรงต่อข้อมูลปัจจุบัน โดยรู้จักจำแนกระหว่างข้อมูลและค่าประเมินของผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

๑๕ มีความยุติธรรม

กรมสามัญศึกษา ได้วิเคราะห์โครงสร้างของความเชื่อสี่ตัวว่า แบ่งออกเป็น ๔ ลักษณะ คือ^{๑๐๕}

๑. ความเชื่อตรงต่อตนเอง คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มีความละเอียดเกรงกลัวต่อการกระทำผิด พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก คือ

๑.๑ ไม่สับปลับกลับกลอก

๑.๒ ไม่คล้อยตามพวกที่ลากหรือจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย

๑.๓ มั่นคงต่อการกระทำดีของตน

๑.๔ ไม่คดโกงมีความตั้งใจจริง

๑.๕ ประพฤติตรงตามที่พูดและคิด

๒. ความเชื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก คือ

๒.๑ ไม่เอาเวลาทำงานในหน้าที่ไปใช้ทำประโยชน์ส่วนตัว

๒.๒ ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ทำประโยชน์ส่วนตัว

๓. ความเชื่อสัตย์ต่อบุคคล คือ มีความเชื่อตรงต่อผู้อื่น ต่อมิตร ต่อหัวหน้างาน ต่อผู้มีพระคุณ พฤติกรรมที่แสดงออก คือ

๓.๑ ประพฤติตรงไปตรงมาไม่คิดคดต่อผู้อื่น

๓.๒ ไม่ชักชวนไปในทางที่เสื่อมเสีย

๓.๓ ไม่สอพลอเพื่อหาประโยชน์ส่วนตัว

๓.๔ ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น

๔. ความเชื่อสัตย์ต่อคณะ สังคม และประเทศชาติ พฤติกรรมที่แสดงออก คือ

๔.๑ ร่วมมือร่วมใจทานด้วยความบริสุทธิ์ใจ

๔.๒ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ของตนหรือเอาดีเข้าตน

^{๑๐๕}สามัญศึกษา,(กรม, กระทรวงศึกษาธิการ), ชุดการสอนปลูกฝังและการสร้างค่านิยมพื้นฐานเรื่องความรับผิดชอบ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศรีเมืองการพิมพ์, ๒๕๓๖), หน้า๑๒๕ - ๑๓๑.

ทวี บุญเกตุ ได้จำแนกความซื่อสัตย์ออกเป็น ๓ ประเภท คือ^{๑๖๖}

๑) ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หมายถึง การมีหิริโอตัมปะ รู้จักละอายตนเอง ไม่กล้ากระทำในสิ่งที่ไม่สุจริต แม้ว่าจะไม่มีใครรู้เห็น เป็นการทำตามคำพูด โดยไม่เหลวไหล

๒) ความซื่อสัตย์ต่อการทำงาน ได้แก่ การมีความซื่อตรง เทียงธรรม ไม่เอาใจเอาเปรียบผู้อื่น หรือแสวงหาผลประโยชน์ในทางไม่ชอบ

๓) ความซื่อตรงต่อเพื่อนฝูง เป็นคุณสมบัติของเพื่อนที่ดี ผู้ที่มีความซื่อตรงต่อเพื่อนจะมีความปรารถนาดีต่อเพื่อน ไม่คดโกง หรือคิดทรยศหักหลังเพื่อน

สรุปประเภทของความซื่อสัตย์นั้น โดยส่วนใหญ่สามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน ความซื่อสัตย์ต่อบุคคล

๔) จริยธรรมด้านความเสียสละ

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กล่าวว่า “ความเสียสละหมายถึง การให้โดยยินยอมให้ด้วยความเต็มใจตรงกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาว่า “ทาน” และคำนี้มีปรากฏอยู่ในหลักธรรมคำสอนหลายหลักธรรมคำสอน^{๑๖๗}

เนตร์พัฒนา ยาวีราช ได้กล่าวว่า ความเสียสละ หมายถึง การสละเพื่อละความเห็นแก่ตัว การแบ่งปันแก่ผู้อื่น ไม่ว่าจะด้วยกำลังกาย กำลังใจ กำลังสติปัญญาหรือกำลังทรัพย์ตามสมควรแก่ฐานะ^{๑๖๘}

กรมวิชาการ ได้ให้ความหมายของความเสียสละว่า การละความเห็นแก่ตัว การให้ปันกับคนที่ควรให้ด้วย กำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังปัญญา รวมทั้งการรู้จักสละทิ้งอารมณ์ร้ายในตนเอง เข้าข่ายและพฤติกรรมของความเสียสละ^{๑๖๙}

๑) การให้ทางกาย เช่น

๑) ช่วยเหลือผู้อื่นทำธุรกรรมที่ไม่มีโทษ

๒) ไม่นิ่งดูดาย

๓) ช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์

^{๑๖๖} ทวี บุญเกตุ, ฟอสอนลูก, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เฟื่องนคร, ๒๕๑๕), หน้า ๔๕ - ๕๐.

^{๑๖๗} ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. หน้า ๑๒๒๓.

^{๑๖๘} เนตร์พัฒนา ยาวีราช, จริยธรรมธุรกิจ, หน้า ๑๗.

^{๑๖๙} กรมวิชาการ, การศึกษาหาเกณฑ์ปกติของระดับพัฒนาการทางจริยธรรมและองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๔), หน้า ๑๕๓.

- ๒) การให้ทางวาจา เช่น
- ๑) การช่วยเหลือให้คำแนะนำทั้งในทางโลก และทางธรรม
 - ๒) ช่วยเจรจาเอาเป็นธุระให้สำเร็จ
- ๓) การให้ทางกำลังสติปัญญา เช่น
- ๑) การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาเดือนร้อนอย่างตรงไปตรงมา
 - ๒) ช่วยแก้ปัญหาเดือนร้อนแก่คนที่ไม่ทำผิด
 - ๓) ช่วยคิดหาแนวทางที่ถูกที่ชอบ
 - ๔) ช่วยเพิ่มความรู้ให้แก่ผู้อื่นตามกำลังสติปัญญา
- ๔) การให้ด้วยกำลังทรัพย์ เช่น
- ๑) แบ่งปันเครื่องอุปโภคบริโภค ให้แก่ผู้ขัดสนที่สมควรให้
 - ๒) แบ่งปันเงินทอง ให้แก่ผู้ขัดสนที่สมควรให้
 - ๓) สละทรัพย์เพื่อสาธารณกุศล
- ๕) การให้ทางใจ เช่น
- ๑) ยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข
 - ๒) ไม่อิจฉาตองแวง
 - ๓) ให้อภัยในความผิดของผู้อื่นที่สำนึกผิด
 - ๔) ไม่นึกสมน้ำหน้าผู้อื่นเมื่อเพื่องพลา
 - ๕) ไม่โลภอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน

พยางค์ดี สานเทศ ได้กล่าวถึงความเสียสละว่า เป็นการละความเห็นแก่ตัว การให้แก่บุคคลที่ควรให้ด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังความคิด โดยที่จะต้องให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ทำกิจการงานเท่าที่จะทำได้ ไม่นิ่งดูตาย ให้คำแนะนำ ช่วยแก้ปัญหา ช่วยเพิ่มพูนความรู้ตามกำลังสติปัญญา และมีความยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข ให้อภัยอยู่เสมอ^{๑๑๑}

รุจิรั ภูสวาระ ได้กล่าวว่า ความเสียสละ หมายถึง การบริจาค, การละความเห็นแก่ตัว, การแบ่งปันสิ่งต่าง ๆ ให้แก่ผู้อื่น วิธีปฏิบัติตนให้เป็นคนมีความเสียสละ^{๑๑๑}

^{๑๑๑}พยางค์ดี สานเทศ, การปลูกฝังจริยธรรมและคุณธรรมในการสอนวิชาพลศึกษา, (สารพัฒนาหลักสูตร, ๒๕๓๐), หน้า ๓๑.

^{๑๑๑}รุจิรั ภูสวาระ, แบบเรียนแนวหน้าชุดพัฒนากระบวนการสร้างเสริมลักษณะนิสัย, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๘.

๑) บริจาคทรัพย์หรือสิ่งของให้กับผู้ที่เดือดร้อนหรือยากจนกว่า เช่น เมื่อมีภัยต่าง ๆ ได้แก่ อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย เกิดขึ้นกับพี่น้องร่วมชาติหรือร่วมโลกเราควรแสดงความเห็นใจโดยการบริจาคทรัพย์หรือสิ่งของไปช่วยผู้เดือดร้อนเหล่านั้น

๒) ยอมสละร่างกายช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่า เช่น สละที่นั่งบนรถโดยสารให้กับคนชรา สตรีมีครรภ์ คนพิการ หรือเด็ก เป็นต้น

๓) บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ โดยสละร่างกาย แรงใจ ในการพัฒนา โรงเรียน วัด หรือชุมชน เป็นต้น

๔) ไม่แสดงความเห็นแก่ตัว โดยการนำเอาของส่วนรวมมาเป็นของตน

ดังนั้นสรุปได้ว่า ความเสียสละ หมายถึง การสละความเห็นแก่ตัว การแบ่งปันให้กัน คนที่ควรให้แก่บุคคลที่ควรให้ด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังความคิด โดยที่จะต้องให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ทำกิจการงานเท่าที่จะทำได้ ไม่นิ่งดูเฉย ให้คำแนะนำ ช่วยแก้ปัญหา ช่วยเพิ่มพูนความรู้ตามกำลังสติปัญญา และมีความยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข ให้อภัยอยู่เสมอ

๕) จริยธรรมด้านความขยันหมั่นเพียร

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของความขยันไว้ว่า หมายถึง การทำงานอย่างแข็งขันไม่ปล่อยปละละเลย ทำหรือประพฤติเป็นปกติสม่ำเสมอไม่เกียจคร้าน^{๑๒}

สุพัตรา สุภาพ ได้ให้ความหมายของความขยันหมั่นเพียรไว้ว่า หมายถึง การไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทั้งปวง ต่อความยากลำบาก และมีความมานะอดทน^{๑๓}

กมล ภูประเสริฐ ได้กำหนดลักษณะของพฤติกรรมความขยันหมั่นเพียรไว้ดังนี้^{๑๔}

- ๑) การปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ ทำหน้าที่ให้เรียบร้อย ไม่คั่งค้าง
- ๒) การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็ง อดทน และตั้งใจ
- ๓) การช่วยเหลืองานผู้อื่นด้วยความเต็มใจ
- ๔) การใช้เวลาวางทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์
- ๕) ความสนใจ กระตือรือร้นในสิ่งต่าง ๆ และในกิจกรรมที่ตนมีส่วนร่วม

^{๑๒}ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. หน้า ๑๒๕.

^{๑๓}สุพัตรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย คำนิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๕), หน้า ๒๕.

^{๑๔}กมล ภูประเสริฐ, การศึกษาแบบการคิดของนักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนปลาย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๑๕), หน้า ๑๖.

รุจิร ภูสาระ ได้ให้ความหมายของคำว่าความขยัน หมายถึง ความพยายามตั้งใจ, ความเอาใจใส่, ความอดทนทำงานจนเสร็จอย่างไม่ย่อท้อ และวิธีการปฏิบัติตนให้เป็นคนขยัน^{๑๕}

๑) ตื่นนอนแต่เช้า แล้วจัดเก็บที่นอนให้เรียบร้อย ออกกำลังกาย ทำความสะอาดร่างกาย และแต่งตัวไปโรงเรียน โดยจัดเตรียมเครื่องเรียนให้ครบ

๒) เมื่อมาถึงโรงเรียน ถ้ายังมีเวลาควรช่วยดูแลทำความสะอาดและจัดห้องเรียนให้เรียบร้อย เข้าแถวเคารพธงชาติ แล้วเข้าห้อง เรียนหนังสือด้วยความตั้งใจ

๓) เมื่อกลับจากโรงเรียนถึงบ้านแล้วควรช่วยทำงานบ้านตามที่ได้รับมอบหมาย

๔) หลังจากรับประทานอาหารแล้ว ช่วยล้างจาน ทำการบ้าน และดูรายการโทรทัศน์ที่น่าสนใจเพื่อเพิ่มพูนความรู้ หลังจากนั้นทบทวนบทเรียน แล้วจึงเข้านอน ก่อนเข้านอนควรสวดมนต์ เพื่อทำใจให้สงบ

ดังนั้น ความขยันหมั่นเพียร จึงหมายถึง การทำงานอย่างแข็งขันไม่ปล่อยปละละเลย ทำหรือประพฤติเป็นปกติสม่ำเสมอไม่เกียจคร้าน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความข้มแข็ง อดทน และตั้งใจช่วยเหลืองานผู้อื่นด้วยความเต็มใจ การใช้เวลาว่างทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ และ กระตือรือร้นในสิ่งต่าง ๆ และในกิจกรรมที่ตนมีส่วนร่วม เพื่อให้งานนั้นสำเร็จตามความมุ่งหมายที่ต้องการ

๖) จริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวที

ความกตัญญูกตเวทีเป็นสิ่งที่ควรแก่การสรรเสริญ หากมีอยู่ในจิตใจของผู้ใด ผู้นั้นได้ชื่อว่าเป็นคนดี คนเจริญ ดังพระพุทธภาษิตว่า “นิमित्तํ สาธุ รูปานํ กตัญญูกตเวทิตา” ความว่า “ความกตัญญูกตเวที เป็นเครื่องหมายของคนดี” หมายความว่า คนดีจะต้องรู้คุณของคนอื่น หรือสิ่งอื่นที่มีประโยชน์ต่อเรานอกจากพ่อแม่ ครูอาจารย์ และญาติทั้งหลายแล้ว ยังมีบุคคลอื่น ๆ และสิ่งอื่น ๆ อีกมากทั้งที่เรานึกได้และไม่ได้ เช่น พระเจ้าแผ่นดิน เพื่อนสนิทมิตรสหาย เป็นต้น

จตุพร ศิลาเดช กล่าวว่า ความกตัญญูกตเวที หมายถึง การเป็นบุคคลที่มีความสำนึกในบุญคุณและหาทางตอบแทนเมื่อมีโอกาส ทั้งต่อบุคคล ต่อสัตว์ ต่อสถาบัน ต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ^{๑๖}

^{๑๕}รุจิร ภูสาระ, แบบเรียนแนวหน้าชุดพัฒนากระบวนการสร้างเสริมลักษณะนิสัย, พิมพ์ครั้งที่ ๕, หน้า ๓-๔.

^{๑๖}จตุพร ศิลาเดช, ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓), หน้า ๗.

วุฒิเลศ เทวกุล ได้กล่าวว่า ความกตัญญูกตเวที หมายถึง การสำนึกในการอุปการคุณที่ผู้อื่นมีต่อเรา แล้วตอบแทนคุณท่าน^{๑๑๗}

ฐานวุฑฺโฒ ภิกขุ ได้ให้ความหมายว่า “กตัญญู คือ ความรู้คุณ” หมายถึง การเป็นผู้มีใจกระจำง มีสติปัญญาบริบูรณ์ รู้อุปการคุณผู้ที่กระทำแล้วแก่ตน ผู้ใดก็ตามที่ทำความแก่ตนแล้วไม่ว่าจะมากหรือน้อยก็ตาม เช่น เลี้ยงดู สั่งสอน ให้ที่พัก ให้งานทำ ฯลฯ ย่อมระลึกถึงด้วยความซาบซึ่งอยู่เสมอไม่ลืมอุปการะคุณของบุญที่ตนทำไว้แล้ว รู้ว่าตนเองพ้นจากภัยอันตรายทั้งหลาย ได้ดีมีความสุขในปัจจุบันก็เพราะบุญทั้งหลายที่เคยทำไว้ในอดีตส่งผลให้ จึงไม่ลืมอุปการะของบุญนั้นเลย และสร้างสมบุญใหม่ให้อิ่ง ๆ ขึ้นไป^{๑๑๘}

ชม ภูมิภาค ได้ให้ความหมายว่า กตัญญู แปลว่า รู้คุณค่า หมายถึง ใครทำอะไรก็ไม่ลืม ระลึกถึงบุญคุณอยู่เสมอ กตเวที แปลว่า แทนบุญคุณ หมายถึง ความว่า ตอบแทนบุญคุณท่าน รวมความว่า กตัญญูกตเวที หมายถึง ผู้อุปการคุณท่านแล้วและตอบแทน คนดีต้องมีคุณธรรมข้อนี้เป็นเครื่องหมาย ถ้าไม่มีคุณธรรมข้อนี้เป็นเครื่องหมายก็ยังไม่ได้ชื่อว่าเป็นคนดี^{๑๑๙}

รุจิร ภูสาระได้ให้ความหมายว่า กตัญญู หมายถึง การรู้สึกสำนึกในบุญคุณหรือความดีของคน ๆ นั้น กตเวที หมายถึง การตอบแทนบุญคุณต่อผู้มีพระคุณ วิธีปฏิบัติตนเพื่อแสดงความกตัญญูกตเวที^{๑๒๐}

- ๑) เชื่อฟังคำสอนของพ่อแม่ ครูอาจารย์ และญาติผู้ใหญ่
- ๒) ช่วยกิจการงานของผู้มีพระคุณและคอยรับใช้ท่านเมื่อมีโอกาส
- ๓) ราลึกถึงพระคุณของท่าน เมื่อถึงวันสำคัญของท่านหรือวันที่ระลึกต่าง ๆ ควรมากราบอวยพรท่าน เพราะจะทำให้ท่านปลื้มใจว่าเรายังระลึกถึงท่านอยู่
- ๔) แสดงความยกย่องนับถือท่านด้วยความจริงใจและไม่ลบหลู่ดูหมิ่น

ซึ่งพอสรุปได้ว่า ความกตัญญูหมายถึง การช่วยเหลือของผู้อื่นและมีความกตัญญูกตเวทีต่อบุคคลที่มีพระคุณ ไม่ละทิ้งผู้มีพระคุณในคราวที่ท่านได้รับความเดือดร้อนหรือลำบากและไม่ประพฤติดตนให้เป็นที่เดือดร้อนต่อผู้อื่น

^{๑๑๗} วุฒิเลศ เทวกุล, จริยธรรมสำหรับนักบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๔๘), หน้า ๗.

^{๑๑๘} ฐานวุฑฺโฒ ภิกขุ, มงคลสูตรแห่งความสำเร็จ, กัลยาณมิตร, ๒(๒๒) : ๘๗ - ๘๘, ตุลาคม, ๒๕๓๐.

^{๑๑๙} ชม ภูมิภาค, ชุดการศึกษาเพื่อคุณ, (กรุงเทพมหานคร : สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย, ๒๕๒๕), หน้า ๑๐๒ .

^{๑๒๐} รุจิร ภูสาระ, แบบเรียนแนวหน้าชุดพัฒนากระบวนการสร้างเสริมลักษณะนิสัย, หน้า ๒๒.

๒.๖ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นโรงเรียนลักษณะหนึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อเปิดสอนวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิชาธรรม และวัฒนธรรมแก่เยาวชนไทยในวันอาทิตย์ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไม่รวมถึงโรงเรียนผู้ใหญ่ หรือโรงเรียนสามัญที่เปิดสอนภายในวัดในภาคเช้าหรือภาคค่ำ ซึ่งดำเนินการโดยทางวัดฯ เองหรือคณะบุคคลใดบุคคลหนึ่ง จึงอาจให้คำนิยามของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ว่า “โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ คือ โรงเรียนที่เปิดทำการสอนโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้การศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่เยาวชนในวันอาทิตย์”

โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งแรกในประเทศไทย ตั้งขึ้นที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์ เมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ โดยมีวัตถุประสงค์ ๕ ประการ คือ

- ๑) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักพุทธศาสนาตามสมควรแก่วัย
- ๒) เพื่อปลูกฝังศีลธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน
- ๓) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา
- ๔) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักบำเพ็ญกุศลสาธารณประโยชน์
- ๕) เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

วิชาที่เรียนมี ๓ วิชา คือ วิชาธรรม, วิชาประวัติพระพุทธศาสนา, และพุทธศาสนพิธี โดยเน้นภาคปฏิบัติและใช้เวลาเรียนในวันอาทิตย์ ตั้งแต่ ๕.๐๐ – ๑๑.๐๐ น. ผู้เรียนมีตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงระดับนิสิตนักศึกษา ซึ่งได้รับความสนใจเข้ารับการศึกษากันเป็นอย่างมาก ในช่วงระยะเวลา ๓ – ๔ ปีต่อมา วัดฯ ต่าง ๆ ได้มองเห็นความสำคัญของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จึงได้จัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น^{๑๒๐}

^{๑๒๐} จีรพันธ์ พิทักษ์, จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เคยเรียนและไม่เคยเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์, ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๔), หน้า ๑๘ – ๒๐.

๒.๖.๑ วัตถุประสงค์ของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ปัจจุบัน โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีวัตถุประสงค์ดังนี้^{๑๒๒}

- ๑) เพื่อให้เยาวชนใช้เวลาว่างอยู่ใกล้วัดพระพุทธศาสนา อันจะเป็นการนำไปสู่การอบรมทางจิตใจให้เป็นผู้ดีมีค่านิยมในระบอบประชาธิปไตย เป็นผู้ที่มีจริยธรรมเพื่อเป็นองค์ประกอบที่ดีของสังคมในปัจจุบันและอนาคต
- ๒) เพื่อปลูกฝังขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดีงามของไทยให้กับเยาวชนมิให้สูญสิ้นไป
- ๓) เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างวัดกับบ้าน โดยอาศัยเด็กเป็นสื่อ
- ๔) เพื่อเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมใหม่ที่ดี แทนสิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความเสื่อมของสังคมปัจจุบัน
- ๕) เพื่อจัดกิจกรรมเสริมช่วยในการเรียนรู้วิชาสามัญที่นักเรียนเรียนอยู่ในโรงเรียนสามัญ
- ๖) เพื่อสร้างภาพพจน์ที่ดีงามในสายตาของประชาชนให้แก่วัดในแง่ของการทำประโยชน์แก่สังคมให้เด่นชัดขึ้น นอกเหนือไปจากกิจกรรมอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชน อันเป็นหน้าที่ดั้งเดิมของวัด
- ๗) เพื่อเป็นการสร้างความสามัคคีอันดีระหว่างเด็กนักเรียน โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ซึ่งมาจากต่างโรงเรียนสามัญ ทำให้ลดปัญหาความไม่สงบจากการทะเลาะวิวาทเนื่องจากการถือพวก
- ๘) เพื่อเป็นการลดภาระของผู้ปกครองนักเรียนในการที่จะต้องเป็นห่วงกับการเที่ยวเตร่ของนักเรียนในวันหยุด หรือถูกดึงไปเฝ้าทางอบายมุข ซึ่งมีอยู่หลายทางในสังคมปัจจุบัน
- ๙) เพื่อส่งเสริมให้สถาบัน หน่วยงาน องค์กร และสมาคม มูลนิธิต่าง ๆ ได้มีทางบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม โดยเฉพาะการสร้างเยาวชนที่มีคุณภาพให้แก่ชาติบ้านเมืองได้มากขึ้น

^{๑๒๒} กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๒๗), เอกสารโรเนียว.

๒.๖.๒ ลักษณะของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

- ๑) โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ต้องเป็น โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้น โดยการดำเนินการของทางคณะสงฆ์ หรือคณะบุคคลที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา และปลูกฝังศีลธรรมแก่เยาวชนตั้งแต่เยาว์วัย
- ๒) โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ต้องเป็น โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นภายในวัด หรือโรงเรียนของวัด
- ๓) โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ต้องเป็น โรงเรียนที่เปิดสอนวิชาพุทธศาสนา และหลักจริยศึกษาเป็นสำคัญ
- ๔) โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ต้องเป็น โรงเรียนที่เปิดสอน โดยไม่เรียกเก็บค่าบำรุงการศึกษาใด ๆ เปิดทำการสอนเป็นวิทยาทาน
- ๕) โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มุ่งการสอนหนักไปทางด้านปฏิบัติมากกว่าด้านทฤษฎี

๒.๖.๓ แนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

กรมการศาสนาได้วางแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไว้ดังนี้^{๑๒๓}

- ๑) โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรตั้งอยู่ภายในวัดเท่านั้น หากตัวอาคารหรือสถานที่เรียนภายในวัดไม่มี ก็อาจจะอาศัยโรงเรียนภายนอกได้ แต่ต้องอยู่ติดกับเขตวัด และห่างไกลจากแหล่งอบายมุขและได้รับความร่วมมือจากเจ้าของสถานที่เป็นอย่างดี
- ๒) โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทุกแห่งควรจัดหาทุนตั้งเป็นมูลนิธิเพื่อนำดอกผลมาบำรุงการศึกษา และกิจกรรมของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์
- ๓) โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เมื่อจัดตั้งขึ้นแล้วจะต้องแจ้ง และรายงานผลการจัดการศึกษาให้กรมการศาสนารับทราบ และขอขึ้นทะเบียนบอกรับความอุปถัมภ์ของกรมการศาสนาต่อไป
- ๔) โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทุกแห่งควรมีเอกสารเผยแพร่ กิจกรรมส่งให้โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์อื่น ๆ ได้รับทราบผลงาน และการจัดกิจกรรมอย่างน้อยปีละ ๑ ฉบับ
- ๕) โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทุกแห่งควรจะทำให้ความร่วมมือในการส่งเสริมการเผยแผ่กิจกรรมด้านจริยศึกษา และการศึกษาพุทธศาสนาแก่บุคคลทั่วไป

^{๑๒๓} กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์, เอกสารโรเนียว.

๖) โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ ไม่ควรมุ่งสอนวิชาการอื่น ๆ ซึ่งซ้ำกับวิชาการที่โรงเรียนสามัญเปิดสอนอยู่แล้ว

๗) โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ ทุกแห่งจะต้องเข้มงวดในด้านความประพฤติ และระเบียบวินัยของครู ผู้ทำการสอน และของนักเรียน

๘) โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ ต้องมุ่งยึดถือหลักการ เสียสละ มากกว่าการรับ

๒.๖.๔ หลักสูตรโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

การจัดหลักสูตร แบ่งออกเป็น ๓ ระดับคือ

- ๑) ระดับประถมศึกษา
- ๒) ระดับมัธยมศึกษา
- ๓) ระดับอุดมศึกษา

การจัดชั้นเรียนสำหรับระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา แบ่งเป็น ๔ ชั้น ตามระดับชั้นและระดับความรู้ของผู้เรียน ดังนี้^{๑๒๔}

๑. ชั้นเตรียม หมายถึง ชั้น ป. ๑ – ชั้น ป. ๓
 - ๑.๑ ชั้นเตรียม ๑ สำหรับนักเรียนชั้น ป. ๑
 - ๑.๒ ชั้นเตรียม ๒ สำหรับนักเรียนชั้น ป. ๒
 - ๑.๓ ชั้นเตรียม ๓ สำหรับนักเรียนชั้น ป. ๓
๒. ชั้นต้น หมายถึง ชั้น ป. ๔ – ชั้น ป. ๖
 - ๒.๑ ชั้นต้น ๑ สำหรับนักเรียนชั้น ป. ๔
 - ๒.๒ ชั้นต้น ๒ สำหรับนักเรียนชั้น ป. ๕
 - ๒.๓ ชั้นต้น ๓ สำหรับนักเรียนชั้น ป. ๖
๓. ชั้นกลาง หมายถึง ชั้น ม. ๑ – ชั้น ม. ๓
 - ๓.๑ ชั้นกลาง ๑ สำหรับนักเรียนชั้น ม. ๑
 - ๓.๒ ชั้นกลาง ๒ สำหรับนักเรียนชั้น ม. ๒
 - ๓.๓ ชั้นกลาง ๓ สำหรับนักเรียนชั้น ม. ๓
๔. ชั้นสูง หมายถึง ชั้น ม. ๔ – ชั้น ม. ๖
 - ๔.๑ ชั้นสูง ๑ สำหรับนักเรียนชั้น ม. ๔
 - ๔.๒ ชั้นสูง ๒ สำหรับนักเรียนชั้น ม. ๕

^{๑๒๔} กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์, เอกสารโรเนียว.

๔.๓ ชั้นสูง ๓ สำหรับนักเรียนชั้น ม. ๖

หลักสูตรที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ในโรงเรียนพุทธศาสนาวน อาทิตย์ทั่วประเทศ ใช้หลักสูตรฉบับของกรมการศาสนา ปีพ.ศ. ๒๕๒๒ โดยแบ่งออกเป็น ๒ หมวดวิชา คือ^{๑๒๕}

๑. หมวดวิชาบังคับ ได้แก่

- ๑) ประวัติพระพุทธศาสนา สอนประมาณ ๕๐ นาที ต่ออาทิตย์
- ๒) วิชาธรรม สอนประมาณ ๕๐ นาที ต่ออาทิตย์
- ๓) พุทธศาสนพิธี สอนประมาณ ๕๐ นาที ต่ออาทิตย์

๒. หมวดวิชาเลือก โรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์มีสิทธิเลือกวิชาตามความเหมาะสม กับสภาพท้องถิ่น และความพร้อมของโรงเรียน ตลอดจนความต้องการของสังคมในแต่ละท้องถิ่น นั้น และตามความเหมาะสมของเวลา เช่น วิชาพุทธศาสนาภาษาอังกฤษ, วิชาศาสนาเปรียบเทียบ, วิชาวาดศิลป์ (ฝึกการพูด) การโต้ตอบปัญหา และการอภิปรายธรรม, วิชานาฏศิลป์ และดนตรีไทย, วิชาการจัดดอกไม้ และ ไม้ประดับ, หรือวิชาอื่น ๆ

๒.๖.๕ การสอน

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวนอาทิตย์ มีเวลาทำการสอน สำหรับวิชาบังคับสัปดาห์ละ ไม่น้อยกว่า ๓ ชั่วโมง รวมเวลาตลอดปีการศึกษาไม่น้อยกว่า ๑๒๐ ชั่วโมง การสอนในชั่วโมงต้น ๆ จะเน้นเนื้อหาสาระ โดยการอธิบาย บรรยาย และสาธิตเป็นหลัก เพราะความตั้งใจเรียนของนักเรียน ในช่วงต้นชั่วโมงจะมีมากกว่าช่วงท้าย ๆ ซึ่งครูผู้สอนจะเว้นเสียมิได้ เพราะเป็นการสอนความ ประพฤติจึงต้องมีการปฏิบัติกิจกรรมให้ครบถ้วนทุกกิจกรรม ซึ่งจะช่วยเสริมทักษะความรู้ความเข้าใจ ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น อันเป็นจุดประสงค์ของการจัดการศึกษาประเภทนี้ โดยมิ การพัฒนาปรับปรุงวิธีการจัดองค์ประกอบการสอนและกิจกรรมให้เกื้อหนุนและสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรการสอน^{๑๒๖}

^{๑๒๕} สภาการศึกษาามกุฏราชวิทยาลัย, อนุสรณ์ครบรอบ ๒๐ ปี ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวนอาทิตย์ มจร. ๒๕๒๔, (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๗.

^{๑๒๖} ฝ่ายการศึกษาสงเคราะห์, กองศาสนศึกษา, กรมการศาสนา, ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวน อาทิตย์ ประจำปีการศึกษา ๒๕๔๓, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๓), หน้า ๓.

โดยเหตุที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็น โรงเรียนที่มีจุดมุ่งหมายในการอบรมศีลธรรม จริยธรรมของเด็กและเยาวชน การเรียนการสอนจึงเน้นหนักทางด้านความประพฤติปฏิบัติเป็นสำคัญ การสอนพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง จึงหมายถึงการสอนให้คนสามารถพิจารณาขุดค้นหาหลักธรรมจากชีวิต และนำหลักธรรมนั้นมาปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ การอบรมนักเรียนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จึงแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ การศึกษาทางทฤษฎีได้แก่การให้ความรู้ทางศาสนาตามหลักสูตร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนมีความรู้และเข้าใจในหลักธรรมและวัฒนธรรมของชาติซึ่งจะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และการศึกษาทางปฏิบัติซึ่งได้แก่การนำความรู้ทางทฤษฎีมาใช้ในการกระทำหรือการแสดงออกอันมีลักษณะต่าง ๆ เช่น การแสดงตนเป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทิตา ธรรมต่อผู้มีอุปการคุณ การเป็นผู้มีเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ การเคารพในกฎระเบียบของสังคม การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งการศึกษาทั้ง ๒ ลักษณะนี้เป็นการกระทำควบคู่กัน ไป เริ่มด้วยการฝึกรอบรมให้นักเรียนรู้ระเบียบและมารยาทต่าง ๆ ตั้งแต่การเข้าแถวสวดมนต์ตามพิธีการ กล่าวคำปฏิญาณ สมาทานเบญจศีล รับฟังโอวาทจากพระอาจารย์และฝึกการนั่งสมาธิ ซึ่งแต่ละโรงเรียนจัดให้กับนักเรียนในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ส่วนการศึกษาทางทฤษฎีนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการถ่ายทอดของพระอาจารย์แต่ละรูปหรือครูผู้สอนแต่ละคน ซึ่งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ส่วนใหญ่จะจัดให้มีการอบรมพระอาจารย์เกี่ยวกับวิธีการสอน การควบคุมชั้นเรียน หน้าที่และความรับผิดชอบต่อนักเรียนโดยมีวัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อให้เยาวชนใช้เวลาว่างอยู่ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา อันจะเป็นการนำไปสู่การอบรมทางจิตใจให้เป็นผู้ดีมีค่านิยมในระบอบพระธรรม
- ๒) เพื่อปลูกฝังขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดีงามของไทยให้กับเยาวชนมิให้สูญสิ้นไป
- ๓) เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างวัดกับบ้าน โดยอาศัยเด็กเป็นสื่อ
- ๔) เพื่อเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมใหม่ที่ดี แทนสิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความเสื่อมของสังคมปัจจุบัน
- ๕) เพื่อจัดกิจกรรมเสริมช่วยในการเรียนรู้วิชาสามัญที่นักเรียนเรียนอยู่ในโรงเรียนสามัญ
- ๖) เพื่อสร้างภาพพจน์ที่ดีงามในสายตาของประชาชนให้แก่วัดในแง่ของการทำประโยชน์แก่สังคมให้เด่นชัดขึ้น นอกเหนือไปจากกิจกรรมอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชน อันเป็นหน้าที่ดั้งเดิมของวัด

๑) เพื่อเป็นการสร้างความสามัคคีอันดีระหว่างเด็กนักเรียน โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ซึ่งมาจากต่างโรงเรียนสามัญ ทำให้ลดปัญหาความไม่สงบจากการทะเลาะวิวาทเนื่องจากการถือพวก

๒) เพื่อเป็นการลดภาระของผู้ปกครองนักเรียนในการที่จะต้องเป็นห่วงกับการเที่ยวเตร่ของนักเรียนในวันหยุด หรือถูกดึงไปในทางอบายมุข ซึ่งมีอยู่หลายทางในสังคมปัจจุบัน

๓) เพื่อส่งเสริมให้สถาบัน หน่วยงาน องค์กร และสมาคม มูลนิธิต่าง ๆ ได้มีทางบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม โดยเฉพาะการสร้างเยาวชนที่มีคุณภาพให้แก่ชาติบ้านเมืองได้มากขึ้น

๒.๗งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิเชษฐ์ คลแม่้น ได้ศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อผลของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนคอนไทรงามพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต๑” ผลการวิจัยพบว่า^{๑๒๗}

๑. ความคิดเห็นของครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อผลของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของโรงเรียนคอนไทรงามพิทยาคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อผลของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของโรงเรียนคอนไทรงามพิทยาคม พบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

๓. ความคิดเห็นของครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อผลของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของโรงเรียนคอนไทรงามพิทยาคม อยู่ในระดับมาก

๔. ข้อเสนอแนะของครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อผลของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของโรงเรียนคอนไทรงามพิทยาคม พบว่า เป็นโครงการที่ดีควรได้รับการสนับสนุนส่งเสริมตลอดไป การจัดกิจกรรมควรสอดแทรกคุณค่าความเป็นมนุษย์คือธรรมและจริยธรรมเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมควรมีหลากหลายรูปแบบเน้นการนำไปใช้ปฏิบัติในชีวิตจริง

^{๑๒๗}พิเชษฐ์ คลแม่้น, ความคิดเห็นของครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อผลของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของโรงเรียนคอนไทรงามพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต ๑, ปรินญาครุศาสตรบัณฑิต, (สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๘).

จිරพันธ์ พิทักษ์ ได้ศึกษาเรื่อง “จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เคยเรียนและไม่เคยเรียนใน โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์” เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับจำนวนปีที่เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านนาสาร อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เคยเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน ๑๐๐ คน และไม่เคยเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน ๓๐๐ คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เคยเรียนและไม่เคยเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีจริยธรรมระดับตามเกณฑ์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เคยเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่ไม่เคยเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จริยธรรมกับจำนวนปีที่เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไม่มีความสัมพันธ์กัน^{๒๔}

เจริญ เวียงยศ ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานปกครองนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษสังกัดกรมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัยคุณธรรมและจริยธรรมการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน การดำเนินงานส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยและการประเมินผลงานปกครองนักเรียนผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่หัวหน้างานปกครองมีความเห็นแตกต่างกัน^{๒๕}

สมบูรณ์ สิงห์คำป้อม ได้ศึกษาปัญหาการส่งเสริมวินัยนักเรียนตามทัศนคติของผู้บริหารและครู โรงเรียนเอกชนสังกัดกองการศึกษามูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า การส่งเสริมวินัยนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีปัญหายุ่งยากอยู่ ๒ ด้านคือ ด้านความประพฤติและด้านความผิดชอบด้านที่มีปัญหาปานกลาง ๔ ด้านคือ ด้านการแต่งกายด้านความประหยัดและอดออมด้านการบำเพ็ญประโยชน์ด้านการลงโทษ^{๒๖}

^{๒๔}จिरพันธ์ พิทักษ์, จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่เคยเรียนและไม่เคยเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์, **ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต**, (คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๔).

^{๒๕}เจริญ เวียงยศ, ปัญหาการบริหารงานปกครองนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๓๘).

^{๒๖}สมบูรณ์ สิงห์คำป้อม, ปัญหาการส่งเสริมวินัยนักเรียน ตามทัศนคติของผู้บริหารและครูในโรงเรียนเอกชน สังกัดกองการศึกษามูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย. **รายงานการค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต**, (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒).

เรวดีศรีโกศลได้ศึกษาบทบาทในการเสริมสร้างวินัยโดยตนเองให้แก่นักเรียนของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่าด้านการประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างและด้านการสร้างบรรยากาศและโอกาสฝึกปฏิบัติอยู่ในระดับปฏิบัติบ่อยส่วนการให้ความรู้อยู่ระดับการปฏิบัติบางครั้งและบรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันมีบทบาทในการเสริมสร้างวินัยในตนเองให้แก่นักเรียน โดยส่วนรวมแตกต่างกันและบรรณารักษ์ที่มีความรู้ทางบรรณารักษ์ศาสตร์โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน^{๑๑๑}

กนกวรรณวิวัฒน์ธนศิษฐ์ได้ศึกษาองค์ประกอบคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ สังกัดกรุงเทพมหานครเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมแต่ละด้านของนักเรียนชายและหญิงผลการศึกษาพบว่าด้านความเมตตา กรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ด้านวินัยและความรับผิดชอบด้านความซื่อสัตย์ ด้านประหยัดและด้านความกตัญญูแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๑๑๒}

กฤตรินทร์ นิมทองคำได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์กรุงเทพมหานครผลการศึกษาพบว่าตัวแปรที่ส่งผลต่อความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเรียงลำดับจากที่ส่งผลมากที่สุดไปน้อยที่สุดได้แก่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ อาชีพอื่นๆของผู้ปกครองชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ และฐานะทางเศรษฐกิจสูงของผู้ปกครองอย่างมีนัยสำคัญของสถิติที่ ๐.๐๑ ซึ่งตัวแปรทั้ง ๔ ตัวนี้สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ร้อยละ ๑๒.๑๐^{๑๑๓}

^{๑๑๑}เรวดี ศรีโกศล, บทบาทในการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในตนเองให้แก่นักเรียนของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี, **ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๘).

^{๑๑๒}กนกวรรณ วิวัฒน์ธนศิษฐ์, การศึกษาองค์ประกอบคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ สังกัดกรุงเทพมหานคร, **ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๕).

^{๑๑๓}กฤตรินทร์ นิมทองคำ, ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ กรุงเทพมหานคร, **ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๗.

พระมหาวิชัย ปุณฺณกาโม (ธารา) ได้วิจัยเรื่อง “ความสัมฤทธิ์ผลของโรงเรียนพุทธศาสนาวินายกมหายาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๔๐” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาพุทธศาสนาทั้งหมด ๑๘๐ คน สามารถสอบผ่านการทดสอบ ๑๕๐ คน ซึ่งแสดงว่านักเรียนที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนามีความสัมฤทธิ์ผลอยู่ในระดับเกณฑ์พอใช้ สำหรับกลุ่มผู้บริหารและคณาจารย์ซึ่งมีความเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติส่วนตัวที่จะส่งผลให้สัมฤทธิ์ผลมีจำนวน ๔๐ ข้อ ความคิดเห็นที่ว่าสำคัญมากมี ๒ ข้อ คือ ต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเกี่ยวกับการไม่สูบบุหรี่และดื่มสุรา ซึ่งเป็นเหตุให้เสื่อมสุขภาพและขาดความสุขุมรอบคอบในการปฏิบัติงานและการตัดสินใจ ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลางเมื่อแยกพิจารณาเป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิงปรากฏว่าโดยรวมแล้ว นักเรียนหญิงได้คะแนนดีกว่านักเรียนชาย ทั้งในระดับชั้นกลาง นักเรียนหญิงได้คะแนนดีกว่านักเรียนชาย และในระดับชั้นสูง นักเรียนชายได้คะแนนดีกว่านักเรียนหญิง^{๑๓๔}

พัชรศักดิ์ ได้ศึกษาการพัฒนาความเสี่ยสละของนักเรียนที่มีแรงจูงใจต่างกันในการเข้าร่วมกิจกรรมยุวกาชาดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดพรหมสุวรรณสามัคคีสังกัดกรุงเทพมหานครปีการศึกษา ๒๕๔๖ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการพัฒนาความเสี่ยสละด้วยแผนกิจกรรมยุวกาชาดมีความเสี่ยสละหลังเข้าร่วมกิจกรรมยุวกาชาดสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมยุวกาชาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๑๓๕}

^{๑๓๔} พระมหาวิชัย ปุณฺณกาโม (ธารา), ความสัมฤทธิ์ผลของโรงเรียนพุทธศาสนาวินายกมหายาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๔๐, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, (สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒).

^{๑๓๕} พัชร ศักดิ์, การพัฒนาความเสี่ยสละของนักเรียนที่มีแรงจูงใจต่างกันในการเข้าร่วมกิจกรรมยุวกาชาดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดพรหมสุวรรณสามัคคี สังกัดกรุงเทพมหานคร, สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๗), หน้า ๕๔.

พระมหาทวี กนฺตวีโร (ทรภีสิงห์) ได้ศึกษาเรื่อง “การประเมินหลักสูตรโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสาขาในเขตกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครูอาจารย์เห็นว่า หลักสูตรโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมและเป็นรายด้าน ๔ ด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง โดยในด้านบริบทมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง เกี่ยวกับการจัดระดับชั้นเรียน โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ตามลำดับ ด้านปัจจัยเบื้องต้น มีความพร้อมและเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง เกี่ยวกับความพร้อมของนักเรียน ความพร้อมของครูอาจารย์ และความพร้อมของเอกสาร สื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวกตามลำดับ ด้านกระบวนการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านผลผลิตมีคุณลักษณะที่เหมาะสมตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนนักเรียนเห็นว่า หลักสูตรโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมและเป็นรายด้าน ๔ ด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยในด้านบริบทมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดระดับชั้นเรียน โครงสร้างของหลักสูตร และเนื้อหาของหลักสูตร ด้านปัจจัยเบื้องต้น มีความพร้อมและเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ในเรื่องเกี่ยวกับความพร้อมของนักเรียนมีความพร้อมของครูอาจารย์ แต่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ในเรื่องความพร้อมของเอกสาร สื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกระบวนการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ในเรื่องการวัดผลประเมินผล และการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านผลผลิต นักเรียนมีคุณลักษณะที่เหมาะสมตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอยู่ในระดับมาก^{๑๑๖}

^{๑๑๖}พระมหาทวี กนฺตวีโร (ทรภีสิงห์), การประเมินหลักสูตรโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสาขาในเขตกรุงเทพมหานคร, ปริญญานิพนธ์ กศ.ม., (สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๓).

ชูศักดิ์ อังค์ศิริพร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ ชั้นกลาง ๑ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ในกรุงเทพมหานคร” การวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นกลาง ๑ ของโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๒๗ ประเภทโรงเรียนละ ๓๐๐ คน รวม ๖๐๐ คน ผลการวิจัยพบว่า

๑) พัฒนาการการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ ชั้นกลาง ๑ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ในกรุงเทพมหานคร ทั้ง ๖ คุณลักษณะ คือ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความอดสาหะ และความยุติธรรม อยู่ในระดับที่ ๓ ซึ่งเป็นระดับที่ยืดหลักการ เพื่อผลประโยชน์ของสังคมส่วนใหญ่

๒) จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ ผลปรากฏว่า

๒.๑) นักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ ชั้นกลาง ๑ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มีพัฒนาการการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมรวม ๖ คุณลักษณะแตกต่างกัน

๒.๒) นักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ ชั้นกลาง ๑ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มีพัฒนาการการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมรวม ๖ คุณลักษณะแตกต่างกัน

๒.๓) นักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ ชั้นกลาง ๑ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ชาย มีพัฒนาการการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมรวม ๖ คุณลักษณะแตกต่างกัน

๒.๔) นักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ ชั้นกลาง ๑ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ หญิง มีพัฒนาการการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมรวม ๖ คุณลักษณะแตกต่างกัน

๒.๕) นักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ ชั้นกลาง ๑ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ หญิง มีพัฒนาการการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ในด้านความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความสามัคคี และความอดสาหะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนในด้านความยุติธรรม ไม่แตกต่างกัน

๒.๖) นักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ ชั้นกลาง ๑ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ชาย มีพัฒนาการการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมรวม ๖ คุณลักษณะแตกต่างกัน

๑๗. ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและเพศต่อพัฒนาการการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๑๗}

คมเพชร นัตรศุกกุล ได้ทำการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่กำลังเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๓ เพศชายและหญิง อายุ ๑๓ ปี ในเขตการศึกษาที่ ๑ – ๑๒ ที่ครอบคลุมจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน ๒,๑๐๕ คน พบว่า ความกตัญญูอยู่ในระดับมาก ส่วนความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความมีวินัย ความมั่นใจ ความรับผิดชอบ ความสามัคคี และความอุสาหะอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่า ปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมตามความคิดเห็นของบิดา มารดา จำนวน ๑๐๐ คน ครูอาจารย์ ๑๐๐ คน และสื่อมวลชนจำนวน ๘๐ คน พบว่า ส่วนมากขาดวินัย ขาดความรับผิดชอบ ขาดความอดทน ไม่มีวิริยะอุตสาหะ ไม่ค่อยมีน้ำใจ ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่ประหยัดแต่ฟุ่มเฟือย ไม่เชื่อฟังครู-อาจารย์ บิดามารดา ไม่ซื่อสัตย์ ไม่ตรงต่อเวลา ก้าวร้าวใช้ความรุนแรงไม่ได้ รับการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมจากที่บ้าน เลียนแบบสื่อโฆษณา โดยขาดวิจารณญาณ รับผิดชอบจากต่างชาติโดยไม่ไตร่ตรองให้รอบคอบตามลำพัง

ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับบิดามารดา พบว่า บิดามารดา ไม่มีเวลาให้บุตรธิดาได้อยู่ใกล้ชิด ฝักใฝ่อยู่กับการทำงาน ไม่เป็นแบบอย่างที่เหมาะสม ไม่กล้าแนะนำอบรมสั่งสอนบุตรธิดา บิดามารดายอมรับความเป็นจริงเกี่ยวกับความประพฤติของบุตรธิดาไม่ได้ และประการสำคัญไม่ได้ได้รับความร่วมมือ สนับสนุนจากบิดามารดา นอกจากนี้ยังมีปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับครู- อาจารย์และสถาบันการศึกษาพบว่าสถาบันการศึกษาไม่ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมอย่างจริงจัง ครูมีภาระงานการสอนและงานธุรการมากไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนเด็ก ขาดการประสานงานร่วมกันระหว่างบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียนและสถาบันการศึกษา ขาดการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งควรจัดเวลาเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่แก่นักเรียนอย่างน้อยสัปดาห์ละ ๑ ชั่วโมง ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ควรให้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้ผู้เรียน ได้มีส่วนร่วมภายหลังการจัดกิจกรรม ควรมีการติดตามผลและครูอาจารย์ในโรงเรียนควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน^{๑๘}

^{๑๗} ชูศักดิ์ องค์กรศิริพร, การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศวิทย์ ชั้นกลาง ๑ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ในกรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๘).

^{๑๘} คมเพชร นัตรศุกกุล, รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชนไทย(ระดับมัธยม), ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๗), หน้า ๗๑- ๗๓.

พัชราบุญเล่าได้ศึกษาเรื่องผลของการเข้าค่ายจริยธรรมพร้อมทั้งการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๓ พบว่านักเรียนที่เข้าค่ายจริยธรรมพร้อมทั้งการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มภายหลังการทดลองมีจริยธรรมทางด้านความรับผิดชอบด้านความมีวินัยในตนเองด้านความซื่อสัตย์ด้านการพึ่งตนเองด้านความขยันหมั่นเพียรและด้านความเสียสละแตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ และนักเรียนที่เข้าค่ายจริยธรรมพร้อมทั้งการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มภายหลังการทดลอง ๑ สัปดาห์ ๑ เดือน และ ๓ เดือน มีจริยธรรมแตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ และเมื่อพิจารณาที่คะแนนจริยธรรมพบว่านักเรียนที่เข้าค่ายจริยธรรมพร้อมทั้งการให้คำที่ปรึกษาแบบกลุ่ม ทั้งกลุ่มสูงกลุ่มกลางและกลุ่มต่ำมีคะแนนจริยธรรมเพิ่มขึ้นทั้ง ๓ ด้านคือด้านความรับผิดชอบด้านความมีวินัยในตนเองด้านความซื่อสัตย์ด้านการพึ่งตนเองด้านความขยันหมั่นเพียรและด้านความเสียสละหลังการทดลอง ๑ สัปดาห์ ๑ เดือน และ ๓ เดือน ทั้ง ๓ กลุ่ม^{๓๕}

สุวิมล เอกอูรุ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาของโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศวันอาทิตย์ในกรุงเทพมหานคร” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศวันอาทิตย์ ในกรุงเทพมหานครตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยศึกษาจาก ครู จำนวน ๒๕๐ คน และนักเรียนจำนวน ๓๖๐ คน จากโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศวันอาทิตย์ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานไว้ชัดเจน บุคคลของโรงเรียนให้ความร่วมมือดีทุกฝ่าย การดำเนินงานของโรงเรียนได้งบประมาณจากกรมการศาสนาและผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป ส่วนรายจ่ายของโรงเรียนนั้นจ่ายไปในด้านอุปกรณ์การสอน และการจัดงานแจกประกาศนียบัตรประจำปีมากที่สุด ด้านอาคารสถานที่โรงเรียนส่วนใหญ่มีความเพียงพอกับความต้องการใช้สอน แต่อุปกรณ์การเรียนการสอนยังมีน้อย หลักสูตรนั้นมีความเหมาะสมดี กิจกรรมจะได้รับความร่วมมือจากนักเรียนเป็นอย่างดี ด้านปัญหาทางโรงเรียนจะขาดเงินในการดำเนินงาน นักเรียนไม่สนใจเรียนอย่างจริงจัง ขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดกิจกรรม และประชาชนไม่เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศวันอาทิตย์^{๓๖}

^{๓๕} พัชรา บุญเล่า, ผลของการเข้าค่ายจริยธรรมพร้อมทั้งการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑, ๒, ๓ (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการวิจัยการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรมของกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๘), หน้า ๘๗.

^{๓๖} สุวิมล เอกอูรุ, สภาพและปัญหาของศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปพุทธศาสนาวินาศวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (ภาควิชาสารัตถศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘).

งามนิตย์ สิริพงษ์ ได้วิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนพระวิสุทธีวงศ์ อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า^{๔๑}

๑ การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนของครู โรงเรียนพระวิสุทธีวงศ์ อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านการจัดกิจกรรมเสริม เกี่ยวกับความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ และความเอื้อเฟื้อ โดยรวมของแต่ละด้านอยู่ในระดับดีมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่องของแต่ละด้านพบว่าทุกเรื่องอยู่ในระดับมากเช่นกัน

๒ เจตคติของครูที่มีต่อการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนของครูในเรื่องความกตัญญูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนของครูโดยรวมและเป็นรายเรื่องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

๓ ผลการอภิปรายกลุ่ม สรุปว่า นักเรียนมีความพอใจในการเรียนการสอนที่มีบูรณาการจริยธรรมในรายวิชาต่าง ๆ การจัดบรรยากาศให้เหมือนบ้านและอุทยานการศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนของครูเป็นสิ่งที่ดี ชอบกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมมากกว่าการเรียนจริยธรรมในชั้นเรียน เช่น ค่าจริยธรรม กิจกรรมในวันสำคัญทางวัฒนธรรม ประเพณีและทางศาสนา เป็นสิ่งที่พวกเขาได้ลงมือกระทำ แสดงออก ได้ประสบการณ์ และสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ดี

กัลยา ศรีปาน ได้ทำการศึกษาเรื่อง “คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา” กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนบุญเลิศอนุสรณ์ จำนวน ๑๘๒ คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าผลการวิจัยพบว่าระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนบุญเลิศอนุสรณ์ โดยภาพรวมองค์ประกอบด้านความขยันความมีระเบียบวินัย ด้านการตรงต่อเวลา อยู่ในระดับปานกลาง องค์ประกอบด้านความขยันความระเบียบวินัย ด้านกตัญญูตเวที ด้านความรู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความอดทน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรมอยู่ในระดับน้อยนอกจากนั้นยังพบว่า นักเรียนหญิงมีคุณธรรมมากกว่านักเรียนชาย และนักเรียนที่ระดับชั้น

^{๔๑}งามนิตย์ สิริพงษ์, การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนของครูโรงเรียนพระวิสุทธีวงศ์ อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี, สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๗), หน้า ๖๕ - ๗๐.

แตกต่างกันก็มีคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ โดยนักเรียนในระดับชั้นที่สูงกว่าจะมีคุณธรรมจริยธรรมมากกว่านักเรียนในระดับชั้นที่ต่ำกว่า^{๔๒}

สุมณฑา แก่นกูด ได้ศึกษาเรื่องจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ สำนักงานประถมศึกษาอำเภอพะโต๊ะสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพรผลการวิจัยพบว่า

๑) ระดับจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพะโต๊ะสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร โดยภาพรวมพบว่าจริยธรรมนักเรียนอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเรียงองค์ประกอบด้านความใฝ่รู้ความอดทนความประหยัดความเมตตา กรุณาความยุติธรรมนักเรียนมีจริยธรรมอยู่ระดับปานกลาง

๒) จริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ สำนักงานประถมศึกษาอำเภอพะโต๊ะ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพรมีเพศที่แตกต่างกันมีจริยธรรมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ โดยค่าคะแนนเฉลี่ยระดับจริยธรรมของนักเรียนเพศหญิงสูงกว่านักเรียนเพศชาย

๓) จริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ สำนักงานประถมศึกษาอำเภอพะโต๊ะ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพรที่มีสภาพครอบครัวต่างกัน โดยภาพรวมและเรียงองค์ประกอบพบว่านักเรียนมีจริยธรรมไม่แตกต่างกันและ

๔) ความต้องการของนักเรียนในการให้โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนจากประมวลความต้องการพบว่านักเรียนมีความต้องการให้จัดหาหนังสือหรือวารสารใหม่ๆ มาไว้ในห้องสมุดอยากให้โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมเด็กที่เรียนดีเช่นให้ทุนการศึกษาครูควรฝึกหัดให้นักเรียนทำงานต่างๆที่ยากมากขึ้น โรงเรียนควรจัดกิจกรรมออมทรัพย์โรงเรียนควรมีกิจกรรมยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีความซื่อสัตย์เช่นประกาศหน้าเสาธงควรมีกิจกรรมประกวดหรือให้รางวัลนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยครูควรจะสอนให้นักเรียนเชื่อฟังพ่อแม่ครูอาจารย์โรงเรียนควรจะนำนักเรียนไปวัดในวันสำคัญทางศาสนาและอื่นๆ^{๔๓}

ฐิติภัทร สิงห์ลำเลิศ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “จริยธรรมของนักเรียนวัดบึงทองหลาง สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานครตามความคิดเห็นของครู” พบว่าระดับจริยธรรม ด้านความ

^{๔๒} กัลยา ศรีปาน, “ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียนบุญเลิศอนุสรณ์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา, **ปริญญาานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๒).**

^{๔๓} สุมณฑา แก่นกูด, ศึกษาจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ ๖ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพะโต๊ะ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร, **ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๔).**

มีระเบียบวินัย ด้านความเมตตากรุณา ด้านความกตัญญูทเวที ด้านความตรงต่อเวลา ด้านความสามัคคี ด้านคุณธรรม และด้านเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านความใฝ่รู้ ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ความประหยัด ความซื่อสัตย์สุจริต และความเสียสละ อยู่ในระดับปานกลาง จำแนกตามเพศโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง ด้านความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย ความเมตตากรุณา ความกตัญญูทเวที ความตรงต่อเวลา ความสามัคคี ความคุณธรรมและความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านความใฝ่รู้ ความอดทน ความประหยัด และความเสียสละ อยู่ในระดับปานกลาง จำแนกช่วงชั้นตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง ความใฝ่รู้ ความขยันหมั่นเพียร ความประหยัด ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความเมตตากรุณา ความกตัญญูทเวที ความตรงต่อเวลา ความสามัคคี ความคุณธรรม และด้านความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติส่วนด้านความอดทนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๑๔๔}

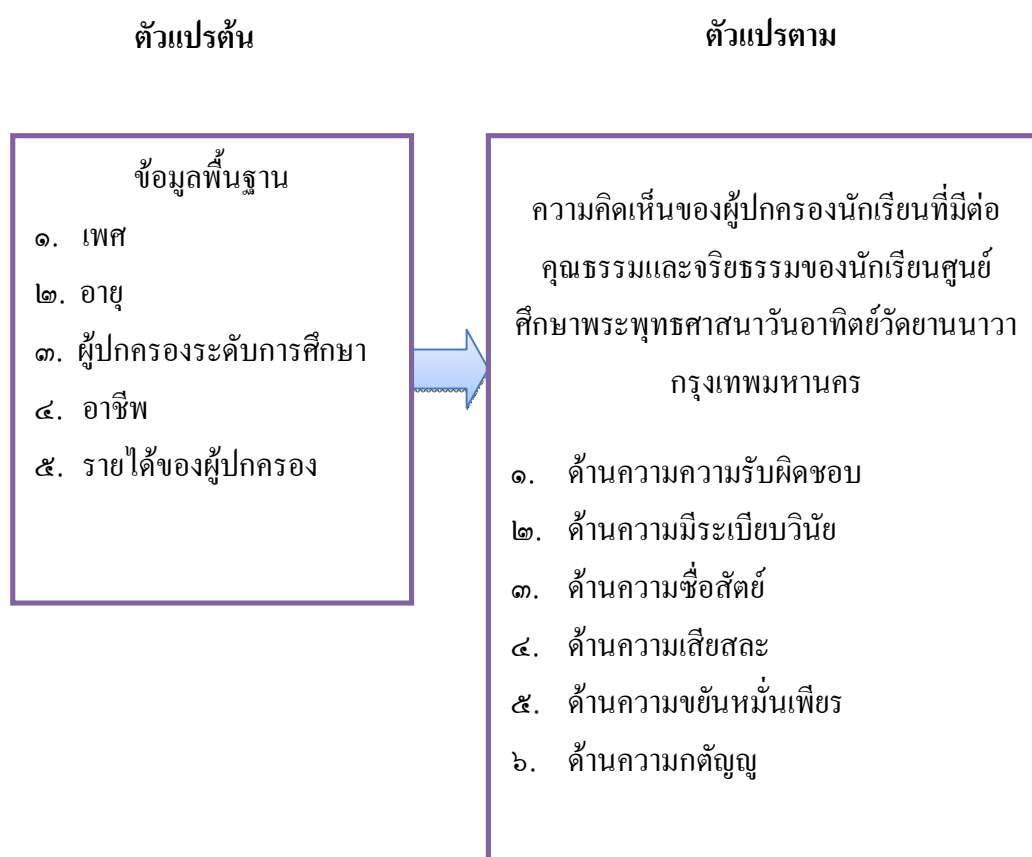
จากการศึกษาถึงเอกสารต่าง ๆ ถึงความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมพอสรุปได้ว่าความคิดเห็นนั้นเป็นการแสดงออกทางคำพูดของบุคคลที่แสดงออกต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งโดยเฉพาะจากการรับฟังคำถามการพูดการคาดคะเนหรือการแสดงออกในทางพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งซึ่งอาจเกิดจากการประเมินผลสิ่งนั้นหรือเหตุการณ์นั้น โดยมีอารมณ์ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมในขณะนั้นเป็นพื้นฐานการแสดงออกซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ก็ตามอาจจะได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่น ได้ความคิดเห็นนั้นอาจจะเปลี่ยนได้ตามกาลเวลาการแสดงความคิดเห็นอาจทำได้ด้วยคำพูดหรือการเขียนก็ได้ซึ่งโดยปกติความคิดเห็นจะแตกต่างจากเจตคติและคุณธรรมจัดเป็นคุณลักษณะที่ดิงามของบุคคลเป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งของการปฏิบัติจริยธรรม คุณธรรม ประกอบด้วยความสำนึกในจิตใจซึ่งเป็นหลักของความประพฤติที่เป็นประโยชน์แก่ตัวของผู้ยึดถือหรือเป็นความดิงามต่าง ๆ ที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละคนและยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัย ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า คุณธรรมเป็นสมบัติของมนุษย์ชาติโดยเฉพาะผู้มีคุณธรรมจึงเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยความรู้ ความเข้าใจ อารมณ์ ความรู้สึกและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกอย่างถูกต้องอย่างไรก็ตาม คำว่า คุณธรรมจริยธรรมนั้น เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน ทั้งในวงการศึกษาศังคมวิทยาปรัชญา และศาสนาทั่ว ๆ ไป ดังนั้น คุณธรรมจึงมักใช้ในลักษณะที่ครอบคลุมความหมายของจริยธรรมด้วย ทั้งในด้านศัพท์ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ กล่าวคือ

^{๑๔๔} จูติกัทร สิงห์ลำเค็ส, จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดบึงทองหลวง สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๗).

จริยธรรมเป็นการแสดงออกให้ผู้อื่นเห็นคุณธรรมที่อยู่ภายในจิตใจแต่ละบุคคลนั่นเอง ความประพฤติหรือการกระทำทั้งทางกาย วาจา ใจ ที่ดีงามอันเป็นที่ยอมรับของสังคมรวมทั้งหลักเกณฑ์และมาตรฐานของความประพฤติอันเป็นแนวทางการปฏิบัติต่อเนื่อง ทั้งต่อผู้อื่น และต่อสังคม เพื่อให้อยู่ร่วมกัน ได้อย่างมีความสุข

๒.๓ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้กำหนดแนวคิดไว้ดังนี้

แผนภูมิที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาถึงคุณธรรมจริยธรรมของผู้ปกครองของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๒ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๔ การวิเคราะห์และ สถิติที่ใช้ในการวิจัยข้อมูล

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรเป็นผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำนวนประชากรทั้งหมด ๗๐๐ คน และได้คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่และมอร์แกน (R. V. Krejcie and D. W. Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ค่าความเชื่อมั่น ± ๕ ได้จำนวน ๒๖๐ ตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัยเป็นจำนวน ๒๖๐ คน

๓.๒. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่แบบสอบถามข้อมูลจากผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามข้อมูลสถานภาพพื้นฐานทั่วไปของศึกษาถึงคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ปกครองของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ, รายได้

ตอนที่ ๒ เป็นแบบทดสอบถึงระดับ คุณธรรมและจริยธรรมของผู้ปกครองของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำนวน ๖ ด้าน ได้แก่ ๑ ด้านความรับผิดชอบ, ๒ ด้านความมีระเบียบวินัย, ๓ ด้านความซื่อสัตย์, ๔ ด้านความเสียสละ, ๕ ด้านความขยันหมั่นเพียร, ๖ ด้านความกตัญญู

โดยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวทฤษฎีของ ลิเคิร์ต (Likert) ๕ ระดับ คือ

๕	หมายถึง	มีความพึงพอใจมากที่สุด	หรือเหมาะสมมากที่สุด
๔	หมายถึง	มีความพึงพอใจมาก	หรือเหมาะสมค่อนข้างมาก
๓	หมายถึง	มีความพึงพอใจปานกลาง	หรือเหมาะสมปานกลาง
๒	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อย	หรือเหมาะสมค่อนข้างน้อย
๑	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด	หรือเหมาะสมน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นคำถามแบบปลายเปิด (open-end questions) ในรายด้าน ๖ ด้าน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

๓.๒.๑ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร เอกสารงานวิจัย สื่อสิ่งพิมพ์ สารสนเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑. ศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๒. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
๓. สร้างเครื่องมือ จากกรอบเนื้อหาในคำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย
๔. เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ

๕. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเชิญผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ IOC (Index of Item-Objective Congruence)

๖. นำเครื่องมือที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรครูและนักเรียน โรงเรียนที่มีการเปิดการเรียนการสอนประถมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดราชสิงขร จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficients) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)^๓ ได้ค่าความเชื่อมั่น = 0.98 ซึ่งนับว่าเป็นแบบสอบถามที่ใช้ได้

^๓ประยูร อาษานาม, คู่มือวิจัยทางการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๒๕๔๑), หน้า ๘๗.

๓. นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลถึงคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ปกครองของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๓.๓ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑. ผู้วิจัยได้ติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอรับหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปยังศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดราชสิงขรเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ร่วมมือ และแบบสอบถามไปขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวาจำนวน ๒๖๐ ชุด พร้อมทั้งอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามให้ครบถ้วนตามที่ระบุไว้

๓. เมื่อได้แบบสอบถามมาจำนวน ๒๖๐ ชุด คิดเป็นแบบสอบถามที่ได้รับคืนร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด ถือว่าเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าสถิติต่าง ๆ โดยผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป

๓.๔ การวิเคราะห์และ สถิติที่ใช้ในการวิจัยข้อมูล

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์หาค่าความถี่ (frequency) และ ค่าร้อยละ (percentage)

ตอนที่ ๒ การวิเคราะห์ข้อมูล ระดับคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ปกครองของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำนวน ๖ ด้าน ได้แก่ ๑ ด้านความรับผิดชอบ, ๒ ด้านความมีระเบียบวินัย, ๓ ด้านความซื่อสัตย์, ๔ ด้านความเสียสละ, ๕ ด้านความขยันหมั่นเพียร, ๖ ด้านความกตัญญูแล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ประเมินค่าระดับความคิดเห็นเฉลี่ย^๔ ดังนี้

^๔ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: สุริยาสาน์, ๒๕๓๘), หน้า ๑๓.

คะแนนเฉลี่ย	๔.๕๐	–	๕.๐๐	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	๓.๕๐	–	๔.๔๕	หมายถึง	พึงพอใจมาก
คะแนนเฉลี่ย	๒.๕๐	–	๓.๔๕	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	๑.๕๐	–	๒.๔๕	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
คะแนนเฉลี่ย	๑.๐๐	–	๑.๔๕	หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ วิเคราะห์ข้อมูล ระดับคุณธรรมจริยธรรมของผู้ปกครองของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์

๓.๔.๑ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม หาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒ ข้อมูลเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ปกครองของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

๓ คุณธรรมและจริยธรรมของผู้ปกครองของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำนวน ๖ ด้าน ได้แก่ ๑ ด้านความรับผิดชอบ, ๒ ด้านความมีระเบียบวินัย, ๓ ด้านความซื่อสัตย์, ๔ ด้านความเสียสละ, ๕ ด้านความขยันหมั่นเพียร, ๖ ด้านความกตัญญูที่มีสถานภาพต่างกัน ใช้ t-test ส่วนด้าน เพศ และอายุ ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และเมื่อพบว่ามีความแตกต่างกัน จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของ Scheffe

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานครผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้ จากแบบสอบถามทั้งหมด ๒๖๐ ชุด ได้คัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ที่สุด ๒๖๐ ชุด เท่ากลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถาม

๔.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองในด้านเพศ

๔.๑.๒ ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองในด้านอายุ

๔.๑.๓ ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองในด้านการศึกษา

๔.๑.๔ ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองด้านอาชีพ

๔.๑.๕ ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองด้านรายได้

๔.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลการแสดงความเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานครดังนี้

๔.๒.๑ ความคิดเห็นของผู้ปกครองในภาพรวม

๔.๒.๒ ความคิดเห็นของผู้ปกครองในด้านความรับผิดชอบ

๔.๒.๓ ความคิดเห็นของผู้ปกครองในด้านความมีระเบียบวินัย

๔.๒.๔ ความคิดเห็นของผู้ปกครองในด้านความซื่อสัตย์

๔.๒.๕ ความคิดเห็นของผู้ปกครองในด้านความเสียสละ

๔.๒.๖ ความคิดเห็นของผู้ปกครองในด้านความขยันหมั่นเพียร

๔.๒.๗ ความคิดเห็นของผู้ปกครองในด้านความกตัญญู

๔.๓ วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพส่วนตัวของผู้ปกครองได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาอาชีพรายได้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครอง

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถาม ซึ่งลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ดังต่อไปนี้

๔.๑.๑. ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองในด้านเพศ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองในด้านเพศ ดังตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองในด้านเพศ

	ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	๘๓	๓๑.๕
	หญิง	๑๗๗	๖๘.๕
	รวม	๒๖๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีจำนวน ๑๗๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๕ เพศชายมีจำนวน ๘๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕

๔.๑.๒. ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองด้านอายุผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองในด้านอายุ ดังตารางที่ ๔.๒

ตารางที่ ๔.๒ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองในด้านอายุ

	ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
อายุ	๒๐-๓๐ ปี	-	-
	๓๑-๔๐ปี	๓๖	๑๓.๘
	๔๑-๕๐ ปี	๑๑๐	๔๒.๓
	๕๑ ปีขึ้นไป	๑๑๓	๔๓.๕
	รวม	๒๖๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามอายุ ๕๑ปีขึ้นไป มีมากที่สุดจำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๕ รองลงมา อายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๑๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๓ อายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๘

๔.๑.๓. ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองในด้านการศึกษาผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองในด้านการศึกษา ดังตารางที่ ๔.๓

ตารางที่ ๔.๓ แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองในด้านการศึกษา

	ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
การศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๐	๓.๘
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	๓๓	๑๒.๗
	ปริญญาตรี	๑๕๘	๗๖.๒
	สูงกว่าปริญญาตรี	๑๕	๗.๓
	รวม	๒๖๐	๑๐๐.๐

จากตาราง ๔.๓ พบว่า ผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุดจำนวน ๑๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๒ และรองลงมา มัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน ๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๗ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๓ และ มัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๘ ตามลำดับ

๔.๑.๔. ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองในด้านอาชีพผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองในด้านอาชีพ ดังตารางที่ ๔.๔

ตารางที่ ๔.๔ แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองด้านอาชีพ

	ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพ	ธุรกิจส่วนตัว	๕๐	๑๙.๒
	รับจ้าง	๘๓	๓๑.๕
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๑๑๕	๔๑.๘
	รวม	๒๖๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามมีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจมากที่สุดจำนวน ๑๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๘ และอาชีพรองลงมาได้แก่อาชีพรับจ้าง มีจำนวน ๘๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕ และที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีจำนวน ๕๐ คนคิดเป็นร้อยละ ๑๙.๒ ตามลำดับ

๔.๑.๕. ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองในด้านรายได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองในด้านรายได้ ดังตารางที่ ๔.๕
 ตารางที่ ๔.๕ แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองในด้านรายได้

	ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้	๕,๐๐๐- ๑๐,๐๐๐	๒	๐.๘
	๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐	๕	๓.๕
	๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐	๑๐๖	๔๐.๘
	๒๐,๐๐๑ ขึ้นไป	๑๔๓	๕๕.๐
	รวม	๒๖๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ ๒๐,๐๐๑ ขึ้นไปจำนวน ๑๔๓ คนคิดเป็นร้อยละ ๕๕.๐ รองลงมาที่มีรายได้ ๑๕,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ จำนวน ๑๐๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๘ ที่มีรายได้ตั้งแต่ ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ จำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๕ และที่มีรายได้ตั้งแต่ ๕,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๘ตามลำดับ

๔.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลการแสดงความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ใช้การหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ได้แบ่งเป็น ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ, ด้านความมีระเบียบวินัย, ด้านความซื่อสัตย์, ด้านความเสียสละ, ด้านความขยันหมั่นเพียร, ด้านความกตัญญู รวมมีทั้งหมด ๓๐ ข้อ

โดยใช้ค่าเกณฑ์การวิเคราะห์แปลผลของเบสท์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐-๕.๐๐ แสดงว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐-๔.๔๕ แสดงว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐-๓.๔๕ แสดงว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐-๒.๔๕ แสดงว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐-๑.๔๕ แสดงว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับน้อยที่สุด

๔.๒.๑. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปกครองในภาพรวม ดังตารางที่ ๔.๖ ตารางที่ ๔.๖ แสดงผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปกครองในภาพรวม

ที่	ความคิดเห็นของผู้ปกครอง	\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ
๑.	ด้านความรับผิดชอบ	๔.๑๘	๐.๔๗	มาก
๒.	ด้านความมีระเบียบวินัย	๔.๒๓	๐.๔๕	มาก
๓.	ด้านความซื่อสัตย์	๔.๒๘	๐.๔๘	มาก
๔.	ด้านความเสียสละ	๔.๐๗	๐.๕๑	มาก
๕.	ด้านความกตัญญู	๔.๔๗	๐.๔๘	มาก
๖.	ด้านความขยันหมั่นเพียร	๔.๑๗	๐.๔๘	มาก
	รวม	๔.๒๓	๐.๓๔	มาก

จากตาราง ๔.๖ พบว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๓$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับดังนี้ ๑) ด้านความกตัญญู ($\bar{X} = ๔.๔๗$), ๒) ด้านความซื่อสัตย์ ($\bar{X} = ๔.๒๘$), ๓) ด้านความมีระเบียบวินัย ($\bar{X} = ๔.๒๓$), ๔) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = ๔.๑๘$), ๕) ด้านความขยันหมั่นเพียร ($\bar{X} = ๔.๑๗$), ๖) ด้านความเสียสละ ($\bar{X} = ๔.๐๗$) ตามลำดับ

๔.๒.๒. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ในด้านความรับผิดชอบ ดังตารางที่ ๔.๗

ตารางที่ ๔.๗ แสดงผลความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านความรับผิดชอบ

ข้อที่	พฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม	\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ
๑.	การรักษาความสะอาดร่างกายด้วยตนเอง	๔.๑๗	๐.๔๘	มาก
๒.	เคารพเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดามารดา	๔.๒๐	๐.๕๓	มาก
๓.	ช่วยเหลือภารกิจของบิดามารดาตามสมควรแก่โอกาส	๔.๑๕	๐.๕๓	มาก
๔.	ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จโดยไม่ต้องให้คนอื่นเตือน	๔.๑๕	๐.๕๑	มาก
๕.	ช่วยเหลืองานบ้านตามความสามารถโดยไม่ต้องเตือน	๔.๑๗	๐.๕๒	มาก
๖.	รู้จักประหยัดเพื่อแบ่งเบาภาระของพ่อแม่	๔.๑๗	๐.๔๐	มาก
	รวม	๔.๑๘	๐.๔๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ ($\bar{X} = ๔.๑๘$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า การเคารพเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดามารดา มากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๒๐$) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ช่วยเหลือภารกิจของบิดามารดาตามสมควรแก่โอกาส ($\bar{X} = ๔.๑๕$), ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จโดยไม่ต้องให้คนอื่นเตือน ($\bar{X} = ๔.๑๕$), ช่วยเหลืองานบ้านตามความสามารถโดยไม่ต้องเตือน ($\bar{X} = ๔.๑๗$), การรักษาความสะอาดร่างกายด้วยตนเอง ($\bar{X} = ๔.๑๗$), รู้จักประหยัดเพื่อแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ ($\bar{X} = ๔.๑๗$), ตามลำดับ

๔.๒.๓. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานครด้านความมีระเบียบวินัยดังตารางที่ ๔.๘

ตารางที่ ๔.๘ แสดงผลความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านความมีระเบียบวินัย

ข้อที่	พฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม	\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ
๑.	แต่งกายเหมาะสมกับกาลเทศะ	๔.๒๓	๐.๔๘	มาก
๒.	ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด	๔.๒๖	๐.๔๗	มาก
๓.	ไม่ทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นทั้งในและนอกโรงเรียน	๔.๒๗	๐.๔๗	มาก
๔.	เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำอบรมสั่งสอนของครูเสมอ	๔.๒๒	๐.๔๕	มาก
๕.	เข้าแถวซื้ออาหารและทิ้งขยะในที่ที่จัดเตรียมไว้	๔.๒๒	๐.๕๐	มาก
๖.	นักเรียนมีความอ่อนน้อมถ่อมตนเคารพบิดามารดาและ ผู้ใหญ่	๔.๒๐	๐.๕๐	มาก
	รวม	๔.๒๓	๐.๔๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านความมีระเบียบวินัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= ๔.๒๓$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า ไม่ทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นทั้งในและนอกโรงเรียนมากที่สุด ($\bar{X}= ๔.๒๗$) รองลงมาได้แก่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด ($\bar{X}= ๔.๒๖$), แต่งกายเหมาะสมกับกาลเทศะ($\bar{X}= ๔.๒๓$), เข้าแถวซื้ออาหารและทิ้งขยะในที่ที่จัดเตรียมไว้($\bar{X}= ๔.๒๒$), เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำอบรมสั่งสอนของครูเสมอ($\bar{X}= ๔.๒๒$), นักเรียนมีความอ่อนน้อมถ่อมตนเคารพบิดามารดาและผู้ใหญ่($\bar{X}= ๔.๒๐$), ตามลำดับ

๔.๒.๔. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ในด้านความ ซื่อสัตย์ ดังตารางที่ ๔.๕

ตารางที่ ๔.๕ แสดงผลความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านความซื่อสัตย์

ข้อที่	พฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม	\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ
๑.	ไม่หยิบสิ่งของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต	๔.๒๘	๐.๕๓	มาก
๒.	ยอมรับความผิดพลาดที่เกิดจากการกระทำของตน	๔.๓๐	๐.๕๓	มาก
๓.	ไม่กล่าวโทษผู้อื่นเพื่อให้ตนเองพ้นผิด	๔.๒๖	๐.๕๓	มาก
๔.	ทำงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถของตน	๔.๒๓	๐.๕๖	มาก
๕.	ไม่ลอกการบ้านของเพื่อน แม้จะถูกลงโทษ	๔.๓๐	๐.๕๒	มาก
๖.	ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ต่อตนเอง	๔.๒๕	๐.๕๓	มาก
	รวม	๔.๒๘	๐.๔๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของ นักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านความซื่อสัตย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= ๔.๒๘$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า ยอมรับความผิดพลาดที่เกิดจากการกระทำของ ตน ($\bar{X}= ๔.๓๐$) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ไม่ลอกการบ้านของเพื่อน แม้จะถูกลงโทษ ($\bar{X}= ๔.๓๐$), ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ต่อตนเอง ($\bar{X}= ๔.๒๕$), ไม่หยิบสิ่งของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ($\bar{X}= ๔.๒๘$), ไม่กล่าวโทษผู้อื่นเพื่อให้ตนเองพ้นผิด ($\bar{X}= ๔.๒๖$), ทำงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็ม ความสามารถของตน ($\bar{X}= ๔.๒๓$), ตามลำดับ

๔.๒.๕. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ในด้านความเสียสละดังตารางที่ ๔.๑๐

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงผลความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านความเสียสละ

ข้อที่	พฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม	\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ
๑.	นักเรียนเสียสละเวลาส่วนตัวตนเพื่อช่วยเหลือครอบครัวทำงาน	๔.๑๑	๐.๕๓	มาก
๒.	นักเรียนเสียสละประโยชน์ส่วนตัวตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	๔.๐๗	๐.๕๕	มาก
๓.	นักเรียนช่วยทำกิจกรรมทางโรงเรียน	๔.๐๕	๐.๕๕	มาก
๔.	นักเรียนช่วยเพื่อน ๆ ทำงานในโรงเรียน	๔.๐๕	๐.๕๕	มาก
๕.	นักเรียนช่วยเพื่อน ๆ ทำความสะอาดห้องเรียนละบริเวณโรงเรียน	๔.๐๖	๐.๕๕	มาก
๖.	นักเรียนรับอาสาช่วยงานเพื่อน ๆ ในห้องเรียน	๔.๐๗	๐.๕๗	มาก
	รวม	๔.๐๗	๐.๕๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านความเสียสละ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= ๔.๐๗$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า นักเรียนเสียสละเวลาส่วนตัวตนเพื่อช่วยเหลือครอบครัวทำงาน($\bar{X}= ๔.๑๑$) มากที่สุดรองลงมาได้แก่นักเรียนรับอาสาช่วยงานเพื่อน ๆ ในห้องเรียน($\bar{X}= ๔.๐๗$),นักเรียนเสียสละประโยชน์ส่วนตัวตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม($\bar{X}= ๔.๐๗$),นักเรียนช่วยเพื่อน ๆ ทำความสะอาดห้องเรียนละบริเวณโรงเรียน($\bar{X}= ๔.๐๖$),นักเรียนช่วยทำกิจกรรมทางโรงเรียน($\bar{X}= ๔.๐๖$),นักเรียนช่วยเพื่อน ๆ ทำงานในโรงเรียน($\bar{X}= ๔.๐๖$), ตามลำดับ

๔.๒.๖. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ในด้านความขยันหมั่นเพียร ดังตารางที่ ๔.๑๑

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงผลความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านความขยันหมั่นเพียร

ข้อที่	พฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม	\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ
๑.	นักเรียนค้นหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆเสมอ	๔.๑๘	๐.๕๔	มาก
๒.	นักเรียนมีความขยันมาโรงเรียนเสมอไม่ขาดเรียน	๔.๐๘	๐.๕๔	มาก
๓.	นักเรียนหมั่นพยายามทบทวนบทเรียนเสมอ	๔.๑๖	๐.๕๒	มาก
๔.	นักเรียนมีความอดสาหัสทำการบ้านเสมอ	๔.๑๓	๐.๕๓	มาก
๕.	ไม่เข้าใจบทเรียนจะพยายามศึกษาและสอบถามครูผู้สอนทันที	๔.๑๕	๐.๕๒	มาก
๖.	นักเรียนร่วมมือร่วมใจกันจัดกิจกรรมงานประจำปีของโรงเรียน	๔.๑๘	๐.๕๒	มาก
	รวม	๔.๑๗	๐.๔๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านความขยันหมั่นเพียร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= ๔.๑๗$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า นักเรียนค้นหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆเสมอ ($\bar{X}= ๔.๑๘$) มากที่สุดรองลงมาได้แก่นักเรียนร่วมมือร่วมใจกันจัดกิจกรรมงานประจำปีของโรงเรียน ($\bar{X}= ๔.๑๘$), นักเรียนหมั่นพยายามทบทวนบทเรียนเสมอ ($\bar{X}= ๔.๑๖$), ไม่เข้าใจบทเรียนจะพยายามศึกษาและสอบถามครูผู้สอนทันที ($\bar{X}= ๔.๑๕$), นักเรียนมีความอดสาหัสทำการบ้านเสมอ ($\bar{X}= ๔.๑๓$), นักเรียนมีความขยันมาโรงเรียนเสมอไม่ขาดเรียน ($\bar{X}= ๔.๐๘$), ตามลำดับ

๔.๒.๗. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ในด้านความ กตัญญู ดังตารางที่ ๔.๑๒

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงผลความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านความกตัญญู

ข้อที่	พฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม	\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ
๑.	ไหว้คุณพ่อแม่หรือผู้ปกครองก่อนไปโรงเรียน	๔.๔๓	๐.๕๑	มาก
๒.	นักเรียนมีจิตสำนึกว่าพ่อแม่เป็นผู้มีอุปการคุณต่อเรา	๔.๔๗	๐.๕๒	มาก
๓.	นักเรียนมีจิตสำนึกในบุญคุณของคุณครูเป็นผู้ให้วิชา ความรู้	๔.๔๘	๐.๕๑	มาก
๔.	มีความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์	๔.๔๘	๐.๕๐	มาก
๕.	มีสัมมาคารวะ ต่อครูและญาติผู้ใหญ่	๔.๔๘	๐.๕๐	มาก
๖.	แสดงความเคารพ นับถือ เชิดชู ผู้มีพระคุณ	๔.๔๗	๐.๕๐	มาก
	รวม	๔.๔๗	๐.๔๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของ นักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านความกตัญญู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= ๔.๔๗$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า นักเรียนมีจิตสำนึกในบุญคุณของคุณครูเป็นผู้ให้วิชาความรู้ ($\bar{X}= ๔.๔๘$) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ มีความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ($\bar{X}= ๔.๔๘$), มีสัมมาคารวะ ต่อครูและญาติผู้ใหญ่ ($\bar{X}= ๔.๔๘$), นักเรียนมีจิตสำนึกว่าพ่อแม่เป็นผู้มี อุปการคุณต่อเรา ($\bar{X}= ๔.๔๗$), แสดงความเคารพ นับถือ เชิดชู ผู้มีพระคุณ ($\bar{X}= ๔.๔๗$), ไหว้คุณ พ่อแม่หรือผู้ปกครองก่อนไปโรงเรียน ($\bar{X}= ๔.๔๓$), ตามลำดับ

๔.๓ วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานครจำแนกตามสถานภาพ ส่วนตัวของผู้ปกครองได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาอาชีพรายได้

๔.๓.๑ เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานครจำแนกตามเพศ โดยภาพรวมใช้การทดสอบค่าที (t-test) ดังตารางที่ ๔.๑๓

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานครจำแนกตามเพศ

ที่	ความคิดเห็นของผู้ปกครอง	ชาย		หญิง		t	p
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑.	ด้านความรับผิดชอบ	๔.๐๕	๐.๕๓	๔.๒๒	๐.๔๖	๒.๐๕	๐.๐๔*
๒.	ด้านความมีระเบียบวินัย	๔.๒๓	๐.๔๖	๔.๒๓	๐.๔๕	๐.๒๓	๐.๘๘
๓.	ด้านความซื่อสัตย์	๔.๒๓	๐.๔๘	๓.๒๘	๐.๔๕	๐.๑๔	๐.๘๗
๔.	ด้านความเสียสละ	๔.๐๓	๐.๕๕	๔.๐๘	๐.๔๖	๐.๖๗	๐.๕๐
๕.	ด้านความขยันหมั่นเพียร	๔.๐๘	๐.๕๔	๔.๒๑	๐.๔๔	๑.๕๐	๐.๐๕*
๖.	ด้านความกตัญญู	๔.๕๑	๐.๔๘	๔.๔๕	๐.๔๘	๐.๕๓	๐.๓๕
	รวม	๔.๒๐	๐.๓๗	๔.๒๕	๐.๓๓	๐.๕๓	๐.๓๕

นัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานครจำแนกตามเพศ โดยภาพรวม พบว่าความคิดเห็นของผู้ปกครองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ สำหรับรายด้าน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ และ ด้านความขยันหมั่นเพียรส่วนในด้านอื่น ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ตามลำดับ

๔.๓.๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ดังตารางที่ ๔.๑๔

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ

ความคิดเห็นของผู้ปกครอง	๒๐ – ๓๐ ปี		๓๑ – ๔๐ ปี		๔๑ – ๕๐ ปี		๕๑ ปีขึ้นไป		F	sig
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ด้านความรับผิดชอบ	--	--	๔.๑๖	๐.๕๓	๔.๑๒	๐.๕๑	๔.๒๕	๐.๔๔	๑.๔๗	๐.๒๒
ด้านความมีระเบียบวินัย	--	--	๔.๒๐	๐.๔๖	๔.๒๒	๐.๔๕	๔.๒๕	๐.๔๖	๐.๒๑	๐.๘๘
ด้านความซื่อสัตย์	--	--	๔.๒๕	๐.๔๖	๔.๓๒	๐.๕๑	๔.๒๕	๐.๔๖	๐.๖๑	๐.๖๐
ด้านความเสียสละ	--	--	๔.๐๑	๐.๔๖	๔.๑๒	๐.๕๕	๔.๐๓	๐.๔๗	๐.๗๔	๐.๕๒
ด้านความขยันหมั่นเพียร	--	--	๔.๐๕	๐.๓๖	๔.๑๕	๐.๕๐	๔.๒๑	๐.๕๐	๐.๗๕	๐.๕๒
ด้านความกตัญญู	--	--	๔.๔๓	๐.๕๑	๔.๕๑	๐.๔๘	๔.๔๕	๐.๔๗	๐.๗๔	๐.๕๒
รวม	--	--	๔.๑๕	๐.๓๒	๔.๒๔	๐.๓๗	๔.๒๔	๐.๓๓	๐.๓๖	๐.๗๘

นัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตาราง ๔.๑๔ ผู้ปกครองที่มีอายุต่างกันมีความเห็นต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน และในรายด้านทั้ง ๖ ด้าน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

๔.๓.๓ เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา จำแนกตามการศึกษาใช้การวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ดังตารางที่ ๔.๑๕

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา จำแนกตามการศึกษา

ความคิดเห็น ผู้ปกครอง	มัธยมศึกษา ตอนต้น		มัธยมศึกษาตอน ปลาย		ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญา ตรี		F	sig
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ด้านความ รับผิดชอบ	๔.๗๐	๐.๔๘	๔.๐๑	๐.๓๑	๔.๑๗	๐.๔๕	๔.๓๒	๐.๔๗	๕.๕๑	๐.๐๑*
ด้านความมี ระเบียบวินัย	๔.๗๐	๐.๔๘	๔.๐๘	๐.๒๗	๔.๒๒	๐.๔๕	๔.๔๑	๐.๔๕	๕.๕๘	๐.๐๑*
ด้านความซื่อสัตย์	๔.๑๓	๐.๔๗	๔.๑๐	๐.๓๖	๔.๐๔	๐.๔๕	๔.๓๑	๐.๖๗	๑.๒๐	๐.๓๐
ด้านความ เสียสละ	๔.๑๐	๐.๗๓	๔.๑๐	๐.๓๖	๔.๐๔	๐.๔๕	๔.๓๑	๐.๖๗	๑.๗๔	๐.๑๕
ด้านความ ขยันหมั่นเพียร	๔.๓๐	๐.๔๘	๔.๑๓	๐.๓๗	๔.๑๕	๐.๔๕	๔.๓๔	๐.๔๗	๑.๑๗	๐.๓๒
ด้านความกตัญญู	๔.๗๓	๐.๔๐	๔.๒๓	๐.๔๑	๔.๔๗	๐.๔๘	๔.๗๑	๐.๔๕	๕.๓๓	๐.๑๐
รวม	๔.๔๔	๐.๓๑	๔.๑๒	๐.๒๑	๔.๑๑	๐.๓๕	๔.๔๑	๐.๔๒	๔.๑๗	๐.๑๐

นัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ ผู้ปกครองที่มีการศึกษาที่ต่างกันมีความเห็นต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน และในรายด้านทั้ง ๖ ด้าน มีด้านความรับผิดชอบ และด้านความมีระเบียบวินัย ที่แตกต่างกัน นอกนั้นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

๔.๓.๔ เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา จำแนกตามอาชีพดังตารางที่ ๔.๑๖

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา จำแนกตามอาชีพ

ความคิดเห็น ผู้ปกครอง	ธุรกิจส่วนตัว		รับจ้าง		รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ		F	sig
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ด้านความรับผิดชอบ	๔.๑๕	๐.๕๕	๔.๑๘	๐.๔๖	๔.๑๕	๐.๔๗	๐.๑๕	๐.๘๕
ด้านความมีระเบียบวินัย	๔.๑๕	๐.๓๘	๔.๒๕	๐.๔๕	๔.๔๒	๐.๔๖	๐.๒๘	๐.๗๕
ด้านความซื่อสัตย์	๔.๑๘	๐.๔๗	๔.๓๕	๐.๕๑	๔.๒๗	๐.๔๖	๑.๕๖	๐.๑๔
ด้านความเสียสละ	๓.๕๒	๐.๕๑	๔.๑๘	๐.๕๒	๔.๐๖	๐.๔๘	๔.๒๔	๐.๑๕
ด้านความ ขยันหมั่นเพียร	๓.๕๒	๐.๕๑	๔.๑๘	๐.๕๒	๔.๐๖	๐.๔๘	๔.๒๔	๐.๑๕
ด้านความกตัญญู	๔.๓๘	๐.๔๖	๔.๕๒	๐.๕๐	๔.๔๗	๐.๔๗	๔.๔๒	๐.๐๑*
รวม	๔.๑๔	๐.๓๓	๔.๔๒	๐.๓๕	๔.๒๔	๐.๓๔	๒.๗๐	๐.๐๖

นัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ ผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกันมีความเห็นต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน และในรายด้านทั้ง ๖ ด้าน มีด้านความกตัญญูที่มีความเห็นแตกต่างกัน นอกนั้น ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

๔.๓.๕ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรม และจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา จำแนกตามรายได้ โดยภาพรวมดังตารางที่ ๔.๑๗

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา จำแนกตามรายได้

ความคิดเห็น ผู้ปกครอง	๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐		๑๐,๐๐๑- ๑๕,๐๐๐		๑๕,๐๐๑- ๒๐,๐๐๐		๒๐,๐๐๑ ขึ้นไป		F	sig
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ด้านความ รับผิดชอบ	๓.๖๖	๐.๐๐	๓.๕๐	๐.๔๔	๔.๑๓	๐.๔๕	๔.๒๔	๐.๔๗	๒.๕๘	๐.๐๓*
ด้านความมี ระเบียบวินัย	๔.๐๐	๐.๐๐	๔.๒๔	๐.๖๔	๔.๑๘	๐.๔๒	๔.๒๗	๐.๔๖	๑.๑๓	๐.๓๓
ด้านความซื่อสัตย์	๔.๐๐	๐.๐๐	๔.๓๓	๐.๖๑	๔.๒๘	๐.๔๕	๔.๒๘	๐.๔๗	๐.๒๕	๐.๘๕
ด้านความเสียสละ	๔.๐๐	๐.๐๐	๔.๐๕	๐.๖๖	๔.๐๕	๐.๔๖	๔.๐๕	๐.๕๔	๐.๑๐	๐.๕๕
ด้านความ ขยันหมั่นเพียร	๔.๐๐	๐.๐๐	๔.๑๑	๐.๕๑	๔.๑๖	๐.๔๖	๔.๑๘	๐.๔๕	๐.๑๗	๐.๕๑
ด้านความกตัญญู	๔.๐๐	๐.๐๐	๔.๗๕	๐.๓๔	๔.๔๖	๐.๕๐	๔.๔๖	๐.๔๗	๒.๐๑	๐.๑๑
รวม	๓.๕๔	๐.๐๐	๔.๔๒	๐.๓๑	๔.๒๑	๐.๓๒	๔.๒๕	๐.๓๗	๐.๖๕	๐.๕๗

นัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ ผู้ปกครองที่มีรายได้ต่างกันมีความเห็นต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน และในรายด้านทั้ง ๖ ด้าน มีด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีความเห็นแตกต่างกัน นอกนั้น ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียน โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียน โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียน โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม สถานภาพส่วนตัวของผู้ปกครอง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาอาชีพและรายได้

ในการวิจัยนี้ มีประชากรเป็นผู้ปกครองของนักเรียน โรงเรียนพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด ๗๐๐ คน และใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน ๒๖๐ คนในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) มีค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) การ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลที่ค้นพบแบ่งเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถาม

ด้านเพศพบว่าผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นผู้หญิงมีจำนวน ๑๗๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๑ ผู้ชายมีจำนวน ๘๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๙

ด้านอายุ พบว่า ผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีอายุระหว่าง ๕๑ ปีขึ้นไปมี จำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๕ อายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี มีจำนวน ๑๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๓ อายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี มีจำนวน ๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๘

ด้านการศึกษา พบว่า ผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี มากที่สุด มีจำนวน ๑๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๒ ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลายมีจำนวน ๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๗ ระดับสูงกว่าปริญญาตรีมีจำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๓ และ ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวน ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๘

ด้านอาชีพ พบว่า ผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจมากที่สุด มีจำนวน ๑๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๘ รองลงมาที่อาชีพรับจ้างมีจำนวน ๘๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕ และอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีจำนวน ๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๒

ด้านรายได้ พบว่า ผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ ๒๐,๐๐๑ ขึ้นไปมากที่สุด จำนวน ๑๔๓ คนคิดเป็นร้อยละ ๕๕.๐ รองลงมาที่มีรายได้ ๑๕,๐๐๐ – ๒๐,๐๐๐ จำนวน ๑๐๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๘ ที่มีรายได้ตั้งแต่ ๑๐,๐๐๑ – ๑๕,๐๐๐ จำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๕ และที่มีรายได้ตั้งแต่ ๕,๐๐๐ – ๑๐,๐๐๐ จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๘

๕.๑.๒ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานครพบว่าผู้ปกครองนักเรียน มีความคิดต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับดังนี้ ๑) ด้านความกตัญญู ๒) ด้านความซื่อสัตย์ ๓) ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความรับผิดชอบ ๕) ด้านความขยันหมั่นเพียร ๖) ด้านความเสียสละ ดังนี้

๑) ด้านความรับผิดชอบ

ระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า การเคารพเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดามารดา มากที่สุด รองลงมาคือการช่วยเหลือภารกิจของบิดามารดาตามสมควรแก่โอกาส, และการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จโดยไม่ต้องให้คนอื่นเตือน, การช่วยเหลืองานบ้านตามความสามารถโดยไม่ต้องเตือน, รวมถึงการรักษาความสะอาดร่างกายด้วยตนเอง, และในส่วนตัวผู้ปกครองมีความเห็นมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือการรู้จักประหยัดเพื่อแบ่งเบาภาระของพ่อแม่,

๒) ด้านความมีระเบียบวินัย

ระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านความมีระเบียบวินัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า ไม่ทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นทั้งในและนอกโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด, รองลงไปเป็นการปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด, การแต่งกายเหมาะสมกับกาลเทศะ, การเข้าแถวซื้ออาหารและทิ้งขยะในที่ ที่จัดเตรียมไว้, การเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำอบรมสั่งสอนของครู

เสมอ, และในส่วนของผู้ปกครองมีความเห็นมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือนักเรียนมีความอ่อนน้อมถ่อมตน เคารพบิดามารดาและผู้ใหญ่,

๓) ด้านความซื่อสัตย์

ระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านความซื่อสัตย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณา เป็นรายชื่อแล้วพบว่า การยอมรับความผิดพลาดที่เกิดจากการกระทำของตน,มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด การ ไม่ลอกการบ้านของเพื่อนแม้จะถูกลงโทษ, การได้ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ต่อตนเอง, ไม่หยิบสิ่งของผู้อื่น โดยไม่ได้รับอนุญาต, ไม่กล่าวโทษผู้อื่นเพื่อให้ตนเองพ้นผิด, และในส่วนของ ผู้ปกครองมีความเห็นมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือทำงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถของ ตน,

๔) ด้านความเสียสละ

ระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านความเสียสละโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายชื่อแล้วพบว่า นักเรียนเสียสละเวลาส่วนตนเพื่อช่วยเหลือครอบครัวทำงาน มากที่สุด รองลงมาคือนักเรียนรับอาสาช่วยงานเพื่อน ๆ ในห้องเรียน, นักเรียนเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม, นักเรียนช่วยเพื่อน ๆ ทำความสะอาดห้องเรียนละบริเวณโรงเรียน, นักเรียน ช่วยทำกิจกรรมทางโรงเรียน, และในส่วนของผู้ปกครองมีความเห็นมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ นักเรียน ช่วยเพื่อน ๆ ทำงานในโรงเรียน,

๕) ด้านความขยันหมั่นเพียร

ระดับ ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านความขยันหมั่นเพียร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อ พิจารณาเป็นรายชื่อแล้วพบว่า นักเรียนค้นหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เสมอ มากที่สุดส่วนที่มี ค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ นักเรียนร่วมมือร่วมใจกันจัดกิจกรรมงานประจำปีของโรงเรียน, นักเรียนหมั่น พยายามทบทวนบทเรียนเสมอ, ไม่เข้าใจบทเรียนจะพยายามศึกษาและสอบถามครูผู้สอนทันที, นักเรียนมีความอดสาหะทำการบ้านเสมอ, และในส่วนของผู้ปกครองมีความเห็นมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นักเรียนมีความขยันมาโรงเรียนเสมอไม่ขาดเรียน

๖) ด้านความกตัญญู

ระดับ ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านความกตัญญู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ แล้วพบว่า นักเรียนมีจิตสำนึกในบุญคุณของคุณครูเป็นผู้ให้วิชาความรู้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาคือการมีความรักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์, มีสัมมาคารวะ ต่อครูและญาติผู้ใหญ่, นักเรียนมีจิตสำนึกว่าพ่อแม่เป็นผู้มีอุปการคุณต่อเรา, แสดงความเคารพ นับถือ เชิดชู ผู้มีพระคุณ, และในส่วนที่ผู้ปกครองมีความเห็นมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การไหว้คุณพ่อแม่หรือผู้ปกครองก่อนไปโรงเรียน

๕.๑.๓ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพส่วนตัวของผู้ปกครองได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาอาชีพรายได้

เปรียบเทียบตามเพศ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ โดยภาพรวม พบว่าความคิดเห็นของผู้ปกครองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ สำหรับรายด้าน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ และ ด้านความขยันหมั่นเพียรส่วนในด้านอื่น ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ตามลำดับ

เปรียบเทียบตามอายุ พบว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา จำแนกตามอายุโดยภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน และในรายด้านทั้ง ๖ ด้าน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

เปรียบเทียบตามการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน และในรายด้านทั้ง ๖ ด้าน มีด้านความรับผิดชอบ และด้านความมีระเบียบวินัย ที่แตกต่างกัน นอกนั้น ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

เปรียบเทียบตามอาชีพ พบว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา จำแนกตามอาชีพ โดยภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน และในรายด้านทั้ง ๖ ด้าน มีด้านความกตัญญูที่มีความเห็นแตกต่างกัน นอกนั้น ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

เปรียบเทียบตามรายได้ พบว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา จำแนกตามรายได้พบว่า

ไม่แตกต่างกัน และในรายด้านทั้ง ๖ ด้าน มีด้านความรับผิดชอบ ที่มีความเห็นแตกต่างกัน นอกนั้น ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

๕.๒ การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานครมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

๕.๒.๑ คุณธรรมและจริยธรรม ตามหลักในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายคุณธรรม และจริยธรรม ไว้ดังนี้คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฏศีลธรรม และตามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ใน ๖ ด้าน คือ ๑ ด้านความรับผิดชอบ, ๒ ด้านความมีระเบียบวินัย, ๓ ด้านความซื่อสัตย์, ๔ ด้านความเสียสละ, ๕ ด้านความขยันหมั่นเพียร, ๖ ด้านความกตัญญู ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวาโดยส่วนใหญ่มีความเห็นอยู่ในระดับมาก และที่เห็นว่านักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวานั้นมีคุณธรรมจริยธรรมมากที่สุดคือ

๑) ด้านความกตัญญูเพราะต่างเห็นว่า ความกตัญญูนั้นเป็นสิ่งที่ควรมีแต่นักเรียนทุกคน และหากมีอยู่ในผู้ใดผู้นั้นย่อมพบกับความเจริญ โดยเฉพาะนักเรียนเมื่อได้เข้ามาศึกษาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แล้ว ผู้ปกครองส่วนใหญ่เชื่อว่า เด็กนักเรียนจะได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการมีสัมมาคารวะต่อครูและผู้ใหญ่ การมีจิตสำนึกในบุญคุณของผู้มีพระคุณต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับชม ภูมิภาคที่กล่าวว่า กตัญญู แปลว่า รู้คุณค่า หมายความว่า ใครทำอะไรก็ไม่ลืม ระลึกถึงบุญคุณอยู่เสมอ กตเวทิต์ แปลว่า แทนบุญคุณ หมายความว่า ตอบแทนบุญคุณท่าน รวมความว่า กตัญญูกตเวทิต์ หมายความว่า ผู้อุปการคุณท่านทำแล้วและตอบแทน คนดีต้องมีคุณธรรมข้อนี้เป็นเครื่องหมาย ถ้าไม่มีคุณธรรมข้อนี้เป็นเครื่องหมายก็ยังไม่ได้ชื่อว่าเป็นคนดี และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรุจิรัฐ สาระที่กล่าวว่า กตัญญู หมายถึง การรู้สึกสำนึกในบุญคุณหรือความดีของคน ๆ นั้น กตเวทิต์ หมายถึง การตอบแทนบุญคุณต่อผู้มีพระคุณ และวิธีปฏิบัติตนเพื่อแสดงความกตัญญูกตเวทิต์

- ๑) เชื้อฟังคำสอนของพ่อแม่ ครูอาจารย์ และญาติผู้ใหญ่
- ๒) ช่วยกิจการงานของผู้มีพระคุณและคอยรับใช้ท่านเมื่อมีโอกาส
- ๓) ระลึกถึงพระคุณของท่าน เมื่อถึงวันสำคัญของท่านหรือวันที่ระลึกต่าง ๆ ควรมากราบอวยพรท่าน เพราะจะทำให้ท่านปลื้มใจว่าเรายังระลึกถึงท่านอยู่

๔) แสดงความยกย่องนับถือท่านด้วยความจริงใจและไม่ลบหลู่ดูหมิ่น

๒) ด้านความซื่อสัตย์จัดว่าเป็นผลการได้ศึกษาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งทำให้พฤติกรรมของผู้เรียนนั้นเปลี่ยนไปโดยมีการยอมรับความผิดของตน และมีความเกรงกลัวต่อสิ่งที่ตนกระทำ ซึ่งสอดคล้องกับ **วิเชียร ขาบุตรบุญทริก** ที่ได้กล่าวว่า ความซื่อสัตย์สุจริตนั้นหมายถึงการตรงต่อความเป็นจริง ไม่เบี่ยงเบนหรือแก่งัดใจให้ผิดไปจากความเป็นจริง นอกจากนี้หมายถึงความจริงจัง และจริงใจ และนอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความซื่อสัตย์ในด้านพฤติกรรมต่าง ๆ ให้กับตัวผู้เรียนให้มีเพิ่มมากขึ้น เช่น ในด้านการไม่หยิบสิ่งของของผู้อื่นก่อนได้รับอนุญาต และมีความพยายามในความรับผิดชอบที่ตนเองได้รับมอบหมายงานมาอย่างเต็มกำลัง ซึ่งสอดคล้องกับ **ทวิ บุญเกตุ** ได้จำแนกความซื่อสัตย์เป็น ๓ ประเภทคือ

๑) ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หมายถึง การมีหิริโอตตัปปะ รู้จักละอายตนเอง ไม่กล้ากระทำในสิ่งที่เชื่อว่าจะไม่สุจริต แม้ว่าจะไม่มีใครรู้เห็น เป็นการทำตามคำพูด โดยไม่เหลวไหล

๒) ความซื่อสัตย์ต่อการทำงาน ได้แก่ การมีความซื่อตรง เทียงธรรม ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น หรือแสวงหาผลประโยชน์ในทางไม่ชอบ

๓) ความซื่อตรงต่อเพื่อนฝูง เป็นคุณสมบัติของเพื่อนที่ดี ผู้ที่มีความซื่อตรงต่อเพื่อนจะมีความปรารถนาดีต่อเพื่อน ไม่คดโกง หรือคิดทรยศหักหลังเพื่อน

๓. ด้านความมีระเบียบวินัย คุณธรรมในด้านความมีวินัยนั้นเป็นคุณธรรมที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ถูกต้อง และเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ขอบบังคับ กฎหมาย และศีลธรรม เพื่อทำให้เกิดความสงบสุขในชีวิตของตนเอง และความเป็นระเบียบของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ **พนัส หันนาคินทร์** ได้กล่าวว่า วินัยเป็นมาตรการที่สร้างขึ้นเพื่อให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ และเป็นการส่งเสริมให้ปฏิบัติตามระเบียบ ซึ่งมักจะเรียกว่า “วินัย” กับ “ระเบียบ” เมื่อรวมกันเป็น “ระเบียบวินัย” โดยเฉพาะความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่ได้ศึกษาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต่างเห็นว่า ผู้ที่ได้ศึกษาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต่างไม่คิดที่จะก่อการวิวาทกับผู้อื่น และปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด ซึ่งสอดคล้องกับ **ภิญโญ สาธร** ที่ว่า วินัยหมายถึงระเบียบข้อบังคับที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเพื่อควบคุมความประพฤติ และนอกจากนี้ การเสริมสร้างวินัยต่อตนเองนอกเหนือจากความประพฤติดังกล่าวแล้วยังรวมไปถึงความประพฤติในด้านต่าง ๆ เช่น การแต่งกาย, ความเป็นระเบียบในการทิ้งขยะ หรือแม้แต่การเข้าแถวเพื่อซื้ออาหารต่าง ๆ ซึ่ง **สมเจตน์ อภิมณฑ์รักษา** ได้สรุปถึงความมีวินัยไว้ว่า

๑) ช่วยให้นักเรียนเป็นผู้มีระเบียบเรียบร้อย สวยงาม

๒) ช่วยสร้างความรับผิดชอบแก่บุคคล

๓) ช่วยให้ครูและนักเรียนอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข

- ๔) ช่วยให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ
- ๕) ช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย
- ๖) ช่วยส่งเสริมหลักประชาธิปไตย ทุกคนจะต้องรับผิดชอบควบคุมตนเอง

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ **วนิดา เสวกครุณทร** ที่ได้ให้แนวคิดและแนวทางในการสร้างวินัยให้นักเรียนไว้ดังนี้

๑) ผู้ใหญ่สามารถสร้างวินัยให้กับเด็กได้ คือ การทำตัวอย่างที่ดีให้เด็กประพฤติปฏิบัติตาม คอยชี้แนะ ตักเตือน รวมทั้งให้เหตุผลข้อดีข้อเสีย ของการประพฤติปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ

๒) ชั้นเรียนกับการสร้างวินัย ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ ในชั้นเรียน ครูต้องควบคุมเอาจริงกับระเบียบข้อบังคับ ถ้าทำผิดก็ลงโทษและทำอย่างต่อเนื่อง

๓) กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมสร้างนิสัยใน โรงเรียนประถมศึกษา ครูประจำชั้นมีความใกล้ชิดกับเด็กมากจึงเหมาะที่จะปลูกฝังและสร้างนิสัยให้กับเด็กในหลายโอกาสที่เอื้ออำนวยให้ โดยเฉพาะตอนเช้า และหลังเคารพธงชาติ ซึ่งโรงเรียนส่วนมากมีการจัดกิจกรรมโฮมรูมซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนมีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ การปรับตัว ตลอดจนการฝึกทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และกิจกรรมต่าง ๆ ควรวางโครงการอย่างมีจุดประสงค์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนรวมทั้งมีการประเมิน

๔ ด้านความรับผิดชอบ เป็นคุณธรรมที่ทุกคนต้องแสดงออกด้วยการเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่การงานของตนเอง มีความตั้งใจในการที่จะปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งผู้ปกครองโดยส่วนใหญ่ต่างเห็นว่า บุตรหลานของตนนั้นมีความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้นเมื่อได้เข้ามาศึกษาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยเฉพาะการเชื่อฟังคำสอนของบิดาและมารดา และการทำงานที่ได้รับมอบหมายจนเสร็จ รวมถึงการช่วยเหลืองานบ้านตามความสามารถของตนเองโดยไม่ต้องมีใครสั่ง ซึ่งสอดคล้องกับ **วิภา พงษ์พิจิตร** ได้กล่าวว่า ความรับผิดชอบเป็นลักษณะหนึ่งของบุคคลที่แสดงถึงความเอาใจใส่และรับเป็นภาระหน้าที่การงานพยายามทำหน้าที่ต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และนอกจากนี้ **ชม ภูมิภาค** ได้กล่าวว่า “การปลูกฝังความรับผิดชอบต่อบุคคลและส่วนรวมว่าจะต้องปลูกฝังด้วยการทำให้เขาได้กระทำมิใช่เกิดขึ้นจากการบอกเล่ากันเท่านั้น วิชาการสอนในโรงเรียนมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การบอกให้จัดงานเป็นรายบุคคลไม่ได้มีส่วนช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบต่อส่วนรวมเลย ควรจะให้เด็กรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นคณะตามความเหมาะสมในการทำงานเป็นกลุ่มแต่ละคนจะได้รับมอบหมายให้ทำงานอันเป็นส่วนหนึ่งของงานทั้งหมดเพื่อจะให้งานส่วนรวมสำเร็จลงด้วยดี แต่ละคนก็จะทำงานในส่วนความรับผิดชอบของตนอย่างเต็มที่งานสำเร็จเมื่อแต่ละคนทำงานประสานกัน หากคนใดคนหนึ่งขาดความรับผิดชอบงานก็จะสำเร็จลง

ได้ยาก นอกจากนี้ควรจัดให้มีครูที่ให้คำแนะนำในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนด้วยเพื่อฝึกความรับผิดชอบไปในตัว

๕ ด้านความขยันหมั่นเพียรจัดเป็นคุณธรรมอีกด้านหนึ่งที่ควรมีการปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับนักเรียนทุกคนซึ่ง **ราชบัณฑิตยสถาน** ได้ให้ความหมายของความขยันไว้ว่า การทำงานอย่างแข็งขันไม่ปล่อยปละละเลย ทำหรือประพฤติเป็นปกติสม่ำเสมอไม่เกียจคร้าน เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ปกครองของนักเรียนโดยส่วนใหญ่จึงเห็นว่า เมื่อบุตรหลานของตนได้เข้ามาศึกษาในศึกษาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีความขยันเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการรู้จักค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และการที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างไม่ขาดแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านความขยันหมั่นเพียรนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดซึ่ง**สุพัตรา สุภาพ** ได้กล่าวว่าความขยันหมั่นเพียร หมายถึง การไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทั้งปวง ต่อความยากลำบาก และมีความมานะอดทน และยังสอดคล้องกับ **กมล ภูประเสริฐ** ได้กล่าวถึงพฤติกรรมความขยันหมั่นเพียรไว้ดังนี้

- ๑) การปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ ทำหน้าที่ให้เรียบร้อย ไม่คั่งค้าง
- ๒) การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็ง อดทน และตั้งใจ
- ๓) การช่วยเหลืองานผู้อื่นด้วยความเต็มใจ
- ๔) การใช้เวลาว่างทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์
- ๕) ความสนใจ กระตือรือร้นในสิ่งต่าง ๆ และในกิจกรรมที่ตนมีส่วนร่วม

๖ ด้านความเสียสละ จัดเป็นคุณธรรมที่สำคัญอีกด้าน โดยเฉพาะความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ต่างเห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมด้านการเสียสละอยู่ในระดับมาก เพราะเห็นว่านักเรียนมีการช่วยเหลืองานของครอบครัวมากขึ้นและรู้จักอาสาที่จะช่วยเหลือผู้อื่นและ โดยเฉพาะการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนซึ่ง **เนตร์พัฒนา ยาวีราช** ได้กล่าวว่า ความเสียสละเป็นการละความเห็นแก่ตัว การแบ่งปันแก่ผู้อื่น ไม่ว่าจะด้วยกำลังกาย กำลังใจ กำลังสติปัญญาหรือกำลังทรัพย์ ตามสมควรแก่ฐานะและยังสอดคล้องกับ**พยุหศักดิ์ สันทศ** ได้กล่าวถึงความเสียสละว่า เป็นการละความเห็นแก่ตัว การให้แก่บุคคลที่ควรให้ด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา โดยที่จะต้องให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ทำกิจการงานเท่าที่จะทำได้ ไม่นิ่งเฉย ให้ความคำแนะนำ ช่วยแก้ปัญหา ช่วยเพิ่มพูนความรู้ตามกำลังสติปัญญา และมีความยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข ให้อภัยอยู่เสมอ

ดังนั้นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนตามแนวทางต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้น จัดว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง และมีได้จำเพราะว่าการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนนั้นเป็นหน้าที่ของใครหรือกลุ่มใด แต่เป็นกาประยุกต์ สร้างสรรค์ ให้เป็นรูปธรรมภายใต้ความร่วมมือร่วมใจระหว่างสถาบันครอบครัว วัด และสถานศึกษา

๕.๒.๒ ความคิดเห็นของคิเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร เมื่อจำแนกตามเพศ ผู้ปกครองชายและหญิง พบว่ามีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนผู้ปกครองที่มีอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ไม่แตกต่างกัน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลของการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของคิเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ซึ่งได้รวบรวมและสรุปจากแบบสอบถามในตอนที ๓ ซึ่งเป็นคำถามเพื่อแสดงความคิเห็นความพอใจในด้านต่าง ๆ ลักษณะของคำถามเป็นคำถามปลายเปิด (open-end questions) ในรายด้าน ๖ ด้าน ดังต่อไปนี้

๑) โรงเรียนควรเพิ่มกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้เกิดจิตอาสามากขึ้น เพราะจากผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีความเห็นในด้านนี้จัดเป็นอันดับสุดท้าย และในด้านความขยันหมั่นเพียรของนักเรียน

๒) โรงเรียนควรจัดให้มีกิจกรรม ที่ส่งเสริม หรือเป็นการชักชวนให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการได้มาศึกษา โดยเฉพาะวิธีการสอนของผู้สอนควรมีการปรับปรุงเพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาเพิ่มเติมในด้านความมั่นคงในคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน หลังการดำเนินการวิจัยนี้แล้ว ว่านักเรียนยังคงมีคุณธรรม จริยธรรม และได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันจริง

๒) ควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม และค่านิยมต่าง ๆ โดยการจัดเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยกิจกรรมต่าง ๆ

๓) ควรศึกษาถึงการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมโดยการเรียนรู้แบบบูรณาการ กับการพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ เช่นการคิดวิเคราะห์ การนำเสนอผลงาน การปรับสภาพของผู้เรียน

๔) ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบคุณธรรมและ จริยธรรม นักเรียนระหว่างโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กับนักเรียนทั่วไปที่ไม่ได้เรียน โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในระดับชั้นอื่น ๆ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย :

ข. ข้อมูลทฤษฎีภูมิ :

(๑) หนังสือ :

กมล ภูประเสริฐ, การศึกษาแบบการคิดของนักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนปลาย,
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๕.

กীরติ ศรีวิเชียร, การจัดจรรยาศึกษาในโรงเรียน, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๔.

กระทรวงศึกษาธิการ, การปฏิรูปการศึกษา, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและ
พัสดุภัณฑ์(ร.ส.พ.), ๒๕๔๓.

กรมวิชาการ, แผนพัฒนาจรรยาศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ, กรุงเทพมหานคร :
กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐.

กรมการศาสนา, คู่มือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร, กรุงเทพมหานคร : กรมการ
ศาสนา, ๒๕๓๔.

กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์,
กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๒๗.

กรมการศาสนา, (ฝ่ายการศึกษาสงเคราะห์, กองศาสนาศึกษา), ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน
อาทิตย์ ประจำปีการศึกษา ๒๕๔๓, กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๓.

กรมสามัญศึกษา (หน่วยศึกษานิเทศน์), การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา
เล่มที่ ๑, กรุงเทพมหานคร : กรมสามัญศึกษา, ๒๕๒๕.

เกษม สิริสัมพันธ์, แนวปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของชาติ ๕ ประการ, กรุงเทพมหานคร :
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๒๕.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, (สำนักงาน), เอกสารการวิจัยเรื่องค่านิยมเพื่อชีวิตและสังคม,
กรุงเทพมหานคร : กองวิจัยและแผนงานสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
๒๕๒๓.

จันทน์ ทองประเสริฐ, หลักการครองตน, กรุงเทพมหานคร : สนุกอ่าน, ๒๕๔๑.

จันทน์ก้องดิวัฒน์สิทธิ์, สังคมวิทยา, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕.

จิตพร ศีลาเดช, ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา,
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓.

จิตรา ทองเกิด, กิจกรรมที่จัดในโรงเรียน, กรุงเทพมหานคร : วิชาการ, ๒(๑), กุมภาพันธ์, ๒๕๔๒.

ฉลอง มาปรีดา, คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗.

ชม ภูมิภาค, การปลูกฝังความรับผิดชอบต่อส่วนรวม, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,
๒๕๑๘.

_____, ชุดการศึกษาเพื่อคุณ, กรุงเทพมหานคร : สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย, ๒๕๒๕ .

ชัยพร วิชชาวุธ, พฤติกรรมจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน: ศึกษาแนวทางจิตวิทยา,
กรุงเทพมหานคร : โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑.

ชวนชัย เชื้อสาธุชน, ตัวบ่งชี้ทางจิตสังคมของพฤติกรรมประหยัดทรัพย์ากรของอาจารย์ในสถาบัน
ราชภัฏ, อุบลราชธานี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๖.

จิตภัทร สิงห์ดำเลิศ, จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดบึงทองหลวง สำนักงานเขตบางกะปิ
กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๗.

ฐานวฑู โสภิกขุ, มงคลสูตรแห่งความสำเร็จ, กัลยาณมิตร, ๒(๒๒) : ๘๗ - ๘๙, ตุลาคม, ๒๕๓๐.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน, ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมการวิจัยและการพัฒนาบุคคล, กรุงเทพมหานคร :
องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ๒๕๔๔.

_____, จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๔.

คุษฎี โยเหลา และประทีป จินนี่, ปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมอนุรักษ์น้ำของครูประถมศึกษาใน
เขตกรุงเทพมหานคร, กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรี
นครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๗.

เดิมศักดิ์ คทวนิช, จิตวิทยาทั่วไป (General Psychology), กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๔๖.

ทิสนา แคมมณี, การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ,
กรุงเทพมหานคร:เสริมสิน พรินเพรส ซิสเต็ม, ๒๕๔๓.

ทวี บุญเกตุ, พ่อสอนลูก, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เฟื่องนคร, ๒๕๑๕.

ธงชัย สันติวงษ์, การบริหารงานบุคคล, กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.

ธีระพร อุวรรณโณ, แล้วเราจะเสริมสร้างจริยธรรมให้กับคนวัยใด, วารสารครุศาสตร์, เมษายน-
มิถุนายน, ๒๕๒๖.

_____, “การสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัยด้านจริยธรรม,” เอกสารประกอบการสอนชุด
วิชาการสร้างเสริมลักษณะนิสัยระดับปฐมวัยศึกษา, กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์,
๒๕๒๘.

ธีรรัตน์ กิจจาร์กษ, **คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร**, เพชรบุรี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๔๒.

เนตร์พัฒนา ยาวีราช, **จริยธรรมธุรกิจ**, กรุงเทพมหานคร : เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส, ๒๕๔๕.

นพมาศธีรเวคิน, **จิตวิทยาสังคมกับชีวิต**, กรุงเทพมหานคร, ๒๕๓๕, หน้า ๕๕ : [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒, จาก <http://www.geocities.com/tumbonwadtat/pahupanya.htm>.

บุญมี แท่นแก้ว, **จริยธรรมกับชีวิต**, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๒.

บรรจง ชูสกุลชาติ, **แนวความคิดปรับปรุงหลักสูตรเกษตรศาสตร์และคหกรรมศาสตร์เพื่อการทำงาน**, **วารสารมิตรครู**, (กุมภาพันธ์, ๒๕๔๒), ๔(๕), ๒๒.

บรรเทา กิตติศักดิ์ (ม.ป.ป.), **จริยธรรมทางการศึกษา**, กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ประภาศรี สีอำไพ, **พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาจริยธรรม**, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

ประเทิน มหาจันทร์, **เลี้ยงลูกถูกวิธี**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โรงเรียนสตรีเนติศึกษา, ๒๕๒๗.

_____, **สอนเด็กให้มีความรับผิดชอบ**, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๖.

ปราณี วิฑูรวานิชย์, **จริยธรรมกับชีวิต**, กรุงเทพมหานคร : คุณมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๒.

พัฒนาข้าราชการพลเรือน, **สถาบัน, คุณธรรมจริยธรรม สำหรับผู้บริหาร**, เอกสารประกอบการบรรยาย, กรุงเทพมหานคร : ๒๕๔๒.

พนัส หันนาคินทร์, **การบริหารบุคคลในโรงเรียน**, กรุงเทพมหานคร : เนติกุลการพิมพ์, ๒๕๓๐.

_____, **หลักการบริหารโรงเรียน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๒๕.

พยุศักดิ์ สนเทศ, **การปลูกฝังจริยธรรมและคุณธรรมในการสอนวิชาพลศึกษา**, **สารพัฒนาหลักสูตร**, ๒๕๓๐.

พระธรรมปิฎก, (ประยุทธ์ ปยุตโต), **ลักษณะแห่งพุทธศาสนา**, กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๓๘.

_____, **ถึงเวลามารื้อปรับระบบพัฒนาคนกันใหม่**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา กรมวิชาการ, ๒๕๔๓.

พระมหาอดิศร ธีรสีโล, **คุณธรรมสำหรับครู**, กรุงเทพมหานคร : โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์, ๒๕๔๐.

พระเมธีธรรมาภรณ์, (ประยูร ฐมมจิตโต), **พุทธปรัชญากับการพัฒนาประชาธิปไตย**, กรุงเทพมหานคร : อรุณสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๑.

พระราชวรมุณี(ป.อ. ปยุตโต), **พุทธจริยธรรม**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๓.

เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกูร, **ศิลปวัฒนธรรมไทย**, กรุงเทพมหานคร : วังอักษร, ๒๕๔๗.

พิสิษฐ์ศิริรักษ์, มนุษยสัมพันธ์, กรุงเทพมหานคร : พัฒนาวิชาการ, ๒๕๔๐.

ภิญโญ สาร, หลักการบริหารการศึกษา, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การค้ำของคุรุสภา, ๒๕๒๖.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมี บุ๊คส์ จำกัด, ๒๕๔๖.

รุจิร ภู่อาระ, แบบเรียนแนวหน้าชุดพัฒนากระบวนการสร้างเสริมลักษณะนิสัย, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๑.

ลิขิต ธีรเวคิน, การเมืองการปกครองของไทย, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.

วิเชียร ชาบุตรบุญทริก, จริยธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต, เลย : สถาบันราชภัฏเลย, ๒๕๔๕.

วิชาการ, (กรม,กระทรวงศึกษาธิการ), แนวทางพัฒนาจริยธรรมไทย, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ การศาสนา, ๒๕๒๓.

_____, การศึกษาหาเกณฑ์ปกติของระดับพัฒนาการทางจริยธรรมและองค์ประกอบที่มี อิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรม, กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๔.

วิทวัฒน์ ขัตติยะมานะ, เอกสารประกอบการสอนวิชาคุณลักษณะและจรรยาบรรณครู, ภาควิชา หลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๕.

วศิน อินทสระ, พุทธจริยศาสตร์, กรุงเทพมหานคร : ทองกวาว, ๒๕๔๑.

วารี เกิดคำ, เอกสารประกอบคำบรรยายหลักสูตรตัวคุณวิทยาการจริยธรรม, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๓๘.

วุฒิเลิศ เทวกุล, จริยธรรมสำหรับนักบริหาร, กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๔๘.

วินัย วีระวัฒนานนท์, สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา, นครปฐม : สถาบันพัฒนาการสาธารณสุข อาเซียน, ๒๕๔๑.

วนิดา เสวกธรรม, วินัย : ปัญหาเก่าแก่ที่ (ยัง) แก้ไม่ได้, สารพัฒนาหลักสูตร, ๑๑๗, เมษายน – มิถุนายน, ๒๕๓๗.

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร,จิตวิทยาสังคม : ทฤษฎีและการปฏิบัติ, กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ, ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู, กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, ๒๕๒๖.

สภาการศึกษากรมการศึกษานานาชาติ, อนุสรณ์ครบรอบ ๒๐ ปี ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มจร. ๒๕๒๔, กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, ๒๕๒๕.

- สมใจ เขียวสด, **คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา**, เอกสารประกอบการบรรยาย, กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครูธนบุรี, ๒๕๔๔.
- สมเดช สีแสง, **คู่มือการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา**, (ฉบับปรับปรุง), กรุงเทพมหานคร : ชมรมพัฒนาความรู้ด้านกฎหมาย, ๒๕๔๔.
- สมพร เทพสิทธิ์า, **คุณธรรมและจริยธรรม**, กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์, ๒๕๕๒.
- สมเจนต์ อภิณัฏฐ์รักษา, **จิตวิทยาการศึกษา**, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๐.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมโร), **บทสร้างนิสัย**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๒๗.
- สมบูรณ์ ศาสดาชีวิน และคนอื่น ๆ, **การศึกษาพัฒนาการใช้เหตุผลทางจริยธรรม**, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๒๕.
- สมพงษ์ จิตระดับ, **การสอนจริยศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา**, กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.
- สมพงษ์ เกษมสิน, **การบริหารงานบุคคลแผนใหม่**, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๕.
- สมโภช เอี่ยมสุภามิต, **ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม**, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- สมยศ นาวิการ, **ทฤษฎีองค์การ**, กรุงเทพมหานคร : ดอกหญ้า, ๒๕๔๐.
- สัมฤทธิ์ การเพ็ง, **วารสารวิชาการ**, การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ๘(๓) ๒๕๔๕, .
- สร้อยตระกูล อรรถมานะ, **พฤติกรรมองค์การ : ทฤษฎีและการประยุกต์**, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒.
- สามัญศึกษา,(กรม, กระทรวงศึกษาธิการ), **ชุดการสอนปลูกฝังและการสร้างค่านิยมพื้นฐานเรื่องความรับผิดชอบ**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศรีเมืองการพิมพ์, ๒๕๓๖.
- สาโรช บัวศรี, **จริยธรรมไทยในปัจจุบัน**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศาสนา, ๒๕๓๔.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, **สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, เอกสารประกอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑, แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ, **บทบาทครู, พัฒนาเยาวชนให้เป็นคนซื่อสัตย์**, กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๗.

สุชา จันท์เอม และสุรางค์ จันท์เอม อ่างใน กรมวิชาการ, ผู้บริหารผู้นำการพัฒนาการเรียนการสอน, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรไทย, ๒๕๔๒.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, จริยธรรมทางวิชาการ, กรุงเทพมหานคร : เฟื่องฟ้า, ๒๕๔๒.

สุธรรม ธราพร, นวัตกรรมการศึกษา, นนทบุรี : ห.จ.ก. เอสอาร์พรีนติ้ง, ๒๕๔๖.

สุพัตรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครั้ว ศาสนา ประเพณี, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๕.

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, วิธีการจัดการเรียนรู้, กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๖.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก, สวนทางนิพพาน, หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ, ฉบับวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๓๐, กรุงเทพมหานคร.

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, คุณธรรมนำความรู้ (ฉบับปรับปรุงใหม่), กรุงเทพมหานคร : ปรินายด์, ๒๕๕๓.

อำนวยการ ทะพินธ์แกและชยันต์ วรรณระภูติ, รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๒.

อุทัย บุญประเสริฐ, ปฏิรูปการศึกษา : แนวคิดและหลักการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

กนกวรรณ วิวัฒน์ธนศิษฐ์, การศึกษาองค์ประกอบคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ สังกัดกรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๕.

กัลยา ศรีปาน, “ศึกษาคูณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียนบุญเลิศอนุสรณ์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา, วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๒.

กฤตรินทร์ นิ่มทองคำ, ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ กรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๒.

คมเพชร นัตรศุกกุล, รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชนไทย(ระดับมัธยม), ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๗.

งามนิศย์ สิริพงษ์, การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนของครู โรงเรียนพระวิสุทธิวงษ์ อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี, **สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๗.

จิรพันธ์ พิทักษ์, จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เคยเรียนและไม่เคยเรียนใน โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์, **ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๔.

เจริญ เวียงยศ, ปัญหาการบริหารงานปกครองนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๓๘.

ชูศักดิ์ นันทะ, ปัญหาการปฏิบัติงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย, **รายงานการค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒.

ชูศักดิ์ องค์ศิริพร, การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ชั้นกลาง ๑ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ในกรุงเทพมหานคร, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๘.

ชูศรี ศิริโคจน์สถิต, การสร้างแบบวัดจริยธรรมการอยู่ร่วมกันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๔.

ธนินทรจันงค์ผล, ผลของการใช้กรณีตัวอย่างที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดเกษิ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร, **สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๘.

ปราณี ตั้งใจดี, “การสร้างแบบสังเกตคุณธรรมด้านความใฝ่รู้ ความมีระเบียบวินัย ความอดทนและการตรงต่อเวลา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๐.

พิจิตรา พงษ์จินดากร, การทดลองสอนความรับผิดชอบแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาแตกต่างกัน โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์, **ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๕.

- พิเชษฐ์ ดลแมน, ความคิดเห็นของครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อผลของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของโรงเรียนดอนไทรงามพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต ๑, **ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต**, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๘.
- พัชรา บุญเล่า, ผลของการเข้าค่ายจริยธรรมพร้อมทั้งการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑,๒,๓ กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการวิจัยการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรมของกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๘.
- พัชรี ศักดิ์, การพัฒนาความเสถียรของนักเรียนที่มีแรงจูงใจต่างกันในการเข้าร่วมกิจกรรมชูกาชาดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดพรหมสุวรรณสามัคคี สังกัด กรุงเทพมหานคร, **สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๖.
- พัฒนา สุนทรสิทธิ์, การทำผิควินัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.
- พระมหาทวี กนฺตวิโร (ททธิสิงห์), การประเมินหลักสูตร โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสาขาในเขตกรุงเทพมหานคร, **ปริญญา นิพนธ์ กศ.ม.**, สาขาวิชา การศึกษานอกระบบ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๓.
- พระมหาวิชัย ปุณฺณกาโม (ธารา), ความสัมฤทธิ์ผลของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๔๐, **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- รัตนา ทองล้วน, ความเชื่อสัตย์กับเจตคติแบบเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๑.
- ระวี ชูณิกากรณ์, การศึกษาลงโทษนักเรียนที่ประพฤติผิดระเบียบวินัยในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๓๘.
- เรวดี ศรีโกศล, บทบาทในการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในตนเองให้แก่เด็กนักเรียนของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี, **ปริญญา นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๘.

- ลินดา สุวรรณดี, ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการลดปริมาณขยะของนักเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการรุ่งอรุณ, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๓.
- วัฒนา สิงห์สัมฤทธิ์, การสร้างแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ในจังหวัดยะลา, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๗.
- วิภา พงษ์พิจิตร, ลักษณะของนิสิตหอพักจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.
- วรวรรณินี ราชสงฆ์, การเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบและการใช้บทบาทสมมุติที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดพัทลุง, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๑.
- วัลลภา จันทร์เพ็ญ, การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรม ตามแนวคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญา, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- ศุภวดี ชูวงศ์, การศึกษาปัญหาทางวินัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดนครศรีธรรมราชตามทัศนนะของครู, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๑๕.
- สุมณฑา แก่นกูด, “ศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอพะโต๊ะ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สมบูรณ์ สิงห์คำป้อง, ปัญหาการส่งเสริมวินัยนักเรียน ตามทัศนของผู้บริหารและครูในโรงเรียนเอกชน สังกัดกองการศึกษามูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย. รายงานการค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒.
- สุมณฑา แก่นกูด, ศึกษาจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ ๖ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพะโต๊ะ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๔.

สุวิมล เอกอรุ, สภาพและปัญหาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, ภาควิชาสารัตถศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

อรทัย จันทวิชานวงศ์, รูปแบบของนิทานที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๓.

อรทัย โสภา, การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนและการเรียนตามคู่มือครู, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๓.

(๓) ภาษาอังกฤษ :

Anderson, H. M., ‘Self Instruction as a Method of Preparing Elementary School Social Studies Teacher Trainees Apply an Inductive Teaching Mode,’ Dissertation Abstracts International. 1968, 42(11) : 4795-A.

Best, J.W. **Research in Education.** (3rd). New Jersey: Prentice Hall. 1977.

Children.n.p : Educational Resources Information Center, 1968.

Good, C.V. **Dictionary of Education,** New York: McGraw-Hill.1973.

Griffin, R. W. & Ebert, R. J. **Business (5th ed.).** New Jersey: Prentice-Hall. 1999.

Hallen, F. C. and Marsha, G. T. **Disciplinary Techniques Reported by Parents of Gifted**

Isaak, A.C. Scope and Methods of Political Science: An Introduction to the Methodology of Political Inquiry. (3rd). Illioni: The Dorsey Press. 1981.

Kohlberg, L., **Development of moral character and moral ideology in moral reasoning.** Review of child development research. Hartford: Connecticut Printers. 1984.

Kohlberg, L. “Moral Stages and Moralization : The Cognitive developmental approach,” **Moral Development and Behavior** : Theory, Research and Social Issues. New York : Holt, Rinehart and Winston. 1976.

Longman Dictionary of Centemporary English. Burnt Mill : Pitman.1984.

Mescon, M. H., Bovee L. &Thill, J. V., **Business Today (9th ed.).** New Jersey: Prentice-Hall. 1999.

Oskamp, S. **Attitudes and Opinions**. New Jersey: Prentice-Hall, 1977.

Remmer, H.H. **Introduction to Opinion and Attitude**. New York: Harper and Row. 1954.

Webster's New Twentieth. **Country Dictionary**. New York: World Publishing Company. 1968.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษา

พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจงแบบสอบถามนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๑. แบบสอบถามนี้ต้องการทราบถึงความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดยานนาวา กรุงเทพมหานครของท่านซึ่งไม่มีถูกผิด ท่านมีอิสระในการแสดงออกอย่างเต็มที่
๒. แบบสอบถามนี้จะมีคุณค่าอย่างยิ่ง ก็ต่อเมื่อท่านได้ให้คำตอบที่ครบถ้วน และตรงไปตรงมา โดยการตัดสินใจของท่านแต่เพียงผู้เดียว
๓. คำตอบของท่านไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขในด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานครต่อไป

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ ๓ เป็นคำถามเพื่อแสดงความคิดเห็น ถึงระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานครในด้านต่าง ๆ ทั้ง ๕ ด้าน

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นอย่างดีและขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

พระครูภากรวิหารกิจ (ปกากโร)

นิติศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความให้สมบูรณ์ และทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ตามสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

๑. เพศ

๑. ชาย๒. หญิง

๒. อายุ

๑. ๒๐ - ๓๐ ปี๒. ๓๑ - ๔๐ ปี๓. ๔๑ - ๕๐ ปี๔. ๕๑ ปีขึ้นไป

๓. ผู้ปกครองมีระดับการศึกษา

๑. มัธยมศึกษาตอนต้น๒. มัธยมศึกษาตอนปลาย๓. ปริญญาตรี๔. สูงกว่าปริญญาตรี

๔. อาชีพ

๑. ธุรกิจส่วนตัว๒. รับจ้าง๓. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

๕. รายได้ของผู้ปกครอง

๑. ๕,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ บาท๒. ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท๓. ๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท๔. ตั้งแต่ ๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง ให้กาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านตามสภาพที่เป็นจริง ช่องใดช่องหนึ่งเพียงช่องเดียว โดยแบ่งออกเป็น ๕ ระดับ และกรุณาตอบให้ครบทุกข้อ ความหมายของแต่ละระดับได้แก่

- ๕ หมายถึง ระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมากที่สุด
- ๔ หมายถึง ระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมาก
- ๓ หมายถึง ระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับปานกลาง
- ๒ หมายถึง ระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับพอใช้
- ๑ หมายถึง ระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับน้อยที่สุด

พฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม	ระดับความคิดเห็น					ถ้ารับ เข้าหน้าที่
	๕	๔	๓	๒	๑	
๑. ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง						
การรักษาความสะอาดร่างกายด้วยตนเอง						
เคารพเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดามารดา						
ช่วยเหลือภารกิจของบิดามารดาตามสมควรแก่โอกาส						
ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จโดยไม่ต้องให้คนอื่น เตือน						
ช่วยเหลืองานบ้านตามความสามารถโดยไม่ต้องเตือน						
รู้จักประหยัดเพื่อแบ่งเบาภาระของพ่อแม่						
การรักษาความสะอาดร่างกายด้วยตนเอง						
๒. ด้านความเป็นผู้มีระเบียบวินัย						
แต่กายเหมาะสมกับกาลเทศะ						
ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด						
ตั้งใจเรียนอย่างสม่ำเสมอ						
ทำงานตามที่ได้รับมอบหมายเป็นระเบียบ						
ไม่ทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นทั้งในและนอกโรงเรียน						
งดเว้นการพูดคุยขณะเรียนหรือเข้าห้องสมุด						
เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำอบรมสั่งสอนของครูเสมอ						
เข้าแถวซื้ออาหารและทิ้งขยะในที่ที่จัดเตรียมไว้						
นักเรียนมีความอ่อนน้อมถ่อมตนเคารพบิดามารดาและ ผู้ใหญ่						
๓. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต						
ไม่หยิบสิ่งของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต						
ยอมรับความผิดพลาดที่เกิดจากการกระทำของตน						
ไม่กล่าวโทษผู้อื่นเพื่อให้ตนเองพ้นผิด						
ทำงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ ของตน						
ไม่ลอกการบ้านของเพื่อน แม้จะถูกลงโทษ						

พฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ เจ้าหน้าที่
	๕	๔	๓	๒	๑	
๓. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต						
ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ต่อตนเอง						
พูดในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นจริง						
ปฏิบัติตน โดยคำนึงถึงความถูกต้อง ละเอียด และเกรงกลัวต่อการกระทำผิด						
๔. ด้านความเสียสละ						
นักเรียนเสียสละเวลาส่วนตนเพื่อช่วยเหลือครอบครัวทำงาน						
นักเรียนเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม						
นักเรียนช่วยทำกิจกรรมทางโรงเรียน						
นักเรียนช่วยเพื่อน ๆ ทำงานในโรงเรียน						
นักเรียนช่วยเพื่อน ๆ ทำความสะอาดห้องเรียนละบริเวณโรงเรียน						
นักเรียนรับอาสาช่วยงานเพื่อน ๆ ในห้องเรียน						
๕. ด้านความขยันหมั่นเพียร						
นักเรียนค้นหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆเสมอ						
นักเรียนมีความขยันมาโรงเรียนเสมอไม่ขาดเรียน						
นักเรียนหมั่นพยายามทบทวนบทเรียนเสมอ						
นักเรียนมีความอดุสาหะทำการบ้านเสมอ						
ไม่เข้าใจบทเรียนจะพยายามศึกษาและสอบถามครูผู้สอนทันที						
นักเรียนร่วมมือร่วมใจกันจัดกิจกรรมงานประจำปีของโรงเรียน						
๖. ด้านความกตัญญูกตเวที						
ไหว้คุณพ่อแม่หรือผู้ปกครองก่อนไปโรงเรียน						
นักเรียนมีจิตสำนึกว่าพ่อแม่เป็นผู้มีอุปการคุณต่อเรา						

พฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม	ระดับความคิดเห็น					ถ้ารับ เข้าหน้าที่
	๕	๔	๓	๒	๑	
๖. ด้านความกตัญญูกตเวที						
รู้ว่าพ่อแม่สงเสียให้เราได้เรียนหนังสือด้วยความ ยากลำบาก						
นักเรียนมีจิตสำนึกในบุญของคุณครูเป็นผู้ให้วิชา ความรู้						
มีความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์						
มีสัมมาคารวะ ต่อครูและญาติผู้ใหญ่						
แสดงความเคารพ นับถือ เชิดชู ผู้มีพระคุณ						
ใช้เวลาว่างในการแบ่งเบาภาระงานของผู้ปกครอง						

ส่วนที่ ๓ ข้อเสนอแนะความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๑. ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง

.....
.....
.....

๒. ด้านความมีระเบียบวินัย

.....
.....
.....

๓. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต

.....
.....
.....

๔. ด้านความเสียสละ

.....
.....
.....

๕. ด้านความขยันหมั่นเพียร

.....
.....
.....

๖. ด้านความกตัญญูกตเวที

.....
.....
.....

ภาคผนวก ข

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญ
ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- ๑) ผศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู้ หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการ
คณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๒) ผศ.ดร.สมชัย ศรีนอก หัวหน้าภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย
- ๓) ผศ.ดร.ชวาล ศิริวัฒน์ อาจารย์ประจำ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๔) รศ.พิเศษ ดร.วิชชุดา หุ่นวิไล อาจารย์พิเศษประจำ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๕) รศ.พิเศษ ดร.อำนาจ เดชชัยศรี อาจารย์พิเศษประจำ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน.....ภาควิชาบริหารการศึกษากิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มจร. โทร ๐๘๔-๑๐๔-๔๒๓๓

ที่..... ศธ ๖๑๐๓.๓ /๒๕๒๒ วันที่..... ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕

เรื่อง.....ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู

ด้วย พระครูปลาทิพวิธาน กายา ปภากรโรรหัสประจำตัว ๕๓๐๑๔๐๒๒๘๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว ดังนั้น ทางโครงการหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือในการทำวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๒๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน.....ภาควิชาบริหารการศึกษาศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มจร.โทร ๐๘๔-๑๐๔-๔๒๓๓

ที่.....ศธ ๖๑๐๓.๓/๒๕๒ วันที.....๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕

เรื่อง.....ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.สมชัย ศรีนอก

ด้วย พระครูปลาทิพวิฑูริย์ ญาณ ปภากโร รหัสประจำตัว ๕๓๐๑๔๐๒๒๘๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว ดังนั้น ทางโครงการหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือในการทำวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๒๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มจร. โทร ๐๘๔-๑๐๔-๔๒๗๓

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓ /๒๕๒ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.ชวาล ศิริวัฒน์

ด้วย พระครูปลาทิพวิฑูริย์ ญา ปภาทโร รหัสประจำตัว ๕๓๐๑๔๐๒๒๘๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว ดังนั้น ทางโครงการหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือในการทำวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๒๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

ที่ศธ๖๑๐๓.๓/๑๔๕

คณะกรรมาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
 โทร. ๐๒-๘๘๒๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน รศ.พิเศษ ดร. วิชชุดา หุ่นวิไล

ด้วย พระครูปลาทองวิหารกิจ ฉายา ปภากโร รหัสประจำตัว ๕๓๐๑๔๐๒๒๘๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว ดังนั้น ทางโครงการหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือในการทำวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะกรรมาธิการ

โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๒๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

ที่ศธ๖๑๐๓.๓/๑๔๕

คณะกรรมาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์กรุงเทพฯ๑๐๓๐๐
 โทร. ๐๒-๘๘๒๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน รศ.พิเศษ ดร.อำนาจ เดชชัยศรี

ด้วย พระครูปลาทองวิหารกิจ ฉายา ปภากโร รหัสประจำตัว ๕๓๐๑๔๐๒๒๘๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว ดังนั้น ทางโครงการหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือในการทำวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะกรรมาธิการ

โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๒๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

ภาคผนวก ค

หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ที่ศธบ๑๐๓.๓/ ๑๔๕

คณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดศรีสุคาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. /๐๒-๘๘๒๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา

ด้วยพระครูประภากรวิหารกิจ ฉายา ปภากโร รหัสประจำตัว ๕๓๐๑๔๐๒๒๘๕
นิตินิพนธ์ปฏิญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและ
จริยธรรมของนักเรียน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร” เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิตินิพนธ์มีความจำเป็น ต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์
โครงการหลักสูตร พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณใน
ความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ ๑๒-๘๘๒๓-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๐๕

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ** : พระครูปกากกรวิหารกิจ (ปกากโร)(อำนวยการ นิมมนงค์)
- เกิด** : วันพฤหัสบดีที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ.๒๔๘๓
- ภูมิลำเนา** : บ้านตลาดสามง่าม หมู่ที่ ๑๒ ตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท
- อุปสมบท** : วันที่ ๒๘ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๒๘ ณ วัดใหม่หญ้าไทร อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- การศึกษา** : ประถมศึกษา โรงเรียนประชาบาลวัดใหม่วังเดือน ตำบลห้วยงูอำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท
- : พ.ศ. ๒๕๓๐ น.ธ. เอก สำนักเรียนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- : พ.ศ.๒๕๕๐ สำเร็จการศึกษา ป.บส. รุ่นที่ ๓
- : พ.ศ. ๒๕๕๔ สำเร็จการศึกษา พุทธศาสตรบัณฑิต รุ่นที่ ๕๖ (พธ.บ.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส จังหวัดนครปฐม ห้องเรียนวัดพิชยญาติการาม
- หน้าที่การงาน** : พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม แผลกกรรม
- : พ.ศ. ๒๕๓๓ เป็นครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดดอกไม้
- : พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นพระวินยาธิการ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร
- : พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นพระกรรมวาจาจารย์
- : พ.ศ. ๒๕๕๑ รักษาการเจ้าอาวาส
- : พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นกรรมการสอบนักธรรมแผนกนักธรรม
- : พ.ศ.๒๕๕๑ เป็นประธานสอบธรรมศึกษา
- : พ.ศ. ๒๕๕๒ เป็นเจ้าอาวาสวัดดอกไม้
- เข้าศึกษา** : ๑ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๓
- สำเร็จการศึกษา** : ๒๑ มกราคม ๒๕๕๖
- ปัจจุบันอยู่ที่** : วัดดอกไม้ แขวงบางโพงพาง เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๒๐